

שביעית עד אימתי פרק א תוספת יום טוב קמז

ציונים

א עד יאחרי . מ"ק ג.
עד העצרת . מ"י פ"ב
מלכות . שפס ויגל ה"א .
סגן לתיב יבד :

תוספות חדשים

משנה א [בר"כ דה']
ערב כו' ולקמן ילפינן לה
מקראי ע"ל . לון להקשות
דמשמע דס"ל דתוס' שביעית
מן העורה ולא כן פירש
הראש"ם בר"פ מלכות
שמיטה . וגם הר"ב בר"כ
קמז דר"ס כ' דכתיב וכל
הלכה . ד"ל דהתם פ"י הר"ב
לפי סה"ל דק"ל כר"ג דתוס'
שביעית אינו מ"ל חבל כחן
לא נא הר"ב לפסוק אלא
לפרש במשנה דע"כ דתוס'
סבירא ליה דלא כר"ג דאל"כ
דאינו אלא הלכה אין איסור
רק ל' וס' לפני ר"ה וזמנן
המקדש חוקא . (ש"י) :
[ה"י"ט דה"ה] ע"ד העצרת
כו' לגד אה"ן דבעיות
פ"ל . ור"ס בירושלמי
בגון דפשמ"ס פלגת יתיר
מנה קשיא וז' דלא מני לה
בעצרת ועיין כלאס פ"ב
מ"ו ור"ס מ"ט ע"ס ומדברי
ירושלמי והה"ס . כחן לא
משמע ק :

תוספות רע"ק

פ"א משנה א [אות א]
וקרובין א"ן ב"פ"ב
פ"ז דכ"א :

תוס' אנשי שם

בפתיחה ד"ה כ' הרמב"ם
וזכר ט"ל לע"ד
משום דנפיש מילתיה ויש כ'
שמיכות דקרקעות בה"ב
ושוד דטולת בין בחילת
בין בחיטת ומ"ה כחן
מרה החומות ומשורות .
ועוד דליסור כלאס ושביעית
ש"ס שחיטתם בשבת וז"ש
והייתה חבל דעילה אח"י .
(רמ"ז) : בא"י שאדם
מוכרת כו' . דלף חס א"ל
קרקע מ"ל הוא מוזר
מלפניו שום קרקע אפילו
אינו שלו . וכן בפירות שנתק
מן הספק לזכור לרין
לחלום בקדושת שביעית .
(ש"י) : במשנה ע"ד אומ"י
כו' . לכאורה ק' מה ה"כ
קאי דקתי ע"ד אימתי כחן
שמקשה ש"ס ר"ש בר"כ
ותעית וז"ל דהנא אקרא
קאי דכתיב בחיטת וקציר
כו' דתא לאורוי דתריסר של
ערב שביעית אכור כמו
שמתוס' פ"ד ולרין קאמרי
עד אימתי כו' . (יון דהק"ט) .
ובזה מושב הא דהכתיב
בר"כ דמתני' ס"ל דתוס'
שביעית מ"ה דאל"כ תשאר
הקשיא מה ה"כ היכא קאי .
וע"כ בחיטת : בה"ה ד"ה
בר"כ ד"ה ערב כו' ק"ל
יוס כו' . א"ה משמע מדברי
דלמי' הלכה גם כגון המקדש
לא היה אכור רק ל' יום
לפי ר"ה . ובפירות מוזר
בעצרת :

הרמב"ם וסידר אחר כלאים שביעית והיה נכון להיות מסכת ערלה אחר כלאים שכן סידורם בתורה לולא שראה שהערלה אינה מן המצוה שאדם מוכרח לעשותה שכל זמן שלא נטע לא יתחייב בערלה והשביעית היא מן המצוה שאדם מוכרח לעשותה ועוד שהשמיטה יש בה סוד מיוחד מן התורה ולפיכך הקדים לדבר בשמיטה . ע"כ :

פרק א א ערב שביעית . כונן הר"ב ולקמן ילפינן : במשנה ד : עד העצרת . כתב הר"ב ובשדה לכן כו' עד הפסח . כדברי ר"ש רפ"ב . וכחצו התוס' בפ"ק למועד קטן [ג] דעצרת יתיר מדברי בית שמאי לעולם בית שמאי לחומר לבד ארזן דבעדות . ומ"ס הר"ב דר"ב גמליאל וז"ל נמוטו כו' . ומותר לחרוש עד ר"ה משום דכברי ברבי יצמאל דלקמן דמפיק לקראי לדרשא אחריתא וס"ל דליסור ערב שביעית הלכתא גמירי לה וכי גמירי הלכתא בזמן שביעית המקדש קיים הרמב"ם והר"ש . גמ' דמועד קטן פ"ק . ועיין פ"ב משנה ב מ"ט ע"ס בס' דהקדו"בין דברי אלו וכו' .

מסכת שביעית

פרק א א עד אימתי חורשין בשדה האילן ערב שביעית א .

בית שמאי אומרים כל זמן שהוא יפה לפרי ג . ובית הלל אומרים עד העצרת ג .
יקרובין דברי אלו להיות בדברי אלו ו :
ח"ג . א בשדה ג"ס שדה .
איזהו

מלאכת שלמה

איסור שני פרקים הראשונים ר' יוחנן בני לא כן תנין אין ז"ד יכול לבטל דברי ז"ד חנירו עד שיהי' גדול ממנו בחכמה ובמנין . ומסיק רב אחא בשם ר' יוחנן בשעה שחברו למקרא סמנו ובשעה שהזכירו למקרא סמנו בשעה שחברו למקרא סמנו בחריש ובקציר תשבות בחריש וקציר אכור וזוהי זה חריש של שביעית הנכנס לשביעית ובקציר שחרישו אכור וזוהי זה קציר של שביעית שהוא יולא למולאי שביעית ובשעה שהזכירו למקרא סמנו שבת ימים תעבוד ושבת כל מלאכתך וכו' שבת ימים תעשה מעשרך וזוהי השביעית תשבות מה ערב שבת בראשית את מותר לעשות מלאכה עד שתשקע החמה אף ערב שבתות שנים את מותר לעשות מלאכה עד שתשקע . פ"י ר"ג זה שהזכיר איסור שני פרקים הללו עם בית דין הוא רבן גמליאל כמו של ר' יאודה הגשיא :
ובמועד קטן פ"ק דף ד' משק רב אשי דר"ג וזוהי דיוט שבעלו הני שני פרקים אע"פ דלון ז"ד יכול לבטל דברי ז"ד אלא"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין היינו משום דס"ל כו' יצמאל דאמר הלכתא גמירי לה ולא מקרא . דקרא דבחיטת ובקציר תשבות מפי' ל' ל"ה קציר העומר שהוא מלואו וכי גמירי הלכתא בזמן שביעית המקדש קיים דומיא דניסוך המים חבל בזמן שאין בה"מ קיים לא וכחצו התוס' ז"ל וקא דייק ר"ג מאי שייכא תוספת שביעית בני ניסוך המים שנתנו למשה בני הדדי דכלל מקום טובה הני טלמא ביחד עשר נטיעות ערבה וניסוך המים הלכה למשה מסיני אלא ודאי למינף כמנינו רחמנא ע"כ :

ישראל הפארת יבין יבין

מהקל"ים נמנו והזכירו הכל עד ר"ה באין בהמק"ק . ואף דכבר נאסר במנין ואין יכול לבטל דברי ז"ד הראשונים . הכא שאני דמטיקרא כן הקטו שכל ז"ל שיראו לוך לבטל יבעלו התקנה [וכמ"ק ד"ג ב'] ואף דלבוסיף מחול על הקודש דלוי' [לרוב שוסיס . וכר"מ ס"א משביעית ע"י וז"ל הרמב"ם ס"ס ע"כ"פ במוסוף מעט סג' ויחוס' מ"ק ד' ר' א] : (ד' וז"ל מחמרי

פרק א א עד אימתי חורשים בשדה האילן . לקמן מפרש איזהו שדה אילן : ערב שביעית . שרין להסוף

משנה ששית על השביעית באיסור עבודת הארץ . ולקמן ילפינן לה מקראי : כל זמן שהוא יפה לפרי . כלומר שהחרישה יפה לפרי הוי מתקן הקרקע לטורח אפרי של ששית ולא לטורח שביעית : עד העצרת . דעד העצרת יפה לפרי וסו' לא . ומן העצרת ואילן נראה כמתקן לטורח שביעית . ובשדה לכן שאין זו אילן עד הפסח . ומשנה זו הוי משנה ראשונה ואינה הלכה . דרבן גמליאל וזוהי דיוט נמוט על שני פרקים הללו שהם פסח בשדה לכן ועצרת בשדה אילן והאיסור ומותר לחרוש

פרק א א עד אימתי חורשין שדה האילן . בלא ז"ל נרסין וכן הנהיג הר"ב יוסוף ז"ל . והחכם הר"ש שירילין ז"ל פ"י ח"ל כל זמן שהוא יפה לפרי כל זמן שהחרישה יפה לפרי של ששית דהיינו אחר עבוד עזרת קאת ומכאן ואילן לא לטורח שביעית הוא חורש דמתני' סבירא כר"ע דפ"ק דמ"ק דר"ה דלר"ס קרא דבחיטת ובקציר תשבות להוספת שביעית דהיינו טלמא יום לפני ר"ה של שביעית וזוהי ל' לר' עקיבא הלכתא דעשר נטיעות לזוהי הלכה למשה מסיני למשרינהו עד ר"ה אלא ממילא הוא דקא שרי ר"ע ילדה עד ר"ה דס"ל דלאקומי אינא הוא וערבה וניסוך המים בלחוד הוא דגמירי הלכתא ולא הוי איסורא דמפסח לשדה הלכן ומעצרת לשדה האילן עד לפני ר"ה אלא מהקטן ז"ל וז"ה הכי מסקי' לה בזמ"ק פ"ק : ע"ד העצרת . דהיינו מעט קודם ששירינהו דכ"ס ומש"ה תנן וקרובים שביעית אלו להיות כדברי אלו לפרש פעמן דב"ה . ובירושלמי פירין דלי הכי מקולי ז"ל וחומרי ז"ל הוי ואמאי לא תני לה בעדות שכולם נשנו לשם ואפי' הנהו דלגיבה דיתיר ומשני דלא תני אלא מידי דלעולם הוי קולא לב"ה והכא פעמים שאין נשמים מניין ואין הלימה מליה והוא עתיד לחרוש קודם עצרת דלי ממהין לאחר עצרת יבשי ומתוהין ס' וב"ה מקילין עד עצרת וכו' ב"ה קולא פ"כ ור"י והתוס' ז"ל לא כן פירשו בפ"ק דמועד קטן ולא דקדקו יפה עכ"ל ז"ל . ובירוש' ר' יר' קרופדלי בשם ר' יוחנן רבן גמליאל הגשיא וזוהי דיוט החירו

פרק א א ערב שביעית . כתב הר"ב לקמן ילפי' תוספת שביעית מקרא ומשמע דס"ל דב"ה וז"ה אהי לפחותי קרא דאמר חריש עקצירו אכור אימתי הוי חרישה לטורח פירות שביעית ואמאי ז"ל שאין שיעור לזכור אלא המשנה שאינו יפה לפירות של ששית . ולב"ה מן העצרת ואילן אינו יפה כמ"ס הר"ב . אבל מה דמסיים דמן העצרת ואילן נראה כמתקן לטורח שביעית אינו מדוקדק דמאי נראה הא מדאורייתא אכור דמתקן תמא לטורח שביעית . ויש לפרש דב"ה זכ"ה נמי לא דרשי קרא להוספת שביעית וכו' יצמאל ס"ל ותוספת שביעית הלכה הוי לשלשים יום בלבד קודם שביעית ובלקמן פ"ב ת"ו דל"ה תוספת שביעית טלמא יום וב"ה אהי להוסיף מדרבנן מפסח ומעצרת שכלא כמתקן לשביעית וכו' פ"ג פליגי פליגי דאינו ס"ל דהנהיג אף בזמן הוי וכו' סגן דהלכה אינה אלא בזמן המקדש וכו' מדברי הרמב"ם רפ"ג מהל' עמטה . והשתא

בד"ה ע"ס דע"ה וז' אכור חמיה כשהו אילן מעצרת ובשדה הלכן מן הפסח ואילן ליהא . דבפירות מוזר ע"ס כמ"ק דמי פרקים הללו רק מהקטן דר"ה וז"ה ס' . ומאליה שיעור בזה הר"ש . ועמ"כ בשם י"ן דהק"ט : במשנה העצרת . ע"כ קראס ז"ל ע"ס זה וז' בשבועות טלמא מלא בתורה . נראה דמנין למ"ס במדרש הובא בילקוט שבת . דמנין ת' כשכרת הוי דלוי להיות גם הוא ל' יום אחר בהג' כשבושת אלא משני שבוש וזמן נשמים לא יז' א' להטייתם . ולפי' אין שם שביעית טלמא נמוט . ודאי ש"ה לא יקראוהו שם מלוא ספירה א"ה אחר כ' אלא ת' כש"פ וס"ה לזה שהוא כחירו כלאסן שיקראוהו עצרת לרמז שהוא כש"פ אלא שהזכירו בזמן טוב היה אחר ל' יום ואפי' שמעתי סתירגוס בשבועות א"ה הוא בעצרת :

ב אורה. מ"י ע"ס כ"ג: פחות מכאן. ע"ס כ"ג: נ אחד אילן. ע"ס כ"ג:

תוספות חדשים

[משה ב] פחות מאלן אין חורשין לת אלא מלא האורה וכו' ט'. קפ"ח ל מלאן לרש"י סוכה ל"ד ע"ל דלא אילן נ' חורשין לכל א' לפי חשבון ע"ס והוא נגד משהו מפורש דלון חורשין אלא מלא אורה ודומה לומר דכ"ק ק"י

תוספות רעיק

ק"ב [אוח ב] של ששים מנה [וינו דשלושת ימי עשים כך וכל אחד עשה שליש ככר. ובראי' בירוש' שיחא משולשים היינו מנה' רבבאון היה אחד עשה ובי' אין עשים. היינו אף שאחד עשה ככר וכן אר' ב' עשים ואחד אינו עשה היינו ג"כ אף דהיי' ככר ע"י שנים מ"ם אם החליטו אינו עשה שליש ככר אין חורשין. ופוח חמורין לי דברי הג"ח במנה' ג' רואים אותם כאילו הם תאנים אם רואים לעשות ככר שכל אחד עשה ככר וכו' הי"ב. ולא ידעתי מנ"ל הא לר"ם כיון דרק רואים כאילו תאנים בעינן שאם היה של תאנים היה כל אחד רואי לעשות ככר ולא ע"י צירוף שלשהו רוא בששורו רואין היינו בין שלשהו ככר האם רואיין במנה' רבבאון:

תוס' אנשי שם

במסכתו אכל גם להקום לר"ך ע"ס. וע' כ"ס מה"מ לו"ג פ"א כ"ל ד' [מ"י]. וע' תנבין פ' אמור: הר"ם ד"ה וקרבין ט' מתייב' דב"ש רואין להקשות טעמא דב"ש אהא לאשמעינן דלון ע"ס טעמא דב"ש אהא פירוש דב"ש רואיין. והו' דהיי' שייך שפיר לפרש מה אילן אלו מבינים. וכו' מקשות טעמא דב"ש אהא לאשמעינן הוא כשמשמעו דין או פלוגי אליה דב"ש כמו בש"ק דעירובין מ"ב. ומיחו כ"א: מני ואשכחן טובא. (ג"ר): ב' במשנה א"ב ראוין. ע"י חבור' אוח ג' דו' ודבריו תמוזין שמשך שעת הר"ם והר"ב גם כאן לפרש א"ס ראוין כ"א מהם לעשות ככר ע"ס מ"ב: פ"י אפילו קודם עזרת אכל זה השיעור ידענו מותר עד ר"א וכן מוכח מדברי הר"ב נ"ק פ"ב מ"ב. (מ"י). א"ה לבראי' ו' הוא גם כמות הר"א בה"ה כ"ס מ"ס כ"אן. אכל ל"ק ב"ק מ"ו כ' כשמו להיקר וז"ל. וע' הוי"ק נ"ק פ"ב מ"ב: חרובה לו. וכו' רוח ליה עסי ממה שיהיה כ"ו נדר פנימי. (מ"י). א"ה סוף פ"א דגם כ"ו האילנות מותר כמו שמשאל קן ב"ב דף ע"ב. מחייבין וכו' והוא לכן כמלא אורה וכו'. ומ"ס נקט ב"י יחד לומר דכל אילן אוח מוכר אלא מזה לו מביב כמלא אורה וכו': ה"ר"ם ד"ה האורה כ"ו גפנים ס'. וז"ל דל' אורה היא לקיטת א' א' ובמ"ס אריתו מורי שכן המור נלקט קרשין קרשין. ולקמן מ"ה

כיון דמלתייהו דבית הלל מפורש על כרחך לפרושי מלתייהו דבית שמאי [פ"י הכי] וכ"כ הוסיפות [פ"ק] למועד קטן [דף ג]. ועיין מ"ס רפ"ג דפאה ד"ב שלשה אילנות לבית סאה. עיין במשנה ה: אם ראוין לעשות כו'. אע"פ שאין עושין כדמורה לקמן דמסער בתאנים לשון הר"ם ועי' לקמן בפ"י הר"ב מ"ג [ומ"ס במ"ד כס"ד]: האורה. ומלאנו במקרא גבי גפנים (תהלים פ) וארוה כל עוברי דרך: ג אילן סרק. בירושלמי פריך כיון דלון פרי הרי נראה כמתקן שדה לנורך שביעית. ומשני דעד זמן זה מעבה הקורות והביאו הר"ם בר"פ: [רואין אותן כאילו הם תאנים. פי' הר"ב ולמה עשרו בתאנים על שפירותיהן גסים ועושה הרבה. פירוש לפירושן דאית ביה תרתי לטבותא שפירותיה גסים וגם עושה הרבה פירות וכן מפור' בירושלמי דאילו אחריו גם ואלעו עושה הרבה ויקיט עושים הרבה ואין פירותיהן גסים

כיון דמלתייהו דבית הלל מפורש על כרחך לפרושי מלתייהו דבית שמאי [פ"י הכי] וכ"כ הוסיפות [פ"ק] למועד קטן [דף ג]. ועיין מ"ס רפ"ג דפאה ד"ב שלשה אילנות לבית סאה. עיין במשנה ה: אם ראוין לעשות כו'. אע"פ שאין עושין כדמורה לקמן דמסער בתאנים לשון הר"ם ועי' לקמן בפ"י הר"ב מ"ג [ומ"ס במ"ד כס"ד]: האורה. ומלאנו במקרא גבי גפנים (תהלים פ) וארוה כל עוברי דרך: ג אילן סרק. בירושלמי פריך כיון דלון פרי הרי נראה כמתקן שדה לנורך שביעית. ומשני דעד זמן זה מעבה הקורות והביאו הר"ם בר"פ: [רואין אותן כאילו הם תאנים. פי' הר"ב ולמה עשרו בתאנים על שפירותיהן גסים ועושה הרבה. פירוש לפירושן דאית ביה תרתי לטבותא שפירותיה גסים וגם עושה הרבה פירות וכן מפור' בירושלמי דאילו אחריו גם ואלעו עושה הרבה ויקיט עושים הרבה ואין פירותיהן גסים

לחרוש עד ר"ה של שביעית: ב לבית סאה. קרקע שהיא נ' אמה על נ' אמה: ככר דבלה. התאנים היבשים עשוין במעגלה כעין ככר לחס קרוים ככר דבלה: באימלקי. בזמנה של איטילוף של יון ולפי שהיה ק' בימי משה משערים זו והמנה מזה דינרים והדינר שש מעות ומשקל כל מעה פ"ו שעורות בינוניות: פחות מכאן. מוכר על ששים מנה אין חורשים כל בית סאה אלא תחת האילן לבד ותוהו לו כמלא אורה וכו'. המלקט תאנים קרוי אורה כמו גודר בחמרים וכו'ר בענבים. וכו'. הסל שטוחן זו מה שהוא לוקט ושאר השדה תשוב שדה הלכן ואין חורשין אותו אלא עד הפסח: ג אחד אילן סרק. שאינה עושה פירות וכו' עושין שלשה לבית סאה: אם ראוין לעשות. ורואין כל אילן ואילן בפני עצמו אם אילן של תאנה כגאלא זו היה עושה ככר דבלה ולמה שיערו בתאנה על שפירותיהן גסין ועושה הרבה

כיון דמלתייהו דבית הלל מפורש על כרחך לפרושי מלתייהו דבית שמאי [פ"י הכי] וכ"כ הוסיפות [פ"ק] למועד קטן [דף ג]. ועיין מ"ס רפ"ג דפאה ד"ב שלשה אילנות לבית סאה. עיין במשנה ה: אם ראוין לעשות כו'. אע"פ שאין עושין כדמורה לקמן דמסער בתאנים לשון הר"ם ועי' לקמן בפ"י הר"ב מ"ג [ומ"ס במ"ד כס"ד]: האורה. ומלאנו במקרא גבי גפנים (תהלים פ) וארוה כל עוברי דרך: ג אילן סרק. בירושלמי פריך כיון דלון פרי הרי נראה כמתקן שדה לנורך שביעית. ומשני דעד זמן זה מעבה הקורות והביאו הר"ם בר"פ: [רואין אותן כאילו הם תאנים. פי' הר"ב ולמה עשרו בתאנים על שפירותיהן גסים ועושה הרבה. פירוש לפירושן דאית ביה תרתי לטבותא שפירותיה גסים וגם עושה הרבה פירות וכן מפור' בירושלמי דאילו אחריו גם ואלעו עושה הרבה ויקיט עושים הרבה ואין פירותיהן גסים

ככר: ז) תאנים יבשים דרוסים בעיגול ככר לחס: ח) משקל ס' מנה באלול דמנה ק' דינרים. ודינר ו' מעין. ומעה ט"ז שעורות בינוניות: ולפ"מ"ש כס"ד [שטעות פ"א ס' ז'] בשם רבינו מעדני מלך. דל"ז שעורות הם קויינט שלם. אם כן יהיה משקל ככר דבילה של ס' מנה. כמשקל מ"ה פפודר וכ"ד לאקו: ט) עד עזרת: י) המלקט הפירות: יא) סל שמשאך לחוט הפירות: יב) ר"ל כשעממדי הסל לדר חוץ. דאז לר"ך רוח טפי. משאם מעמיד הסל בית לאילן. וכל שחון מרווח זה דיעו כסדה לבן. ואינו חורשו רק עד הפסח: יג) דגם בשרק על כל פנים מתעב' הגזע על ידי חריס. וביערו בתאנה. לקולא. מדפירותיה גסין ורביץ: יד) ומשערין לפי גודל האילן ראשונה אחר' דלפ"י הם שלשה וטושין אם אין ביניהם כמלא כקר בני אין חורשין: ג אחד אילן סרק ואחד אילן מלא. כאלו אין לקרק מה שמזכיר שאיש פסוב קודם

כיון דמלתייהו דבית הלל מפורש על כרחך לפרושי מלתייהו דבית שמאי [פ"י הכי] וכ"כ הוסיפות [פ"ק] למועד קטן [דף ג]. ועיין מ"ס רפ"ג דפאה ד"ב שלשה אילנות לבית סאה. עיין במשנה ה: אם ראוין לעשות כו'. אע"פ שאין עושין כדמורה לקמן דמסער בתאנים לשון הר"ם ועי' לקמן בפ"י הר"ב מ"ג [ומ"ס במ"ד כס"ד]: האורה. ומלאנו במקרא גבי גפנים (תהלים פ) וארוה כל עוברי דרך: ג אילן סרק. בירושלמי פריך כיון דלון פרי הרי נראה כמתקן שדה לנורך שביעית. ומשני דעד זמן זה מעבה הקורות והביאו הר"ם בר"פ: [רואין אותן כאילו הם תאנים. פי' הר"ב ולמה עשרו בתאנים על שפירותיהן גסים ועושה הרבה. פירוש לפירושן דאית ביה תרתי לטבותא שפירותיה גסים וגם עושה הרבה פירות וכן מפור' בירושלמי דאילו אחריו גם ואלעו עושה הרבה ויקיט עושים הרבה ואין פירותיהן גסים

כיון דמלתייהו דבית הלל מפורש על כרחך לפרושי מלתייהו דבית שמאי [פ"י הכי] וכ"כ הוסיפות [פ"ק] למועד קטן [דף ג]. ועיין מ"ס רפ"ג דפאה ד"ב שלשה אילנות לבית סאה. עיין במשנה ה: אם ראוין לעשות כו'. אע"פ שאין עושין כדמורה לקמן דמסער בתאנים לשון הר"ם ועי' לקמן בפ"י הר"ב מ"ג [ומ"ס במ"ד כס"ד]: האורה. ומלאנו במקרא גבי גפנים (תהלים פ) וארוה כל עוברי דרך: ג אילן סרק. בירושלמי פריך כיון דלון פרי הרי נראה כמתקן שדה לנורך שביעית. ומשני דעד זמן זה מעבה הקורות והביאו הר"ם בר"פ: [רואין אותן כאילו הם תאנים. פי' הר"ב ולמה עשרו בתאנים על שפירותיהן גסים ועושה הרבה. פירוש לפירושן דאית ביה תרתי לטבותא שפירותיה גסים וגם עושה הרבה פירות וכן מפור' בירושלמי דאילו אחריו גם ואלעו עושה הרבה ויקיט עושים הרבה ואין פירותיהן גסים

כיון דמלתייהו דבית הלל מפורש על כרחך לפרושי מלתייהו דבית שמאי [פ"י הכי] וכ"כ הוסיפות [פ"ק] למועד קטן [דף ג]. ועיין מ"ס רפ"ג דפאה ד"ב שלשה אילנות לבית סאה. עיין במשנה ה: אם ראוין לעשות כו'. אע"פ שאין עושין כדמורה לקמן דמסער בתאנים לשון הר"ם ועי' לקמן בפ"י הר"ב מ"ג [ומ"ס במ"ד כס"ד]: האורה. ומלאנו במקרא גבי גפנים (תהלים פ) וארוה כל עוברי דרך: ג אילן סרק. בירושלמי פריך כיון דלון פרי הרי נראה כמתקן שדה לנורך שביעית. ומשני דעד זמן זה מעבה הקורות והביאו הר"ם בר"פ: [רואין אותן כאילו הם תאנים. פי' הר"ב ולמה עשרו בתאנים על שפירותיהן גסים ועושה הרבה. פירוש לפירושן דאית ביה תרתי לטבותא שפירותיה גסים וגם עושה הרבה פירות וכן מפור' בירושלמי דאילו אחריו גם ואלעו עושה הרבה ויקיט עושים הרבה ואין פירותיהן גסים

הרבה : לצרכן . מלא אורה וסלו חוזה לו : ד עד שיהיו מג' ועד
ט' . כלומר דין זה שאמרנו היינו מג' ועד ט' אבל אם היו עשרה או
יותר אע"פ שאין עושין חורשין : שנאמר . בחריש ובקציר
תשבות . ארישא קאי דתנן אין חורשין לכן אלא לנרנן . ומנין

נסיס : ד עד שהיו משלשה ועד תשעה . כתב הר"ב כלומר דין
זה שאמרנו היינו מג' וכו' . דאי איכא ט' ולא יותר ויש בן א' שאינו
עושה ככר אין חורשין לכל אחד אלא לרבו וכ"כ הר"ש בהד"א .
ותימה אם נשארנו שמה א"י נמי שלשה שכל אחד עושה ככר למה לא

ד ר"ח אחד עושה כ"י .
מ"י : עד שיהיו . טס
ה"ל : דין עשרה . טס ה"ה
שנאמר . ר"א פ . ט"ק כ
מעות :

תוספות חדשים
קאי אה שאינו עושה ככר
אלא העושה חורשין לו לפי
השנין דתנן להא לא חזנע
כן ואסור להא קאי אה ט'
אין עושין ומ"מ רש"י ז"ל
כענינו ט' כ"כ כ"ז ע"כ
דאי אה ט' אין חורשין
אלא מלא אורח כמתני'
דהכא ע"כ : משנה ד'
הר"ש [ד"ה] ע"ד ט'
ותימה ט' . והרמ"ו תרין
דרינן ל"ט ע"ד ט' דכל היכא
דאיכא אחד דאיש עושה אין
חורשין וה"ל הווא אחד
מאכזר טובה הרבה וע"כ
ז"ל דתנן במ"א טוב הפקר הטוב
מנוולות הרע ע"כ והכ"ד
תנן עליו וכו' שמימי
לדוד מלכות עם סמני'
וכיכא רחמי לנרננו ע"כ :

אלא לצרכן א : ד היה אחד עושה ככר
דבלה וב' אין עושין ט : או ב' עושין ואחד
אינו עושה . אין חורשין להם אלא לצרכן .
עד שיהיו מג' ועד ט' : הו עשרה
מעשרה ולמעלה בין עושין בין שאינן
עושין י : חורשין כל בית סאה בשבילן
שנאמר י : (שמות נ"ד) בחריש ובקציר תשבות .
אין צריך לומר חריש וקציר של שביעית ט :
אלא חריש של ערב שביעית שהוא נכנס
בשביעית ט : וקציר של שביעית שהוא
יוצא

יחרוש כל הבית סאה בשבילם כמו אם
אין בבית סאה אלא שלשה בלבד .
והרמב"ם מפרש אלא ח"כ סוגן עשות
פרי ויתקבץ מפירותיהן ככר של ששים
מנה וזה לשון בחבורו פ"ג מהלכות
שמטה הו משלשה עד תשעה . וראוין
לעשות ששים מנה חורשין כל בית סאה
בשבילן . ואע"פ שיש בהם מי שאינו ראוי
לעשות ע"כ . והשיג עליו הראב"ד מן
הירושלמי שהביאו הר"ש ואמר שמוכח
דכל אחד לרנן שיעשה פרי לפי חשבון .
וכ"ל שיה היה דעת הרמב"ם בפירושו
בכ"ן

הידושי מהר"ח
פ"א משנה ד' [ה"ט ד"ה]
עד שיהיו משלשה
ועד ט' כתב הר"ב כו'
והיחזק דאם נשאר ח' וז'
נבי שלשה כו' ע"כ . וז'
לחנן התימה רבתי
דבבית חרש' ותיב'
דהבטי שיערו שכל אדם
מבטל קרקע בית סאה
בשביל ג' אילנות לא
האגוס טובים עושין כל
כבר וז' לשתם בני אדם
אבל אם אנו רואים שנשנן
יותר בשורה נמצא לא
ביטל כל הבית סאה
לשליש אילנות רק לז'
שנשנו ושיערו חכמים שער
פ' ג"כ לא מבטל א"כ
כ"א

ד"ג . ג לצרכן ניהולמי צרכן וכו' ג"כ וכן בכל הפסוק . ד' דבלה וב' אין עושין ט' ג"כ דבלה או ב' עושין אין חורשין ט' . שיהיו משלשה כיוון שיהיו שלשה והשלשה כ"י .
מעשרה ניהולמי ומעשרה . ולמעלה ט' ג"כ ולמעלה בין עושין ובין ט' . אין צ"ל ניהולמי' מלקח משנה ז' וז' וכן מחמת פ"ט ויש פוסק ז' פ' השנינו וכו' ג"כ אלא שיש שכתבו
ג' השנינו האחרונה יחד ואין פוסק ז' פ' השנינו . שדורא נכנס בשביעית ניהולמי' שנכנס לשביעית .

מלאכת שלמה

ואם הם עשרה או יותר אע"פ שאינם עושים חורשין כל בית סאה בשבילן .
ועל עשרה קאי מ"ט רב זיבי צירוש' דבלבד שהיו משולשין ט' שכל שלשה
יעשו ככר . אבל דעת הרמב"ם ז"ל ר"א שאין צריך אלא שכל השלש ראוין
לעשות ככר דבלה וכן דעת הראב"ד ז"ל ופי' הוא ז"ל דהא דלמר רב זיבי
שהיו משולשין קאי אשגל אילנות וזעירא בר הניחא דלמר מהתעשים קאי
אתשעה וכו"ס אהמשה ושמה ובשנה דהוי מוחמם ומשוחים ומשוכעים וכן
לכונן ולדעת הר"ש ז"ל זעירא בר הניחא קאי אעשרה ופליג על רב זיבי ע"כ
ז"ל : ד' הירח וכו' . כתב הר"ב יוסקף ז"ל היה אחד עושה ככר דבלה או שנים
עושין אין חורשין לכן אלא לרנן כן מלחמי הניירא ונירסת הדפוס ל"ל דשנש
הוא דהא אין צריך אלא שיהא שלשתם יחד עושים ככר אחד של דבלה ואין צריך
שיעשה כל אחד ככר וא"כ למה אין חורשין אע"פ שהגיסו אין עושים וזו
דהא אבינו חילן בריק' שאינו עושה מאומה חורשין בשבילו אלא נראה דמי' המשנה
הוא כן משלש אין בשדה אלא חילן א' והוא עושה בשלשה אילנות או שנים שעשים
בשלשה אין חורשין להם כל השדה עכ"ל ז"ל : או שנים עושין ואחד אינו
עושה . כעבור אותו האחד אין חורשין ל"ל אחד אלא לרבו דהיינו מלא אחד אוה
וסלו חוזה לו אבל אם היו עשרה או יותר אע"פ שאינם עושים חורשין . ואמרי'
עלה בירוש' רבי זיבי בשם ר' חנינא ובלבד שלא יפחות מחשבון משולשין

כלומר שכל שלש מהם יעשו ככר דהיינו שלש ככר לכל אחד זעירא בשם ר'
חנינא ובלבד שלא יפחות מחשבון מחושבים כלומר שכל תשעה מהן יעשו ככר
דהיינו תשעית ככר לכל אחד . הר"ש ז"ל . אבל לשון הרמב"ם ז"ל שם בפ"ג
הו משלשה וכו' [ע' ח"ט] : שנאמר בחריש ובקציר תשבות . ת"ק
דר' ישמעאל הוא ר"ש כדמוכח האם נמוכות ונמוכות ונמ"ק וכו"ס : בפ"י
ר"ע ז"ל . (ד"ס שנאמר) ארישא קאי דתנן אין חורשין לכן אלא לרנן וכו'
כתב עליו הר"ב יוסקף ז"ל פי' או אינו נראה דהא לא קאי אלא חורשין דפרקין
מה שאמרנו שאסור לנרנש א"כ לפי שביעית וא"כ לא קאי אלא חורשין דפרקין
דלמר שאין חורשין עד ר"ה אלא עד העצרת ועלה קאמר שנאמר בחריש
וכו' ומשום שהפסיק לפרש חיובו שדה האילן נטר עד כאן אבל לפי דברי
המ"פ קשה שהקשה מעט ותיקן לו הרבה ועוד שהקשה קושיא קמנה והיחזק
את הגדולה כי הקשה מנין שאין חורשין כל הבית סאה עד העצרת והיה לו
להקשות מנין שאין חורשין עד ר"ה ע"כ נראה לפ' דקאי אריש פירקין כמו
שפירשתי עכ"ל ז"ל : אין צריך לומר . י"ם דנרננו' אין ערך לומר וכו' .
וכמו שבי' לקח טוב סוף פרשת כי תשא ז"ל ונת"ק מדכר בחוספת שביעית
שמוסיפי' מחול על הקדש וכך משמעו ששת ימים תעבוד וזיזם השביעי תשבות
ועבודת שש ימים שהחתי לך יש שנה שהחריש והקציר אסור ואז"ל חריש
וקציר

תיפסות רע"ק
משנה ד' [א"ה ג] ב"ב
ד"ה שנאמר . שבבר
נאמר ששת ימים
דמכח יתורא הוא דלא
מקמינן על שבת אבל קשה
לי דמנ"ל לפרש דקאי על
היפסות שביעית . דלמא
קאי על תוספת שבת
ביאשית : וברש"י ר"ה
דף פ' ע"א כתב רש"י
אנ"ל דרישא דקרא בשבת
קאי דכתיב ששת ימים
תעבוד סיפיה אשביעית
קאי דאי אשבת חריש
וקציר הוא דאסור שאר
מלאכות מי שרי עכ"ל
ומ"ם עריון קשה לי קצת
דלמא קאי על תוס' שבת
ולא רצת התורה לאסור
התוס' שבת רק מלאכה
חרישה וקצירה ולא בשאר
מלאכות [א"ה ד] בתר"ם
ד"ה ע"ד . ואי נמי שלשה
שכל אחד עושה כו' לא
ירעמי למה נקם שכל אחד
שישה ככר אף אב"ג עושים
יחד ככר יתא רשא
לחורש כל בית סאה
בשבילם :

יבין תפארת ישראל

האילן : (טו) ר"ל שאין כ"א ראוי לעשות ככר . ולר"מ הכ"ל סי' ו' ר"ל ב' .
אין ראוין לעשות כ"א שלש ככר (א) : (טו) יש להן דין א' . דעו נמי אם
א' אין ראוי לעשות חלק הט' מהככר . אף שהכר רק מעט [כן הוסיף
הראב"ד מיהולמי פ"ג משמיטה] אין חורש רק לנרנן . ולר"ש הכ"ל דככר לכ"א
בטיק . א"כ וודאי בנ' עושין סגי . רק ר"ל דאף בנ' בני ג' עושין :
(ז) אף שאין ראוין לעשות . שהן דקין או שעומדין בין החולות : (ח) ארישא
קאי דמט"ה אין חורשין : (יט) דכבר נכתב . ומה"ט נמי א"א דקאי אשבת
בראשית : (כ) וה"ק קרא בחריש' דשמיט . שחרישהו בזמן הימר רק שקצירתו בזמן איסור . ובקציר . ר"ל אם הקציר בזמן הימר . רק שהחרישה

בועז תפארת ישראל

פ"א (א) כ' רביע סגולן אמאי' זנוק' . ח"ל תמוה לז' עושין מיותר
דמק"ו דאי עושה שמעי' לה . והת"ל א' עושה קמ"ל לרבותא
דהימר דכדי לרבה . ונ' עושין נקם לרבותא דליסור יותר מלרנן . עכ"ל
הול"ל בקצור א' או ב' עושין . וז"ל דקמ"ל אפי' א' עושה כשעור כל השלשה .
אפי' לנרנן אסור . [אבות תמכני וכי אסתר לומר כן . הרי בפי' אמרינן
סוף מ"ג פחות מכאן . ר"ל שאין כאן ג' . אלא ב' או א' שעושה או שחוק
כל

בשביעית וזקציר . ר"ל אם הקציר בזמן הימר . רק שהחרישה

תוספות אנשי שם

דך לקעת התאים נך כשמתו נמנה ו כהס . (נ"מ) : ד' בר"ב ד"ה שנאמר
ט' שכבר נאמר ט' . ואלו תאמר ודלמא אטריך לאסור חרישה בשביעית
דכבר הו"י לא כתיב אלא לא תורע ויש לומר דעיקר דיוקיה מונקציר דכבר
נאמר לא הקציר ומדקציר לתוס' חריש נמי לתוס' . (תוס' נמטות ונבלה השנה) :

דך לקעת התאים נך כשמתו נמנה ו כהס . (נ"מ) : ד' בר"ב ד"ה שנאמר
ט' שכבר נאמר ט' . ואלו תאמר ודלמא אטריך לאסור חרישה בשביעית
דכבר הו"י לא כתיב אלא לא תורע ויש לומר דעיקר דיוקיה מונקציר דכבר
נאמר לא הקציר ומדקציר לתוס' חריש נמי לתוס' . (תוס' נמטות ונבלה השנה) :

יחד ככר יתא רשא
לחורש כל בית סאה
בשבילם :

עדה אילן וחרשין כל בית סאה בשבילן. בנטיעות ילדות אילן חורשין
עד שיהיו עשרה: שורות. שנטועות במקום א' כחומה ואינן מפורדות:
אין חורשין אלא צרבן. משום דכשמשחרות גראה כחורש לנורך
האילן. אבל היכא דקיימן במקום אחד גראה כמתקן את האילן לנורך
שביעית ולא לנורך האילנות: שורה.

תרגום חומה שורה: עטרה. גדר
סביב: הנטיעות והדלועים מצטרפין
לבית סאה. גדלעת יונת דוקא קא
איירי במתניתין שהיא גדולה כאילן ולא
בשאר דלועין. וארץ שהיו הנטיעות
רבות על הדלועים כגון שהיו הנטיעות
שטה והדלועי' ארבעה מצטרפין לעטרה
וחרשין כל בית סאה בשבילן: רשב"ג
אומר. אפי' היו כל העטרה דלועין חורשין כל בית סאה בשבילן לפי
שהן

עד רה (כה) היו עשויות שורה (כט) ומוקפות
עטרה (ל) אין חורשין להם אלא לצרבן (לא):
ן הנטיעות והדלועים (לג) מצטרפין לתוך בית
סאה (לד) רשב"ג אומר כל עטרה דלועים (ה)
לבית סאה חורשין כל בית סאה עד רה:
עד
הדג. שורה כ"ה ככתיב' גס ג"פ וד"ק וז"ל ה"י שורות והוא פ"ס. ז' כל
בית סאה כ"ג וכלה ב"ג. לבית סאה לתוך בית.

עד ר"ה. לשון הר"ש הלכה למשה מסיני דחסה החורה על
ממונן שאם [לא] יתרוש להם מתיבשות דלין כחן יפה כוקטות:
ובוקפות עטרה. או מוקפות קחני וכ"כ בכתב משנה לפירוש
הר"ש שהוא פירוש הר"ב וגם הרמב"ם והראב"ד כתבו או כו'
אלא שמפרשי' עטרה בענין אחר:

ן [והדלועים]. כתב הר"ב גדלעת
יונית דוקא קמייירי כו'. עי' מ"ש בזה
לקמן: [ר"ש בן גמליאל אומר כו'. כ'
הר"ב והלכה כרבן שמעון בן גמליאל.
וכן כתב הרמב"ם בפירושו אבל כתב
דרבן שמעון בן גמליאל דוקא גדלעת
יונית קאמר ואם כן אפשר דת"ק לא
פלג וכן ראיתי ביורשמי מי שרצה
לפרש דת"ק מייירי גדלעת יונת ומסיק דדוקא ר' שמעון בן
גמליאל כך מייירי ומכל מקום הרמב"ם בחיבורו פ"ג מה"ש העתיק
גמליאל

תוספות רע"ק
לי ג' אילנות ערשים ככר
הא אף בפרות השטרי
דהא גם בשדה לבן שרי
עד ר"ה אחר תקנת ר"ג
וכ"ר ז"ע: משנה ו
[אות ז'] ר"ב ר"ה
נטיעות. אין חורשין
וכו'. קשה לי דמג"ל דדין
נטיעות הוא לחומה הא
בשטרי דרינא לקיאל.
דבשיר אילנות בין ערשין
בין אין ערשין היו שדה
אילן חורשין רק ש'
עצרת. ובנטיעות חורשין
עד ר"ה. דחסה החורה
כ"ש הר"ש. אבל אה"כ
רב' נטיעות חורשין ע"כ
עד עצרת ולא חמרי
מאילנות. וכן משמע
להריא ברמב"ם פ"ג ה"ה
היו ר"ה אילנות וכו' עשר
נטיעות וכו' משמע
דבנטיעות חלקים שדין
עשר אילנות חורשין עד
ר"ה. ולא מצאתי מי
שיאמר דבנטיעות חמרי
מאילנות לענין אם הם
פחות משערה ז"ע. ואולם
משלשן הרמב"ם בפי' בסוף
פרקן שכתב ח"ו וכו'
נבאר לך החפשי בן
הנטיעות והאילן שהאילנות
ג' לבית סאה והנטיעות
עשר לבית סאה. והא נטיעות
שדה אילן ע"כ בשבט
להריא כהר"ג דיש בה
חומה בנטיעות רלא עקר
סאה עד שרתו י"ד. ומ"ש
צ"ע דמג"ל זה. וגם כ"כ
אמאי לא כתב הרמב"ם גם
הרפ"ש זה דבאילנות
חורשין רק עד עצרת
ובנטיעות עד ר"ה ז"ע.
[אות ח] בא"ד ע"ד שיחיד
עשרה אבל מ' אין כל
סאה צריכה להם. וב"א
יערשים ליקור. ורא"ש:

דברי ת"ק בלבד ובפי' הר"ש משמע דמתח רשב"ג מוקי לכולה מתני' גדלעת יונת ואין גראה לי כן מן הירוש' ע"ש ועיין במ"ז פ"ח דעירובין:
רבי
שלמה
דנבין או מוקפות וכן גרסת הראב"ד ז"ל בהשגות ומ"מ הפירוש אפי' הרמב"ם
ז"ל מודה שהוא כמו או. אלא שפירש הרמב"ם ז"ל שורה שהיו בשורה אחת על
ק אחד ומוקפות עטרה שהוא דומה לקט. ולפירוש שהביא ר"ע ז"ל ק"ק
דאי שורה מוקפות עטרה חומה ע"כ וזה דבר תימה בדוקקות תנן פחות מאילן אין חורשין
וכתב עליו הר"י יוסף ז"ל פ"י זה מנומנם הרבה שכו' לו לומר גדר מה ראה
לומר עטרה ונראה להני פירושא היו עשויות שורה וכו' כלומר אם אינם
מפורדות בכל השדה אלא שהן עשויות בשורה זו אחר זו או שהם נטועים בעיגול
בעטרה אין חורשין וכו' והלא עשויות דרשאו קאי גם אספיקוה"ק היו עשויות
שורה או שהן עשויות מוקפות בעטרה ע"כ. עוד כתב אין חורשין להם אלא
זרבן פ"י אבל זרבן חורשין אפי' עד ר"ה. ע"כ: ז' רשב"ג אומר עטרה דלועין
וכו'. אית דלא גרסי מלת כל במשנה וכו' בירוש' ובתב הר"ש ז"ל והא דתניא

ז

החכם הר"ם ז"ל נוסה פ' לולב הגזול פירש"י ז"ל וז"ל אבל אם אינם
עשר או שאינם מפורדות כוללתן חורש תחת כל א' וא' כשיעור יוקחה לפי
השבין עשר לבית סאה ע"כ. וכן בשלש אילנות זקנת שאמרן זבין שחורשין כל
בית סאה שביטלם עד העצרת פ"י שם ז"ל וז"ל ואם אינם שלשה חורש לכל
אחד תחתיו לפי השבין ע"כ וזה דבר תימה בדוקקות תנן פחות מאילן אין חורשין
להם אלא מלא אורה וסלו חומה לו וכן בנטיעות תנן היו עשויות שורה וכו'
אין חורשין להם אלא זרבן דהיינו מלא אורה וסלו ולא כפי השבין עשר לבית
סאה ועוד אם כדברי רש"י ז"ל כשש"י פחות מותנין לכן כפי השבין א"כ
מאי רבותייהו דעשר המפורדות הרי אפי' לפחות מאילן כך מתייחס ואפי' לאחד
וא"כ הי' ראוי להלכה למשה להודיענו שהם שלכל נטיעה מותנין כפי השבין
עשויות בית סאה ו"ש. ע"כ ז"ל: היו עשויות שורה ומוקפות. אית

יבין ישראל תפארת יבין

אילן א' (בח) מהלמ"ם. ואפי' אין ראויים לעשות ככר. רק האין
מרוחקין זמ"ז פחות מד' אמות. ולא גזרו בהו כששאר אילנות כס' ג'
וכו"ד. דמהך רכסי. נפסדים כשלא יתירסו. [כך נ"ל. והמחיה דבי
נביט רש"י זוק"ל חמתי ד"ג פ"א דהיב עממא להלממ"ם] מיהו בפחות מו'.
אין צריכים לכל הב"ם. וביותר מו' למיעקר קיימו. ולרמב"ם אפי' ביתר

מ"י שרי: (בא) שאין מפורדות רק עומדים סמוכים זל"ז כשורה או
מוקפות וכו': (ל) גדר. וחוק הגדר פחות מז"ב. וי"ל דפי' עטרה
שעומדות בעיגול: (לא) כמלא אורה וסלו לכל א'. והשאר דינו כשדה
לבן: (לב) אפי' דלעת מזרחה שאינו גדולה כאילן: (לג) והו"ל כ"י נטיעות.
ודוקא אם הנטיעות הן הרוב: (לד) והדוקא גדלעת יונת שכן גדולות
כאילן

תוספות אנשי שם

הכ"ם משום דכתיב שיעור יוקח בני אילנות. והריש"ה כל הכ"ם זריכה בשביל האילנות.
ולפי' לכוונה כיה לרוב שיהיה כל אילן מהם עומד בלמעט שליש ב"ם דאם הם כחופין זל"ז
במרחק ר"א יהיה שיעור יוקחה רק אורך שליש ב"ם וכו' אמות על רוחם שליש ב"ם. אם לא
שנתוק לומר דל"ג דשיעור יוקחה אילן כשהוא לבדו הוא ככדי שליש ב"ם והוא בלמעט. מינו
כשהוא לו אילן א' או ב' שנתוקן זה מזה קרקע יוקחה או מהשטח יוקחה לאלה ככדי
ששלו שליש ב"ם ל"א חפץ. מ"ש הרמ"ם בנבחרתו ל"ב שם. אבל הוא דמוק אחד.
ועי' גרמ"ם שם ובבב"ש שיעור חלמה שג"י אילנות יהיו מפורדות כלל בשב"ס. וע"כ
ז"ל שיש מש' במשנתו וכמה יבא ביימין חורש על גמ"ז ונמ"ז דמחם מכלן אין
חורשין לכן אלא לזרבן. הא לזרבן מיהו חורשין. וע"כ הנהגה כן דכ"מ פחות מכלן בית
ד"א נב"ם אלא במקורבין פחות מר"א גם לזרבן אין חורשין דלמעקר קיימו. וכן משמע
גם מלשון הר"ב ד"ה כמלא בקר וכו' ככתב ואין חורשין בשבילן דממעט כלל לא מרלא
דמפורדן. וז"ל עוד דגם הר"ם והר"ב מודים דלשולא הכי פירושא דמשנתו. אלא דה"ל
דלמאי דלא ק"ל כעולה אין העטם משום יוקחה אלא משום שיעור שיה' דלשדה אילן והנין
ב"ם. ולפי' טעם זה חרבה לרוב שיהיו נטועין בדרך מטעקן היינו שלא יהיו מוקרבין
בפחות מר"א ולא יהיו מרוחקין מכפי השבין עשר ל"ב' וכן מוצרך בהוספתא רפ"א.
וגרסה עוד דמ"ש רש"י שם בכוונה דלאילן א' מותנין שליש ב"ם היינו מני דוקא. ועולה
אלא לומר דלמאי דמכ"מ דמכ"מ משום שיעור שדה בפחות מ"ה אין חורשין לכן אלא לזרבן וז"ל
הכוונה הוסיפה שז"ל אילן העומד בבית קיים ושנים העומדן בבית ד' קבין אין
חורשין להם אלא כדו זרבן ע"כ. ופירושא דלאילן א' אין חורשין קיים ולא ל"ב אילנות
ד' קבין או ר' קבין דלא הוספתא שם. והוספתא דלא כעולה. ז"ל כ"ו בירוש' שם:
ך ב"ב ד"ה שורות כו' ואין מפורדות. א"ה משמע דעממא דעקני שהיו העשר נטיעות
מפורדות בכל הב"ם הוא מגיע עשירית ב"ם ל"א. אכ"כ כשלישן מפורדות אין חורשין אלא
זרבן. אף דהדלות מרוחקין ד"א סג' ואפילו יונת מעטרה ל"ב. ככה הרב"ג בתוספות
להרמב"ם כן דשאני גדולות מפורדות שישן פירות ואין עומדן ליעקר אבל נטיעות אם הם יונת
מעט ל"ב' שומדן ליעקר. אבל בהוספתא כן מפורש דגם נטיעות שיעורא דמפורדות
הוא. ולפי' ע"כ כ"י הר"ם גרס שורה בלבן יחד. עממא דכתיב' בנטיעות בשורה

א' או שנתוקן אין מתיבין גראה אילן: ז' חר"ה ד"ה רשב"ג כו' אפשר דת"ק כו'.
ילומר דע שאין חולק על רשב"ג וממילא כן הלכה. דוק ותשכח ככל ש"ס משנה בפירושו כ"מ שאין חולק על אותו תנא כמלא לשון כוה או כיר"ג ומוקראר קסם הלכה מעלל
דלמ"י

משניות ורעים] 77

הלכתא

שביעית עד אימתי פרק א

גבורתא

קמו

תוספות רע"ק

כללא דפרק א משנה א הלמ"ט דרא שבזמן שברמ"ק קיים אסור בעבודת קרקע ואילן תוך ל' יום לפני ר"ה של שביעית. ופר"ט אסרו בשדה המטואה מספח של שנת ששית ואילך. ובשדה אילן מעצרת הנ"ל ואילך. מידו באין מקדש מותר הכל עד ר"ה.

משנה ב שדה אילן שאמרנו. היינו שיש ג' אילנות עבים ומרובה בענפיהם כל כך עד שיכול כל אחד לעשות שליש ככר רבילה במשקל פ"ו פסגד וח' למסא. או משערין באילו עומדין באמצע הבית סאה שהיא ג' על ג' אמה. וחורשין סביבם כל הבית סאה הווא שעומדין בתוכו. אבל באין כל א' עושה או לא יכול לעשות כשיעור הנ"ל. אין חורשין לכל א' מתוך קר סביב כל א' כמלאו המלקט השירות שבו ומלווה עומד תוצה להמלקט. ושאר הירוח דיעו כשדה לבן שנחרש על ער הפסח.

משנה ג אפילו בג' אילני סרק משערין בגדלם וחוקתן כבאילני האנה כנ"ל. דביש בתן כשיעור הנ"ל. מותר לחרוש הב"ט שעומדין בתוכו.

משנה ד ואפילו א' או ב' מתוך יש בתן כשיעור ואפילו א' מהג' עושה בעצמו ככר. והב' עושה ג"כ ככר. ובהשלישי אין בו כשיעור לעשות שליש ככר. אסור לחרוש לכל א' מתוך קר סביבו כנ"ל. ואם הם ד'. מני בשיכול כל אחד לעשות בביעית ככר. וכן בח' הביעית ככר. וכן בו' וכן בו' עד פ' אילנות. מני בשיכול כל א' לעשות תשיעית ככר. אבל כשהוא א' או יותר. ומרוקמין כנ"ל. או אפילו כל א' מתוך אינו עושה כלל וגם אינו ראוי לעשות. מותר לחרוש

כל הבית סאת שעומדים בתוכו עד ל' יום לפני ר"ה. וכמו חרוש של ששית שנכנס לשביעית אסור. כ"כ [קציר] של שביעית שנכנס לשמינית אסור. הוצק (מחרוש) [מקציר] העומר שמוחר:

משנה ה ג' אילנות. היינו אפילו הן של ג' כנ"א. מידו בכל גוונא צריך שלא יהיה ביניהן פחות סד"א. דאז מדינו יכול לחרוש ביניהן. למעקר קיימו:

משנה ו וכל זה באילנות זקנים. אבל באילנות רכות כשתן עשרה בב"ט. הלמ"ט שמתר לחרוש כל הב"ט עד ר"ה. אפילו אינו ראויין לעשות כנ"ל. ולא נודו בהו רבנן כבוקקין. דמדרה רביס וא"י קרקע אבניו. יהיו נפסדים אם לא חורשו יותר משנה המביאה. מידו דוקא במפירות תוך הב"ט א' הגה וא' הגה: אבל אם עומדים בשורה או עמודות בעינול. וכ"ש כשיש גדר סביבם ברווח שהיא פחות מב"ט. אין חורשין לכל א' מתוך קר כפי הצורך להמלקט ולכלול שעומד תוצה לו:

משנה ז אם יש ג' נפישות וד' דלועין אפילו מצריות שאינם גדולים כיוצא. מצטרפים וה"ל כג' נפישות: אבל שוה בשוה וכו"ל בהרוב דלועים אין מצטרפין:

משנה ח ורק תוך שנה ראשונה משגורש נקרא נפיעה. אילן שנכרת גונו והנשאר מכתו בקרקע תוציא ענף. אם נשאר מהגונו כמעל לקרקע נובה מפה דיעו באילן. ובפחות מספח. והי הדין הענף כנפישות:

ר' עובדיה מברטנורה שביעית עד אימתי פרק ב תוספות יום טוב ציונים

פרק ב א עד אימתי שדה הלבן. שדה של תבואה וקטנית שאין צו אילן: הליחה. לחלומית הקרקע מממת הגשמים: מקשאות ומדלעות. קשואים ודלועים אבל משם ואילך מיוחד כמתקן שדה לנורך שביעית: נתת תורת כל אחד בידו. זה חומר כלתה ליחה בתוך שלי וזה חומר לא כלתה ליחה בתוך שלי: אלא בשדה לבן. שעתיד לזרעה אחר החרישה ולנריך שתהא רוב קיימת אין חורשים אלא עד הפסח: ושדה אילן. שהיא נמוכה ככר אין לנריך שתהא רוב ליחה קיימת שאין חורשין אותה אלא כדי שירדו הגשמים בצומק הקרקע הלכך חורשים בה עד העלרת וכל המצניות הללו דמיות הן כדלמרינן לעיל בפ"ק טר"ג וצית דע נמו על שני פרקים הללו שיה

פרק ב א בשדה הלבן. פירש הר"ב שדה של תבואה וקטנית שאין צו אילן כלומר ואין כאן כלל. וכן כתב הר"ש. וזכר"ג דלאה כתב עוד טעם אחר לפי שהתבואה כשמחשלת מתלכנת: כל זמן שבני אדם וכו'. ירושלמי לא סוף דבר צביס טו מקשה ומדלעת אלא אפי' מואחר שבני אדם עומדין ליטע במקשאות ובמדלעות מותר: במקשאות ובמדלעות. לשון הר"ב קשואים ודלועים לא נהבין לפירות המלות. אלא מוסב על ליטע דתקן לומר שבני אדם נוטעים במקשאות וכו' קשואים כו' אבל פי' מקשאות מקום זריעת הקשואים. ומדלעות מקום זריעת הדלועים

פרק ב א עד אימתי חורשין בשדה הלבן * ערב שביעית. עד שתכלה הליחה *). כל זמן שבני אדם חורשים ליטע במקשאות ובמדלעות *). אמר ר' שמעון נתת תורת כל אחד ואחד בידו *). אלא בשדה הלבן עד הפסח *). ובשדה האילן *). עד עצרת *): מובלן

דג' א בשדה צינולמי שדה. עד שתכלה צינולמי משתכלה. כל זמן נמוק' אם וכל זמן. במקשאות ובמדלעות צינולמי מקשאות ומדלעות וכו' צינולמי ע"ס וכו'. בידו ג"כ לעצמו.

פרק ב א עד אימתי וכו'. וגם הכה גרסו' שדה הלבן בלא צי"ת וכן הגיה ה"ר יוסף ז"ל: עד שתכלה הליחה. היינו כל זמן שבני אדם חורשין ליטע במקשאות ובמדלעות שלהן. ופי' הרמב"ם ז"ל מקשאות מקום זריעת הקשואין ומדלעות מקום זריעת הדלועין ע"כ ופסוק הוא שהוא מלשון ממלוגה נמוקסה (ישעיה א'). וזכרונ' מפרש לנלו דוקא דלית לי' מקשאות ומדלעות אלא אפילו לי' כיון דמאן דלית לי' עתיד ליטע שרי שהרואה אומר חורש כדי ליטע ומפרש הו דלית דר"מ היינו ר"מ דפרדק מאן תנא ליחה ר"מ הוא דליתס מתני' ר"מ ור"מ דלמר עד שתכלה הליחה כנ"ס. דמשמע דתכלה הליחה היינו מעט אחר הפסח היינו כנ"ס דכי הכי דבאילן נקפי צ"ס כל זמן שהוא יפה לפני וכו' נקפו רגל ה"ר ר"ס נקפו רגל דפסח תוס

שלמה מלאכת

ור"מ נקפו כלתה ליחה. והאי דוחק גדול הוא דלכפל תנא לאשמועי' דתשיבון דצ"ס דליתס לן דעת' דר"מ ונראה בלשון חכמים. ותו אמתי נקפ ר"ס שדה האילן דהא לא פלגי ביה הכה. ומסיק אלא היינו לאשמועי' תנא דמתני' דהא דלעיל פ"ק דתנא פלוגתא דצ"ס וכו' גבי אילן היינו ר"מ וה"ק ר"מ כההיא צ"ס מתמרי דעד עלרת וכו' לא אכל גבי לכן כולהו מדי אהדדי דבחר ליחה אילני ולאו בחר רגל וכלתה ליחה היינו בחר ספח מעט. ור"ס סבר דמשולס לא הוזכר מחלוקת בין צו ובין צו והכא נפסק תלוי מילתא והתם נבחרת תלוי מילתא ולא נחלקו צ"ס וכו' בהרש"ה תוספת שביעית לא באילן ולא בלבן והיינו דנקפו ר"ס בלוישי' ובאילן דעד עלרת הוא משום דפליג אדר"מ בין אלבן בין אילן: אר"ש נחת תורת כל אחד ואחד בידו. ס"א תנא תוס

יבין תפארת ישראל

פ"ב א שאין צו אילנות וליס. ומראה הגדה ע"י זה לבן (א): (ב) שתיבשה הקרקע מלחלוח ימות הגשמים. והוא כ"ו וכו': (ג) בערנות הקשואים ודלועים שצריכים רעיונות יתירה. שעוד יתבטלו קודם שביעית. אף שהוא רואה לזרוע דבר אחר: (ד) דמדאין כל הקרקעות סוין. יעשה צלומדנתו: (ה) דמדזרעה אחר חרישה. לנריך לחלוח רב. מש"ה אחר ספח הו לא נראה כרואה לזרעה מיד. רק יתבטלו הרואים שחרש' לשביעית: (ו) מדכבר נטוע ח"ס קרקע לכה כ"כ: (ז) ג"ל משום דבעלת

משנה ראשונה

פרק ב א כל זמן שבני אדם חורשין ליטע במקשאות. פי' הו דלמרי' כל זמן שהליחה קיימת חורשין ואם הליחה קיימת בעלרת ג"כ

מקרא ממלוגה נמוקסה ואף שגפ"ו הולל מקשות צו"ד אחר היינו כנ"ס הר"מ. מ"מ מתחילין בל' חכמים כמו מיות כוחות וולתס. וגם מל' המשה מוכחה שהוא מקום שברי שטו במקשאות עם בית המבוא וכן כמתן מוגלן ומעדין במקשאות שהוא בעטום בשדה. (מ"מ): בר"ב ר"ה נתת כו' כלתה ליחה כו'. ור"כ נמוק' ע"י ח"ל פלגים שזו חורש קודם הכינו ליטע מקשאות ע"כ: ר"ה וצדקה אילן כו' דמיות

ב מובלן . מ"י ע"ט ע"ג
ה"ט ע"ג ע"ט

תוספות רע"ק

פ"ב משנה ב. [את יא] ב"ב ר"ה מעדרין [החוספת שביעית] אבל דבר שאינו לצורך פירות אלא לצורך אילן אף קודם תוספת שביעית כדחנן בפ"ק דלא שרינן אלא עד העצרת . ולפע אילן בתחלה בתום שביעית אחר . קודם לכן מותר . ופעטא דמלחא דקיל לישע אילן בתחלה מותרת לאילן נשוא . ע"י בת"מ בפירוש ס"ז . [את יב] כתיב ר"ה מעדרין . ואת' והמאז לא שרינן הכו' דהריישת מד"ס קשה לי איך אפשר לחסר כן בשמא דמתני' הוא מתני' וז"ל תום שביעית אחר דא"שלא בזמן המקדש ע"כ דה"ל תרוס' נפקא מקרא בהריש ובקציר תשבות דקמי אשביעית לומר חריש של ערב שביעית שנכנס לשביעית וכפ"א מ"ד רש"י הרי שפירש דהריש והריש לשביעית אחר מזה . וכן הרמב"ם ריש הלכות שמיים הוב' מ"ל לשבות שבתת הארץ ואילן בשביעית נאמר שבתת ונאמר חריש ובקציר תשבות . וא"כ הרי שפירש דאחר מזה . והוא' מצאתי שבתת כך הפירוש ב"מ מ"ה . ולי קשה עוד על הרמב"ם ה"ל וכן הרא"ה הוידק הביא עשה

הדלועים כמ"ש הרמב"ם: ב מובלן . כתב הרמב"ם בגנות וכו' כחצורו מותר לזבל השדות . וה"ל לכללינו כפיא כהדי מובלן ואיך . וי"ל דזיבול הוא בשה על פני הארץ משא"כ הני דסיפא שהם באילן עלמו ולא דמין להדי . ועי' משנה ג . וטעמא דזיבול שרי יותר מעידור עי' לקמן : במעדרין . לשון הר"ב חופרין בעקרי האילנו וכן כתב הרמב"ם בפירושו ולכאורה בכל אילנות קאמרי דקשואים ודלועים אינם ראויים להקרא אילנות אבל כד דייקין שפיר קא חזינן דעל כרחין לריכין לפרושי דמתניתין דוקא קשואין ודלועין תני לה דכירושלמי והביאו הר"ם איתא בהדיא דה"ה

חורשין ואין בין עידור לחרישה כלל ב מובלן ח' ומעדרין במקשאות שהם פסח ועצרת וזביעולס ומותר לענין זה וה"ל בכל אילנות מעדרין וא"כ ובמדלעות ט' עד ראש השנה י' . וכן ה"ה חורשין וה"ל תנן בריש פרקין וברפ"ק דאין חורשין בשה אילן אלא עד העצרת ואין נראה כלל לחלק דהכא בעקרי אילנות שרי טפי דמכיון שבה העצרת א"כ לאו לצורך האילן עושה ועוד דלמאי לא תנן ועודין באילן וכן כתב הרמב"ם בחיבורו מקשאות ומדלעות . ואין לומר שהענין המשמש כדרכו . אבל כוונת ה"ה לכל אילנו' ומחלק בין עידור לחרישה חדא דלא הוה כירוש' . ועוד דהכי כתב התם מותר לסקל ולזבל השדות ולעודר המקשאות והמדלעות ובית השלחן עד ר"ה וכמו שמבאר הא דזיבול בכל השדות ה"ה הוה ליה לפרש הא דעידור דבכל האילנות . הלכך נראה דאילנות דכתב בפירושו לאו דוקא אלא נקט חפירה כדרך שרגילה בשדות האילנות אבל הכא היא בעקרי הקשואים והדלועים . וה"ל והמאי לא שרינן עידור בכל האילנות כמו זיבול בכל השדות והרי חרישיו בשביע' ע"מנה דברי סופרים כמו שפסק הרמב"ם בריש הלכות שמיים דחרישה מדברי סופרים י"ל דהתמירו עידור וחרישה שהיא עבודה בגוף הקרקע . אבל להר"ב שכתב שמה שהוא מדברי סופרים בתוספת שביעית לא גזור לריך לומר דסבירא ליה כמ"ש הר"ם דחרישה מדאו' ודוקא בקשואים ודלועים הוה עידור וחרישה עד ר"ה לצורך פירות הוא דהתירו . וכ"כ הר"ב דלצורך פירות התירו ומה"ט נמי לריכין לפרש דברי הר"ב צמאי דכתב לשון הרמב"ם בעקרי האילנות דהייט כפי דרך החפירה ולטולם אהן בקשואין ודלועים דוקא התירו שהרי הוא עלמו כתב דמאוס פירות התירו וברפ"ק מפרש דבאילן אין לריך חרישה לפירות אלא עד העצרת . וכתב עוד הר"ם דמעדרין לשון וכל ההרים אשר במעדר יעדורן (ישעיה ז) ועיין משנה ב פרק ב דלפאה . והוי יודע דבגפנים שרי עידור אפי' בשביעית כמ"ש הרמב"ם בחיבורו פ"א . וכתב טס הכ"מ דרס"י לא גרס ליה אבל בפירוש"י שצדירו פ"ק דמ"ק דף ג ע"א כחוב

לח' מלאכת שלמה דבעתיק

מורה שיעור לכל אחד ואחד בידו וכו' : ב מובלן ומעדרין וכו' . ובירוש' מפרש בבב"י דה"ה דחורשין בשוורים ונקט תנא הכי דדרך הגונים לעדור . וכתב הר"ם שרייל"ו ז"ל וה"ל דתנן הכא דחורשין עד ר"ה במקשאות ומדלעות ובפירקין דלעיל ס"ז פלוגי רבנן דרשב"ג בהא וליכא למימר דמתני' כר"ג ובית דינו דהא תקנתא דר"ג בחר רבי הוה וזריכין לאוקומי דה"ק לח"ק

מורה שיעור לכל אחד ואחד בידו וכו' : ב מובלן ומעדרין וכו' . ובירוש' מפרש בבב"י דה"ה דחורשין בשוורים ונקט תנא הכי דדרך הגונים לעדור . וכתב הר"ם שרייל"ו ז"ל וה"ל דתנן הכא דחורשין עד ר"ה במקשאות ומדלעות ובפירקין דלעיל ס"ז פלוגי רבנן דרשב"ג בהא וליכא למימר דמתני' כר"ג ובית דינו דהא תקנתא דר"ג בחר רבי הוה וזריכין לאוקומי דה"ק לח"ק

יבין

דבעצרת כבר נגזר על פירות האילן היאך יהיו . ולא תועיל לו בין יתרים או לא יתרים . ולפיכך נראה כוונתו שחורש לשביעית : ח' מיטעטן : ט' חופר סביב קלחי הקשואין שכבר נטען (ב) . וה"ה חורשין : י' דכל ללצורך פירות מותר עד ר"ה . משא"כ לצורך קרקע או לצורך האילן דוקא אפי' בשביעית גופא מר"ס . מותר בתום שביעית . ומדאורייתא לא נאמר בשביעית . רק חוק וב . ר"ל חרישה . חרישה . קצירה .

אפשר לומר כן בטעמא דמתני' ט' . וזע"ג עלה"ם : קרא עינא אבנא . הרי לרבינו דמתני' דהכא דהיא על כח הקודמין הוה ס"ל דמדאו' אסור . והאדרבה א"כ הדרתו חו קו' הש"ס לזכותה וכו' ז"ל יול לנצל דברי ז"ל חבירו דהוה ס"ל דאו' ולכא לתרוי' כתי' הע"ס . משעיקרא כך התנו כל הירוטה לנצל יבוא ויבטל . דהרי הכ אמרו דאו' . וחו אחר שהחליטו ע"פ רוב הדור הקודם דלא כר"ע דס"ל הלכה . איך יבא דור האחרון ויחדשו לעצמן הלכה למנ"ס שלא קבלו מנ"ל הקודמין . ובאזויה עינן היו מכריעין דבר זה אמנם לפעד"ל כמ"ס פ"א ג' . דכת הקודמין נמי הוה ס"ל דהו' שביעית הלכה . וגם ה"ל ז"ל דגם לכת הקודמין רק בזמן המקדש אסור מהלמנ"ס . דאל"כ הדרה חו קו' הש"ס לזכותה . אם הדור הראשון קבלו הלמנ"ס דאסור אף שאין בהמנ"ק . האך יבא ז"ל שלאחריהן ויאמר שלא קבלו כך . אלא שהדור הראשון גזרו ב' גזירות . הא' שיהי' אסור אף באין בהמנ"ק . ועוד גזרו על פסח ועצרת . וכפשתא דשמעתתא דמ"ק ד"ל ח' וקרא דבחרש וקרי' דנקטת מתני' הקדומה פ"א מ"ד אבמתחא

ראשונה משנה

לח גזר . כ"כ הר"ם ומשום דלחוב ס"ל חרישה מדאורייתא בשביעית הולך לפרש כן אבל להמנ"ס כל הני דמתני' אינם אלא מד"ם : במקשאות ומדלעות . אכל פשתא דמתני' דלחזיבול נמי קאי עינן מותר אלא במקשאות ומדלעות . אבל הרמב"ם כתב מזבלין השדות סחם והרין עמו דזיבול שביעית מד"ם ובתוספת לא גזר . וקולת קשה אמאי עריב לה סגא דמתני' כהדי עידור : עד ר"ה . ובמתני' דלפיל משמע דאין חורשין ליעט במקשאות עד ר"ה הסם ליעט דוקא אשדרין לא נעט . אבל הכא כבר נעושים וגיבז שלצורך הפרי הוא והיינו נמי דקחני וכן בנית השלחן שאין די לה נמי גשמים ומחוך זה מאחרת להוציא פירותיה ומשתהין במחומר ויכיר שלצורך הפירות משה ובנית הסגל לעולם אין הפירות מהאחרין כ"כ במחומר . והא דלפיל כפ"ק לא שרי למחור דלועין מד ר"ה

הרמ"ז כתב שהעיקר דעידור וחרישה דעסקי' ביה הכא מרוביה פי הדדי ניבוא דהיינו דוקא בעקרי האילנות שהוא פתח הרבה ממלא ארס וסלו חוזה לו דכיון שאינו חורש רק בעקרי האילנות מוכח בהדיא שאינו משה אלא לצורך האילן עמו ושרי ודאי עד ר"ה . ואין זה ענין לחרישה דלעיל שאסרנו אחר העצרת דהסם היינו חרישה כקרקע חוץ ממקום האילן ולכתיבה נקט תנא מקשאות ומדלעות דהא חזינן עינן דעל"מ מ"ז דעל"מ חמורי מנושיות דנעשר חורשין כל ה"ס בשבילן עד ר"ה ובדלועין עני' נח"ק רובן ננושיות ואפי' לרשב"ג דוקא דלעת יזונו מקולין כה כמו בנטיעה וקז"ל מתני' הכא דעקריהם ולא חוזה לכן שרי לפילן בדלועין וקשואין גרידא ומכ"ס באילנות . (ז"ל) . ועי' פ"ק מ"ב : בא"ד וזבול בכל השדות . הרמ"ז הקשה מהא דלחיה כירוש' כ"ז שכתב מותר לחורש אלה מותר לכל חורשין אלא מותר לכל ולעגל ולעגל אין להם מותר לחורשין אלא מותר לכל ולעגל ולעגל נשעיתו נישא דקוקים הירוש' ג"כ בחרישה בעקרי האילנות וזבול בכל השדות שיה לחרישה בעקרי האילנות . זכב"ל כ' דהי משום הא ל"ק להחריש דגם לרדיה נטל (כ"כ)

שביעית עד אימתי פרק ב חוספות יום טוב קמו

ב ספקין . מיהו שם חסין
עד ריה . ס"ג ר"ג כ"ו
(נצחן תולדות חסין ר"ג)

תוספות רע"ק
דבתיב קציר לא קא
אתוספת שביעית אלא
לאריות מה תריש ר"ו
כ"ו יצא קציר התוספת
בשבת דמחר . וכדפי'
הרמב"ם פ"ו דתפריין וא"כ
קרא דבתיב קאי אשבת .
וא"כ הביא הרמב"ם
אשביעית זכ"ע :

תום אנשי שם
סיוט' מפרש דקצירין
ודילועין . ק"ך קשה דמ"ל
להרמב"ם הא לנחל חובל
קאי מני אקשזין ודלועין
חוקא וז"ל בשנת בבית
השליח . משום הכי מלמא
לא כילי זבול ועודו כדפי'
כ"ו ופחוק משום דחוק
מני קמאי שיביי בבית
השליח ולא קן שאר .
(רמ"ז) : כ"ו ב"ל . מ"ו
גרי' מנלן . וז"ל כדפי'
בש"ק דמוק . ונמתי' א"כ
למחר דמנלן דתנא כדפי'
קאי בין אשה בין אלהי .
(רמ"ז) : כ"ו
בספקין . ע"ל ס"ג מ"ז
כ"ב . וה"ל להקדים דכדפי'
כ"ו . (ה"מ) : ר"ג ר"ה
בספקין מכלל שיעח
כ"ו . וז"ל דבספקין מודה
ר"ג משום דלא דמי כ"ו
לעודו דגם לשנות כ'
פירוש ר"ח לסקול ומפני כ'
לא ערש עם הארזים שם
דומים לעודו והא דלא
מתי' לפיל כדפי'
הייט משום דזבול הוא
הקצת השועה וספק
ההקצת הניח דומיא דאיך
דנהרי . (רמ"ז) : בשנת
מקרבסין ע"י גמ"ש כ"ש
ה"מ . ותמה הרמ"ם
בהאיותו דא"כ אסור
בשביעית מה"ש דהא א"כ
וספקין לא חומר ווא"כ כ"כ
לפי מ"ז דכל הכי דשיקן
עד ר"ג הוא מעט דא"כ
בשביעית עומה אסור
מדיקן ע"כ . וכדפי' תמה
דכ"ו ר' יהושע דלפיל
בשביעית עומה מתד
ולמ"ש כ"ש ג"ס בקרא
פלגי . וז"ל :

לגזור : בית השלחין . שאין די לה בני גשמים ולריך להסקותה
תרגום והוא ע"פ (בראשית כה) והוא משלהי : מיבלין . חוככין היכלת
מומין הטולדין באילן : מפרקין . העלון מעל האילן להקל מעליו :
מאבקין . שרשים המגולים ומכסים אותן באבק : מעשנין . תחת
האילן להמית התולעים הגדלים בו :
אף נושא את העלון . בשביעית עומה
ות"ק לא אמר אלא מפרקין את העלון
בתוספת שביעית לזכר ואין הלכה כר'
שמועין ג' מסקלין . מסירין את האכנים :
מקרבסין . כמו מקרבסין כ"ק לטון
יכרסונה חזיר מיער (הה"מ ס) כלומר
כרתיים וחוככין הענפים היבשים מן
האילן

אין הירושלמי מתפרש כך וכו' . וזכור דבריו כתב שגם הרמב"ם ז"ל מפרש
הירוש' שם כפ"ג כמו שפירשו הוא ז"ל : בפי' ר"ע ז"ל . (ר"ה אף ט"ט)
ות"ק לא אמר אלא מפרקין את העלון וכו' . כתב עליו ה"ר יוסף ז"ל אין דמיון
לדברי ר"ש ג"ס מפרקין כי ר"ש לא הוה לפרק בשביעי' אלא שתיק לטול
את העלה מן האשכול לזכר מפרק את האשכול ע"כ : ג' מסקלין
וכו' . בירושלמי מוקי לה ר' יונה באכנים המחוברות וחוברות בקרקע דכיון
דבנטילת מוזי עפר איכא משום חורש בשביעית ולהכי לא שריקן אלא עד ר"ה .
ומתי' דלקמן פ"ג דקתי האסקל את עדהו וטול את העלויות ומתה את
האונות בדרך דהא מתיר אפי' בשביעית עומה דכל ההוא פירקא בשביעית
מיירי . האם מיירי באכנים חלושות ואפילו הכי לא שריקן החתרות הגונות

י כ"ו תפארת ישראל בועז

יזמור . "בצורה [ולמ"ס מ"ה מ"ה] : יא) ר"ל קרקע עיפה ולמאה
שאלן די לה בגשמים . ולא חוי לקשואים . חרועה מנעין אחר אפי' כיון
שהותר במקשאות הותר לכל [ונלעיל ס"ג] דכיון דגם בשביעית עומה
מדרבנן הוא הקילו : יב) חוככים יבלה שבאילן : יג) להקל העלים מעל
האילן : יד) לכסות באבק שרשים המגולים : טו) להמית בעשן . התולעים
שבאילן : טז) היינו מפרקין דח"ק : יז) אפילו בשביעית . משום דאין
האילן משביח עי"ז . רק שמומו שלא יתקלקל . והגאון רב"א ז"ל
כ' דר"ש לא פליג אה"ק . אלא ס"ל דזוקא עלה שמוכה לאשכול ומזקת
ע"י להאשכול מותר לתלשה . מדמוכה שאין כוונתו רק להאשכול ולא
להשביח האילן . והורת אמת היתה אהו . דכן מוכח בהירושל' . ע"כ .
יח) מסירין האכנים מעל השדות . ומיירי במחוברות האכנים דמתי'
כמהקן השדה . אבל בתולשים אפי' בשביעית שרי . ועי' בזה לקמן פ"ג
מ"ז [ויזמ"ג] : יט) טרת הענפים היבשים . והייט כיומור בגסן . מל'
זמורות

בבית השלחין (א) . מיבלין (ב) מפרקין (ג)
מאבקין (ד) מעשנין (ה) עד ראש השנה .
רבי שמעון אומר אף נושא הוא את
העלה (ו) מן האשכול בשביעית (ז) :
ג' מסקלין (ח) עד ראש השנה . מקרבסין (ט)
מזרזין
חז. ב סבלק ט"י יחמתי מובלן ומפרקין ומאבקין ומעשנין .

בארץ מפני מראית העין וכתב בחי"ם ומ"מ קשה קתה ומסקלין וכו' למתני
כדפי' מנלן ע"כ ואפשר שיחורז האו ק"ק עם מה שכתבתי בשם הירושלמי
משום דזבול הוי בחלות לעולם ומסקלין דהכא מוקמינן ליה במוחר כדכתיבנא
אמרו להכי חלקן זה מה : מ' מקרבסין . פי' ה"ר משון ז"ל מקרבסין היינו
זימור אלא ששון קרסום באילן וזימור ככרם מלאן זמורות ומכרתין ענפים
של גפן ע"כ . וכתב החכם ה"ר משה פינאסי ז"ל יש מי שהקשה דהא בשדה
איכא לטון קרסום דתנן כ"כ פי' דפאה שדה שקררו נכרים קררו לטסיה
קרסויה נמלים והאי פירכא ליתא דכי אמרי' לטון קרסום באילן לאו למעוטי
שדה אלא למעוטי כרם דכרסם לטון קרסום שלו קרוי זימור ועוד וז"ל
דכסומזרין בעבודות שאדם עושה בידו הוא דקאמר לטון קרסום באילן
ולטון

אסמכתא בעלמא הוא . וכמפורש בירושלמי להדיא ריש שביעית א"כ מתורין
ק' רביט . דהיי אסור חרישה דקטתה מתי' הכל מ"ס . ומ"ה ל"ק
נמי ארמ"ס שהזכיר רפ"א שאמ"י כהריש . שידוע שכן דרך רבינו לכתוב לרוב
שאלמר . א"ע שאלנו רק אסמכתא כפ"ד מאסורי' ביאה ה"ב שאלמר
ואורחא וסם לעיל ה"ס כ' ה"ה דר"מ ס"ל וסא מ"ס . וכ"כ פי"ה מ"מ
ה"ס וסא פי"ה ה"ה וז"כ שם פ"ט כמה פעמים לעניין כפ"ד ור"ו .
וכ"כ שם ספ"ו ועוד הרבה . אמנם מ"ס התוי"ט דלרמב"ם חריש' בשביעית
מ"ס אף דבאמת הלמ"ס הוא וכו' י' נעישות וכו' הלמ"ס . וגם הרמב"ם
לא כ"כ רק שלא לקי' ענה . רק בואמו לס"ד הר"מ כל שאינו מפורש בתורה
הו"ל ד"ס ככ"מ ריש חישות . ואף שיש לחלק בין זיבול שהוא ד"ס נמור
לחרישה שהוא הלמ"ס . עכ"פ מדשחא שאבנהמ"ק כו"ן מ"ס לא הו"ל
לחלק כ"כ . כ"ל כוונת רחוי"ט . הדשבגי רבינו ח"ל מ"ס ירודי הרב י"י דת
הקודמין מני ס"ל הלכה וכפסטה דשמעתא דמ"ק . במחכ"ת פסטה דשמעתא
שם בהיפך . דאמרי' האם ר"ג וכו' מדלוי' בטיל וכו' אלא חר"א ר"ג וכו'
כדפי' כר"י וכתבו חוס' שם ח"ל ודלוי' מדלוי' בטיל וכו' הכי דלפניו דבינא
למ"ס דר"ג וכו' דר"ג וכו' דר"ג וכו' דר"ג וכו' דר"ג וכו' דר"ג וכו' דר"ג וכו'
דמ"ס קבלוה ביהד עם נסך מים וכדמסקין תו' להדיא . אבל ודלוי' הכל רק
ואילך [ולא הגתי א"כ אין מקשה ש"ס היך ר"ג וכו' בטלו דברי ב"ר חזירו .
היי קנאי ל"ג כלל כה"ג . ולא מחשב ביטול דברי ב"ר חזירו . וכדלמרי'
(גיטין דל"ו ב') דלוי' לדר' תיקון מבטלין] וכ"מ לטון הר"ב ריש שביעית ח"ל ולקמן יליף לה והייט כמ"ד מקרא דבתיב קציר . ומתי' למוד נמור
ולא אסמכתא [תמתי' הכי בירוש' קאמר בפירוש דאסמכתא לחוד היא] וכן מ"מ"ס הר"ב דמשנה זו אינה הלכה . ואי יומא דמשנה ראשונה תקנתא ה' והתנו
שיהא כח ב"ד לנטל . ור"ג וכו' בעלוהו . לא שייך למר ואינה הלכה . דהא ההלכה לא ה' איסור בשאלין בהמ"ק [ולא הגתי כלל ד"ק . וכי אחקקה לא
שייך למר ואינה הלכה ואדרבה מכלל ראי' לדברי . שב"ד הקודם גזרו אף אומן שאין בהמ"ק] גם אף לפי ההלכה אין מזור לקושיותי . דהא מ"מ מק' די'
כפישות חורשים מנואר דהרישא אסור בשביעית אלא דח' שביעית בזקיות הוא רק באין בהמ"ק . אבל בשביעית עומה לא משמע שיש חילוק בין זמן לזמן .
לומר דבהמ"ק אסור חרישה בשביעית ובאין בהמ"ק מותר . א"כ אף אם נקט כמכ"ת הרב י"י מ"מ ק' דהיי מההלכה ג"כ נשמע דחרישה אסור בשביעית
[כדפי' חיי"ט לפע"ד אסור חרישה בשביעית ולפני רבינו] ומ"ס ירודי הרב י"י דרמב"ם נקט הקרא דר"ג דרמב"ם . לענ"ד לא מאלט דנקטו
הרמב"ם כמו יהודא ועוד לקרא . לתחלה נקט העשה דושבחה ואח"כ האסמכתא [לפע"ד גם זה מאלטו לרוב היכא דבקרא העיקרי אינו מפורש להדיא . מביא
אח"כ האסמכתא כרפ"ג מאסורי' ביא' ובפ"א מניח הכחירה ה"ג ועוד הרבה] ומ"ס מעכ"ת דל"ב דהרא קו' ה"ס דלוחתא וכו' ז"ל לנטל וכו' .
ליחא דלוי' פלגי דבינא לויכא קו' כלל . דתורה הנהי רשות לחלק דבינא כפי הנראה לכל א' . ורק צעניין תקנה אין לנטל [ומתמי' דעכ"פ אחר שכבר הסכימו
הקודמין דלא כר"ע . היך יחדשו האחרונים לומר הלמ"ס אסמכתא] :

משנה ראשונה
ר"ה אלא בזיקוק הגשיות התם לתרום כל בית קאה וכפי שיהו עשר דוקא והכא
בעיקרן לזכר : ר"ש אומר אף נושא את העלה וכו' . קתה קשה למה האריך
בגטו וה"ל לחומר מפרקין אף בשביעית בלטי' דח"ק . וכלה כפי' רש"י
גריש מ"ק דף ג' דמפקין אינו בטילן אלא אכנים שבתיקרי אילנות . ואחי ר"ש

ר' עובדיה מברסגורא שביעית עד אימתי פרק ב תוספות יום טוב קמ"ח

לאילן גדר אנה סביבותיו וממלאים אותו עפר. וי"מ שעושים לו סוכה מלמעלה להגן עליו מן החמה או מן הלגה: על הנוף. של האילן אבל לא על העיקר שלא יעשה בשביעית כדרך שעושה בשאר השנים ואין הלכה כרבי אליעזר בר' לזוק אלא חסור להסקות האילן בשביעית בין על הנוף בין על העיקר:

לשון הרמב"ם שופכים מים על ראש האילן ויורד על גוף האילן כולו וישקוהו. וי"מ לקמן בסמוך: [את הגוף כו'. את העיקר. והר"ב העתיק בשניהם על וכן הוא במשמעות כתובים ונראה שכן הוא גי' הרמב"ם ממה שכתבתי בשמו דבור דלעיל: **ה הפנים עיני צפי' הר"ב משנה ז פ"ד:** פגיו ערב שביעית.

רבי אליעזר בר צדוק אומר אף משקה הוא את הנוף בשביעית. אבל לא את העיקר (א): **ה סבין את הפנים (ב).** ומנקבים אותם (ג) עד ראש השנה (ד). פגיו ערב שביעית שנכנסו לשביעית (ה) ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית. לא סבין ולא מנקבין אותן (ו). רבי יהודה אומר

ת"צ. ד ר' אליעזר. את הנוף פ"ה על הנוף. את העיקר פ"ה על העיקר וכו' ג"ס. ה ומנקבים ג"ס. ע"פ שם ומנקבין ומפספסין.

עד שתכנס שביעית ואפילו במקום שנהגו שלא לטוך חסר תגא קמא. ור' מלאכת שלמה

וכתב הראב"ד ז"ל צ"פ פ' ר' ישמעאל כלום מתני' לתגא גבי נטיעות משנה שאינה נריכה היא דהא אפילו תרישה שהיא אב מלאכה בשביעית שרי לזרוק נטיעות עד ר"ה אלא הא גמ"ל דעד ר"ה אין בשביעית לא אי נמי לאשמעי' דגבי נטיעות הוא דשרי לכיון דתרישה לא גזרו דה"ל היא כל שכן דתולדות ידידה לא גזרו אע"פ דלכרטיי אילנה הוא ובשאר אילנות חסור אלא עד העשרה דוקא הוא דשרי א"כ בין נטיעות בין בשאר אילנות לא גזרו על תוספת שביעית אלא בחרישה שהיא אב מלאכה ואפי' למ"ד שאין לוקין על תרישה בשביעית מ"מ מדלורייחא אסורא כדכתיב בחריש ונקייר השבות אבל בשאר עבודות אין לשביעית גופיה חיבה אלא מדרבנן כדליתא גריש מועד קטן לא גזרו עליהן ערב שביעית ע"כ: ר' אליעזר ב"ר צדוק אומר אף משקה הוא את הנוף וכו'. כ"ה על הנוף. ירושלמי תני ר' יוסי בן כיפר משום ר"ה א"כ שמוע ב"ה משקה על הנוף ויורד על העיקר וכו' א"ה משקה בין על הנוף בין על העיקר: **ה הפנים ומנקבין ומפספסין אותן.** כ"ה הגירסא. וכתב הר"ם שיריליו ז"ל ומנקבין ומפספסין חלה היא ופי' כש"י ז"ל ממלאים את הנקבים שמו והוא נמי פסומי פירא הוא ע"כ. ובידוע' פלוגי אמוראי אי האי דקתני פגיו ערב שביעית שנכנסו לשביעית הוי פירושא דרישא דתקן סבין את הפנים ור' יהודה אפני שביעית שילאו למוצאי שביעית קאי או רישא דמתני' בשל שביעית שאין נכנסין לשביעית עסקיה' והשתא מפרש דינא דנכנסין לשביעית. ומתני' דבי רבי וכו' גרסי במתני' גופיה ואלו הן פגיו ערב שביעית שנכנסו לשביעית וכו' כ"ה ב"ה ונכנסין דשרי לטוך ולנקב אותם והא דקתני מתני' לא סבין ולא מנקבין לאו אשל ערב שביעית שנכנסו לשביעית קאי אלא אשל שביעית שילאו למוצאי שביעית לחודיייהו קאי. אית דגרסי ר' שמעון

ה סבין. ע"פ שם פ"ה. מ"י ע"פ פ"ה סבין וכו' וכו' פגיו ערב שביעית. מ"י ע"פ שם:

תוס' אנשי שם תי"ט ד"ה ומשקין כו' שופכים כו'. ע"י כ"ה ע"פ שם פ"ה וכו' וכו' פגיו ערב שביעית. מ"י ע"פ שם:

תוס' אנשי שם תי"ט ד"ה ומשקין כו' שופכים כו'. ע"י כ"ה ע"פ שם פ"ה וכו' וכו' פגיו ערב שביעית. מ"י ע"פ שם:

יכין ישראל תפארת יכין

נודרנן בשביעית. ומדאילין קך ועלול להפסד. לא גזרו בתום שביעית: (א) דמלרין עכ"פ שני: (ב) וינגע פייגנן סבין בשמן במחור. שיגמר בשולן מהר: (ג) כתי שידרו השמים לעבדי הפרי. והתבשל מהר. (ד) ר"ה בירושלמי. דוקא ברזאה לתלמן קודם ר"ה של שביעית שרי.

דל"כ חסור לסוכן. וכדמסיק בסופא דמתני'. ולר' יוחנן ה"ק מתני'. הא דלמרי' ברישא סבין. דוקא בפגין של ערב שביעית וכו' אבל של שביעית שילאו וכו'. והרמב"ם פ"ג משמטה פ' כ"ה א"ה: (ה) ר"ל אותן שאף שישבן לא יתבטלו עד שביעית: (ו) לא אלו בששית. ולא אלו בשמיות

ראשונה משנה

מאילן לאילן דהיינו נמי השקאה מועפת. ולפ"י מתני' דהכא במחוקין ובהשקאה מרובה: על הטף אבל לא על העיקר. בירושלמי הביאו הר"ם משמע דה"ה לת"ק כחוספת שביעית של טרי אלא על הטף דוקא: יכ"ה הרמב"ם צפוישו. אבל בחבורו קתם בלשון המשנה. ומ"ה הר"ב אין הלכה כראב"ה אלא חסור להסקות כו' לא ידענא למאי האריך לכתוב אלא חסור וכו': ה ומנקבין אותן עד ר"ה. ובשביעית עממה לא אפי' לכו' יהושע דמתיר יכירד ופוסל לעיל מ"ג תמוס היכר השיבות כדפי' ע"ס. התם תמוס פסידא שרי דאי לא עניד איכא פסידא והכא להרומה פלגמחא. ויש מקומות שלא נהגו לטוך כדל"כ יהודה: שנגבנבו ששית ששית פ"ה הר"ב דבששית אין סבין וכ"כ הר"ם דאי בשביעית הא תני לה רישא עד ר"ה ובשביעית לא פ"ה. ומ"מ לרין טעם כיון דאי לא נכנסו לשביעית מותר לטוך עד ר"ה כי נכנסו נמי אחאי חסור הא צפיות אין אולי' בתר חנטה או בתר פונת המעשר דלקתן כפ"ה. והני שכתב שלא נהגו להפסד בששית כל דינא כפירות ששית אש"פ שאוקף אותם בשביעית כמ"ה הרמב"ם בחבורו פ"ד ואחאי אין סבין בששית דהא כל זורק. פירות ששית מותר בחוספת שביעית כמ"ה הר"ב גמ"ב. וז"ל דוממת חכמים היא מפני מראית העין שנראה דלפירות שביעית עושה כיון דמתנן בשביעית והיינו נמי דמתפליג ז"ל כהא בין מקום שנהגו לטוך דל"ה דמקום שלא נהגו ליכא מראית העין דהא לא מחיי עבודה ולפ"י היה נראה דמתני' יצאה כה"ה דריש מלתי' דמלאכה בחוספת שביעית מן החורה חסור מכתבי

ובקריב השבות והלכך החמירו בה נמי הכא מפני מראית עין שנראה כפוסה לזרוק שביעית אבל לאחר חקנת כ"ג וכו' דחוספת שביעית אינה מן החורה אלא הלמ"מ גזמן התקדש. סך דליון סבין ואין מנקבין נמי דוקא גזמן התקדש ובזמן הוס מותר כי היכי דביטלו זמן של פסח ועשרת אש"פ דמאס וליקין מיתמי דלזרוק שביעית עושה כדלמרי' כפ"ק אש"פ לא חיישו וסי"ה הכא. אלא שגרימב"ם העתיק משנתנו כפ"ג כללונה ולא פי' דליקור זה גזמן התקדש דוקא וק"ת תשמע מלבוש שם דלף גזמן הוה חסור. ועמא הכא דמלכותא טפי החמירו יותר כההיא דמתני' דלקתן אין עושין ואין מבידין כו' שכתב הרמב"ם דלף גזמן הוה חסור מפני מראית עין: ש"י צא"ו למוצאי שביעית לא סבין. למאי דליוף חוספת שביעית כפ"ק מכתבי' ובקריב משנות יוחא דמתהם יופי' נמי חוספת במוצאי שביעית דלמרי' קורב שחרישו חסור. ומיזה אפי' ל' ש"מאכל דלא דרוש קרא דלמ"ד וס"ל חוספת הלכה היא ומשמע דלא נאמרה ההלכה אלא בערב שביעית ולא במוצאי שביעית דלא מצינו בשום מקום ליתמי חסור במוצאי שביעית וכ"כ הרמב"ם כפ"ג דההלכה היא בששית קמור לשביעית שלשים יום חסור שהא משקה לשביעית ע"כ מ"מ היינו דוקא בעבודת קרקע אבל בפירות שביעית עמנו כי היכי דלחפור שביעית עממה לעשות בהן מלאכה חסורין לפולס דל. פקע איסוביישו. והתוס' כפ"ק ד"ה ד' ז"כ סוף ע"כ כהו דמקרא יופי' לה. ז"ל חסור חסור סבין ומנקבין היינו דוקא שעושה כן ככל השדה אבל במקלחן

פגיו ערב שביעית. מ"י ע"פ שם:

ואין נוסעין... ר"ל: י ימות... ר"ל: י ימות... ר"ל: י ימות...

ראשון לציון... ר"ל: י ימות... ר"ל: י ימות... ר"ל: י ימות...

תוספת רע"ק... ר"ל: י ימות... ר"ל: י ימות... ר"ל: י ימות...

תוספת רע"ק... ר"ל: י ימות... ר"ל: י ימות... ר"ל: י ימות...

תוספת רע"ק... ר"ל: י ימות... ר"ל: י ימות... ר"ל: י ימות...

רבי שמעון מתיר באילן וכו'. עתה הר"ב לעשות בו מלאכה במזל... שביעית. ל' הר"ב על עבודות האריות לאילן כדתיבא בה"כ... שבתון [יהיה לחרץ] ויקרא בה' כיון שילאח שביעית ח"פ שפירותיה...

ומלאחי בפירוש שהוכרחי שכתב שלא החמירו בנטיעה כבחרשיה... לפי שאין תוס' שביעי' כתוב בפירות כי אם בחרשיה כדררשיני...

מקום שנהגו שלא לכוך. ה"ר יהוסף הגיה מקום שלא נהגו לכוך... וכתב עוד ר"ש מתיר באילן וכו' פי' לכוך ולנקב את האילן שיש בו מפני...

מקום שנהגו שלא לכוך. ה"ר יהוסף הגיה מקום שלא נהגו לכוך... וכתב עוד ר"ש מתיר באילן וכו' פי' לכוך ולנקב את האילן שיש בו מפני...

מקום שנהגו שלא לכוך. ה"ר יהוסף הגיה מקום שלא נהגו לכוך... וכתב עוד ר"ש מתיר באילן וכו' פי' לכוך ולנקב את האילן שיש בו מפני...

מקום שנהגו שלא לכוך. ה"ר יהוסף הגיה מקום שלא נהגו לכוך... וכתב עוד ר"ש מתיר באילן וכו' פי' לכוך ולנקב את האילן שיש בו מפני...

יחודה * פליגי בין מקום שנהגו לכוך למקום שלא נהגו לכוך דבמקום... שלא נהגו לכוך לא מחזיא סיכה עבודה ושרי: ר' שמעון מתיר...

מקום שנהגו לכוך אינו סבין. מפני שהיא עבודה. מקום שנהגו שלא לכוך סבין לו... רבי שמעון מתיר באילן לה. מפני שהוא...

מקום שנהגו לכוך אינו סבין. מפני שהיא עבודה. מקום שנהגו שלא לכוך סבין לו... רבי שמעון מתיר באילן לה. מפני שהוא...

מקום שנהגו לכוך אינו סבין. מפני שהיא עבודה. מקום שנהגו שלא לכוך סבין לו... רבי שמעון מתיר באילן לה. מפני שהוא...

מקום שנהגו לכוך אינו סבין. מפני שהיא עבודה. מקום שנהגו שלא לכוך סבין לו... רבי שמעון מתיר באילן לה. מפני שהוא...

מקום שנהגו לכוך אינו סבין. מפני שהיא עבודה. מקום שנהגו שלא לכוך סבין לו... רבי שמעון מתיר באילן לה. מפני שהוא...

יבין

ישראל

תפארת

יבין

בשמינית: לו' ר"י פליגי רק אלאותן שילאו מו' לו' וכדמוכח בתוספתא... מיהו לר"א ה"ל ה' ל"ד דת"ק אורכר לגמרי ארזון שמו' לו' ה' ח"כ ר"י מיקל...

בשמינית: לו' ר"י פליגי רק אלאותן שילאו מו' לו' וכדמוכח בתוספתא... מיהו לר"א ה"ל ה' ל"ד דת"ק אורכר לגמרי ארזון שמו' לו' ה' ח"כ ר"י מיקל...

בשמינית: לו' ר"י פליגי רק אלאותן שילאו מו' לו' וכדמוכח בתוספתא... מיהו לר"א ה"ל ה' ל"ד דת"ק אורכר לגמרי ארזון שמו' לו' ה' ח"כ ר"י מיקל...

בשמינית: לו' ר"י פליגי רק אלאותן שילאו מו' לו' וכדמוכח בתוספתא... מיהו לר"א ה"ל ה' ל"ד דת"ק אורכר לגמרי ארזון שמו' לו' ה' ח"כ ר"י מיקל...

בשמינית: לו' ר"י פליגי רק אלאותן שילאו מו' לו' וכדמוכח בתוספתא... מיהו לר"א ה"ל ה' ל"ד דת"ק אורכר לגמרי ארזון שמו' לו' ה' ח"כ ר"י מיקל...

משנה... לזכור מותר אף בשביעית עמלה שלא אקרה החובה אלא לקצר כדרך הקולרים... להעמיד כדי ולדוש בנכר אבל קולר מעט ומעט וכו' כתיב הרמב"ם רפ"ד...

משנה... לזכור מותר אף בשביעית עמלה שלא אקרה החובה אלא לקצר כדרך הקולרים... להעמיד כדי ולדוש בנכר אבל קולר מעט ומעט וכו' כתיב הרמב"ם רפ"ד...

משנה... לזכור מותר אף בשביעית עמלה שלא אקרה החובה אלא לקצר כדרך הקולרים... להעמיד כדי ולדוש בנכר אבל קולר מעט ומעט וכו' כתיב הרמב"ם רפ"ד...

משנה... לזכור מותר אף בשביעית עמלה שלא אקרה החובה אלא לקצר כדרך הקולרים... להעמיד כדי ולדוש בנכר אבל קולר מעט ומעט וכו' כתיב הרמב"ם רפ"ד...

הר"ם ומכיון היינו משקין ור"ם מותר לפי' במרווחין עשרה ביום מ"ט הקאה גמורה. ור"א"ו אומר. אבל בעשר לז"ט גם ר"א"ו מודה דמותר השקאה גמורה וסמיני דוקא בשביעית אבל בעשר גם ח"ק דר"א"ו אומר השקאה גמורה במרווחין ואיני מתייר אלא בעשר לז"ט. ור"א"ו אומר הכס השקאה גמורה לפי' בעשר לז"ט. וסמיני במסקנת הירוש' דמתני' במרווחין וסיים הלוק כן שביעית למועד ט"ט :

בללא דפרק ב משנה א כיון שקדש תורשין שדה תבואה רק עד פסח של ששית :
משנה ב אף ביום הקדש. מותר לזבל ולהפוך קטואין ודלועין ובשרה יפשה שאין מתחמקת בגשם. עד ר"ה של שביעית. וכ"כ מותר עד או לתוך יבלת מאילן, ולהסיר עליו שרבו ביותר : ולכסות שרשיו באבן. ולעשן תחתיו להפחית תולעיו. דכל הנך אסירי גם בשביעית רק סד"ס. ולהכי בששית במקום פסידא ל"ט :
משנה ג וכ"כ מותר מה"ס עד או להסיר האבנים הקטנים על שרשי אילן. וכדתיין ענפיו היבשים ולהפכים ענפיו שרבו ביותר. ולהסיר הפסולת מנועו :
משנה ד וכ"כ מותר לפסח זבל על רנוע ענפיו שנקלף. ומותר לכרוכ בסבליה להנינו מצנה וחסה ולקטוף ראשי שרביטיו. ולעשות נדר קטן ומסך מסך לשרשיו ולבאטו עפר לחטבה האילן ע"ז. ובשקין גם לעקר. הכל עד ר"ה שביעית :
משנה ה וכ"כ סבין בשמן פני האנים שלא תבשלו עדיין. ומנקבין אותן. כדי שיטהרו להתבשל הכל עד ר"ה הנ"ל : אבל פני ששית שנכנסו לשביעית. ישל שביעית שיצאו לששית. אסור לטוך או לנקבן :
משנה ו אפילו בומח' אסור ליטע ולהבריק ולהרכיב. תוך ס"ד יום קודם ר"ה

שביעית. והיינו י"ד יום לקטופה וז"ל לחום' שביעית. ואם עשה כך. יתקן האילן. ובלא עקר. הצירות מותרים :
משנה ז אורו ודורו ופליגין וכן כל מיני קטניות. כשנשרשו לפני ר"ה ותניין בסחורה. חרי דין כפירות שנה שעברה בין לאופן משורות ובין לענין שביעית :
משנה ח וכן פול הסצרי. ובולן דוקא בשורתן לרע. אבל בשורתן לאכלן ירק. אולנין במעשר ובשביעית. בחר שנת לקטופו :
משנה ט בצלים חריטים שאינן עושין ריע. אלא זורעין חפרי והוא מתרכה וכ"כ פול המצרי אע"ז שורש לירק. אם מצע סתן מלחשקתן ל"י לפני ר"ה. חרי דין כשנה שעברה למעשר ולשביעית. מירו בשגרו בשרה שמתחמקת בגשמים ואע"כ ישקרו להרבות ירק. צריך שימצע מהם מים זמן יותר מל"ג. והיינו ב' זמנים שרגיל להשקותן. או דין כפירות שנה שעברה :
משנה י כל הירקות שהתיימן מששית בחקקתן לרע. ונתקשו קודם ר"ה שביעית עד שאינן ראויין לטבול אדם. אין בהם דין שביעית. ואפ"ה דלועין שנתקשו בג"ל שאין בהן דין שביעית. אם הוציאו פרח בשביעית. יש בהפריחים דין שביעית : כמורה לירבן שדה תבואה בששית ובשביעית סמיהו אורו מותר להשקותן בשביעית. אבל אסור לקטף ממילו המרובים ביותר. מדרה"ל אשבוזי גדולי דאסור [בצ"ז דף ג' ע"ב] :

ציונים

א משקשור. פ"י ט"ז ס' פ"ג ט"ז :

תוספות יום טוב

שביעית מאימתי פרק ג

ר' עובדיה מברטנורה

פרק ג א משיפסקו עובדי עבירה. כתב הר"ב שלא יאמרו מעובדי עבירה הוא וכו'.

ירושלמי מעתה לפי' משפסקו עובדי עבודה יהא אסור מפני מראיה העין שלא יהא אומרים לתוך שדה בית השלמין שלו הוא מויליא. [ש"אף משפסקו עובדי עבודה בשדה הכעל רגילין לאוליאם לבית השלמין. כך מלאהו בפירות שהוכרתי] יודעים הם בני עירו אם יש לו בית השלמין אם אין לו. ח"ו יוסי הדא אמרה לא חשו לעוברין ושכין מפני מראיה העין : **משייבש המזוק**. לשון הר"ב משייבש יבש הזבל שנתן מחיקה לפירות. כלומר הזבל נקרא מחוק ע"ש שנתן וכו' וכן יורה לשון הר"ם. ובין קודם שייבש ובין לאחר שייבש לעולם נקרא מחוק. וטעמא דשריטתא משום דמשייבש אין מוצלים הארץ לעבודה ויכר שהוא זכורו לאולר ולא לזבל. ועיין בפירוש [הר"ב] משנה ו פ"ט שפירש ונקראים בענין

תוספות חדשים

משנה א [היר"ש ד"ה] משיפסקו כו' מפני מראיה עין על"ז אע"ז דכשת משכן למראיה עין לאורחיה כה"ל [ב"ח ט"ו רמ"ד] ו"ל דבשביעית הקילו [המ"א ט"ז]. ואין להקשות דמ"ס הא שביעית מני הוא אסור דלירייתא כמו שנה ד"ל כיון דיעובל הכותח הוא יק דתנן כמו שפירש הרמ"ם ר"ח ה"ס קילו ועוד בשביעית אסורין מושך כל השנה של שנתה לא ר"ה להתמיר כ"כ משא"כ שנת הא רק יום אחד וסגולה זו שפירש

הדושי מהיר"ח

משנה א [היר"ש ד"ה] משיפסקו שוכי עבירה כתב הר"ב כו' א"ר יוסי הדא אבר לא חשו לעוברין ושכין מפני מראיה העין ע"ז נראה לפי' לא צריך להניח

תוס' אנשי שם

פ"ג א בר"ב ד"ה משיפסקו עובדי עבירה. הק' הרמ"ז ז"ל על ג' זו שלא נמלא בש"ס ולא נרמ"ס ולא ג"ש ועוד אין יתנו סתן לרין כולל מעבירה רשעים וכו' נכ"מ היו פושטים שיראל להרשע כ"כ נכריהו כו' וא"כ מאי הו' דקתני לך' משרבו עובדי עבירה שהקטן וכו' ומה כוונתו בהקתה אם היו ע"ז פט"ס ז"כ ופסו דלני' עובדי עבודה הפי' מנאר משפסקו מי שדרס לעבוד עבודה אף בשביעית וס' גויי נכר הארץ. (ט"ז) :
בר"ח ד"ה היר"ש ד"ה משיפסקו כו' הוא רק דתנן כו'. זה אינו דהס' נתי ע"ז עובדי כוכבים לפי' סכרו ליהם אלא אלא מדרגת אלא הלוקה הוא דשנת ליכוב קהיל לשיך החמירו כמו חילוי דתנן וכדמחלק הש"ס בכותב ע"ז. (כ"ט) :
היר"ש ד"ה משיפסקו כו' הוא רק דתנן כו'. זה אינו דהס' נתי ע"ז עובדי כוכבים לפי' סכרו ליהם אלא אלא מדרגת אלא הלוקה הוא דשנת ליכוב קהיל לשיך החמירו כמו חילוי דתנן וכדמחלק הש"ס בכותב ע"ז. (כ"ט) :
היר"ש ד"ה משיפסקו כו' הוא רק דתנן כו'. זה אינו דהס' נתי ע"ז עובדי כוכבים לפי' סכרו ליהם אלא אלא מדרגת אלא הלוקה הוא דשנת ליכוב קהיל לשיך החמירו כמו חילוי דתנן וכדמחלק הש"ס בכותב ע"ז. (כ"ט) :

מלאכת

פרק ג א מאימתי מוציאין וכו'. פ"ה הר"ם ז"ל לאחר שהויליא חשפתו לרה"ל כדי שיהא נישוף בגרמי אדם וברגלי בטהם כונסו למקום אחד בשדה ועשה סס חשפה גדולה עד שהוא מפזרו בשדה לזבל. ופלטתא בירוש' אם מותר לעשות חשפה על פסח חזרו עד שלא פסקו עובדי עבודה ט"כ. משיפסקו עובדי עבודה. בירוש' פריך כיון דליכא בית השלמין דתמיד

יבין

פ"ג א (א) לזכרו במקום א' בשדה בשביעית. שמשם חוזר ומפזרו אח"כ בשמינית. והיינו העובדי כוכבים שצודין שזותיהן. אבל קודם לכן לא. שלא יתחדשו שמתבלה לשביעית (א) : (ג) ר"ל שיהיבם כל הליחלוח שיש בצקויה השדה. שנתן מחיקה לשדה. דלח לא יועיל היזבל עד לטהר זו. ור"ה דר"ל משייבש הזבל וכן מסתבר לע"ד. מיהו לקמן [פ"ט מ"ז] ודלוי בלחות הבשמים שבקרקע או שבהעשבים מייריד. משייבש הזבל ויתקשר יפה. דלא חוי ליזבל השתא. עד שיחזור והליחלוח ביה"ג : (ה) בזמן המזג

משנה

פרק ג א מאימתי מוציאים זבלים. נראה דוקא כשמויליא ישראל בעלמו סגול אסור קודם הזמן שנתנו כהן. אבל אם הכרי מויליו בשלימות ישראל שרי כיון דאינו אלא משום מלאיה עין ובכרי ליכא לתיבה שזאתהו בשדה שלו הוא מויליא ואין לאסור כאן משום בני ביתו שמויליא שגולת את הכרי ויתעוררו לזבל עליו ואומר לאסור הוא כמו שכתבו בבב"ב ע"ז

ועם זה לא יתכן לר' יוסי דנפתח להתייבש ודלוי דעדיין רלוי לזבל. ודעם שנתן מפני שהוא זמן עבודה שרי לחבו בירושלמי דקדוים דכריים להיות שין אלא ע"ז וכו' נגו ס' גרסא לענין שכתבא שיש המתוך או נקשר ידע שלא הוא זמן שבוטקים עובדי עבודה וכו' כ"מ בחבורו ולא יעשה חסד בתוך שדה ע"ז שיעבר זמן שמתלן ע' עבודת הארץ והוא משקויה המזוק. (מ"א) :
במשנה ר' וכו' כו'. הרמ"ם כתב דהלכה כר' יוסי וכו' בחבורו. ויש לתמוה על הר"ב שלא פסק הלכה כמתן וא"ל שמתן על הכלל דהלכה כר' יעבדיה דהא כ"כ רגיל לטקוק ולא סמין אכללא (ב"ב) :
בר"ב ד"ה משיפסקו כו' וירושלמי. לא הקיים לכחוב פי' הירושלמי נמשכים המתוק. משום דלפי' הירוש' ישאיה גם הפי' דמשיפסקו דלפי' פ"ה

פרק ג א מאימתי מוציאים זבלים לאשפות. דרך שובדי אדמה לנטס הזבל למקום אחד בשדה ועשה סס חשפה גדולה עד שהוא מפזרו בשדה לזבל. משיפסקו עובדי עבירה. לעבוד את הארץ בשנה השביעי' וקודם שיפסקו עובדי עבירה אסור שלא יאמרו מעובדי עבירה הוא ולזבל שדהו הוא מויליא ויש ספרים שכתבו בהם עובדי עבודה והיא היא : משייבש המתוק. משייבש הזבל שנתן מחיקה לפירות : משיקשר. כשמתחיל להתיבש מתעבה ונעשה קשרים וקרובים דבריהם להיות שוים. וזכרו' מפרש משייבש המתוק סדקין שבבקעה כשהמטר יורד מתמלא' מים ואינם מתייבשים אלא לאחר זמן ונקראים

פרק ג א מאימתי מוציאין זבלים לאשפות

משיפסקו עובדי עבודה דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר משייבש המתוק : רבי יוסי אומר משיקשר :
 א לאשפות מונני הר"ב כה"ל ד"ה לאשפות זמן כולל הפסק משיפסקו כה"ל משיפסקו. עובדי עבודה זל"ג עובדי עבירה וכו' ג"ס. משייבש נמשכ' משייבש וכו' בירושלמי וכו' ג"ס וכו' משיקשר כה"ל משיקשר וכו' ג"ס.

פרק ג א מאימתי מוציאין זבלים לאשפות (א) משייבש המתוק : רבי יוסי אומר משיקשר :
 א לאשפות מונני הר"ב כה"ל ד"ה לאשפות זמן כולל הפסק משיפסקו כה"ל משיפסקו. עובדי עבודה זל"ג עובדי עבירה וכו' ג"ס. משייבש נמשכ' משייבש וכו' בירושלמי וכו' ג"ס וכו' משיקשר כה"ל משיקשר וכו' ג"ס.

מלאכת
פרק ג א מאימתי מוציאין וכו'. פ"ה הר"ם ז"ל לאחר שהויליא חשפתו לרה"ל כדי שיהא נישוף בגרמי אדם וברגלי בטהם כונסו למקום אחד בשדה ועשה סס חשפה גדולה עד שהוא מפזרו בשדה לזבל. ופלטתא בירוש' אם מותר לעשות חשפה על פסח חזרו עד שלא פסקו עובדי עבודה ט"כ. משיפסקו עובדי עבודה. בירוש' פריך כיון דליכא בית השלמין דתמיד

יבין

פ"ג א (א) לזכרו במקום א' בשדה בשביעית. שמשם חוזר ומפזרו אח"כ בשמינית. והיינו העובדי כוכבים שצודין שזותיהן. אבל קודם לכן לא. שלא יתחדשו שמתבלה לשביעית (א) : (ג) ר"ל שיהיבם כל הליחלוח שיש בצקויה השדה. שנתן מחיקה לשדה. דלח לא יועיל היזבל עד לטהר זו. ור"ה דר"ל משייבש הזבל וכן מסתבר לע"ד. מיהו לקמן [פ"ט מ"ז] ודלוי בלחות הבשמים שבקרקע או שבהעשבים מייריד. משייבש הזבל ויתקשר יפה. דלא חוי ליזבל השתא. עד שיחזור והליחלוח ביה"ג : (ה) בזמן המזג

משנה

פרק ג א מאימתי מוציאים זבלים. נראה דוקא כשמויליא ישראל בעלמו סגול אסור קודם הזמן שנתנו כהן. אבל אם הכרי מויליו בשלימות ישראל שרי כיון דאינו אלא משום מלאיה עין ובכרי ליכא לתיבה שזאתהו בשדה שלו הוא מויליא ואין לאסור כאן משום בני ביתו שמויליא שגולת את הכרי ויתעוררו לזבל עליו ואומר לאסור הוא כמו שכתבו בבב"ב ע"ז

ועם זה לא יתכן לר' יוסי דנפתח להתייבש ודלוי דעדיין רלוי לזבל. ודעם שנתן מפני שהוא זמן עבודה שרי לחבו בירושלמי דקדוים דכריים להיות שין אלא ע"ז וכו' נגו ס' גרסא לענין שכתבא שיש המתוך או נקשר ידע שלא הוא זמן שבוטקים עובדי עבודה וכו' כ"מ בחבורו ולא יעשה חסד בתוך שדה ע"ז שיעבר זמן שמתלן ע' עבודת הארץ והוא משקויה המזוק. (מ"א) :
במשנה ר' וכו' כו'. הרמ"ם כתב דהלכה כר' יוסי וכו' בחבורו. ויש לתמוה על הר"ב שלא פסק הלכה כמתן וא"ל שמתן על הכלל דהלכה כר' יעבדיה דהא כ"כ רגיל לטקוק ולא סמין אכללא (ב"ב) :
בר"ב ד"ה משיפסקו כו' וירושלמי. לא הקיים לכחוב פי' הירושלמי נמשכים המתוק. משום דלפי' הירוש' ישאיה גם הפי' דמשיפסקו דלפי' פ"ה

ב עד כמה : טז . מוספין . טז
טז : טז : ג עושה אדם . טז
טז :

תוספות חדשים

מפורסם כינשומי הכינא מיט' נפ'ק דמ'ק מ'א (כך מראה למעשה) בשנה ג' ודבמ'מ אוסרים . אין לקנות דייניו ת'ק לטעם דהכא קמ'ל מ'ריתא דמעתיק ג' או מנדי' ג' ונפר' דהכא ככא ל'ריתא דמ'ק נאשפת' קטעת מ'ר במעתיק ג' . (טז)

חדושי מהרי"ח

לגינה ברה' עד שיעמק נ' על תיבת לא הא דהתוספות כתבו על פי הירושלמי הוא דלא חזי לבי'אית חתין אבל לפי הגר' הרב תי'ם קשה דהא יכול להיות שהארז יראה והפסירה ולא יראה שאח' יתן חבל ויזיר שבר'י תת'ס' מתחילין ובלו מוכיח עליו הליכא למיחש ללא כו' ואפי הגר' הרב תיה' לת' להתוס' לקצר ובלו מוכיח דמ'רן דהוא התפירה הא חזי ליה כו' חד'ק :

תוס' אנשי שם

כא' משיקור קלי' אמרוק . וכל משיקור המזון . מלא' לפי ה'ר' משיקור . ע'כ' אצל קלי' ולא אמרוק . ופי' הר"מ (שהוא נס' מ'ש) שפיר קלי' משיקור אמרוק ולי' הר"מ כמזון נהי'א : ב' במשנה עד כמה מוגלין . הולת' הול' לאשפה קרי' ונול' וכן לק' סוף מ'ד . ולי' הר"מ כמזון פ' ולא יעשה אשפה פחותה ממח' ותמשים סאה של וכל כד' שפיר' נכרת ס'יא אשפה וחס' ר'ס' להוסיף מוס'ק . ואפי' הא דתק' של עבר עבר ס'ק וכל אשפה לא אה' פחותה מעשר ואל' דעני' עד כמה אמתינא דאשפות לתוך קלי' דאי אשפירא דידא אי' אפילו ציר מעשר הוא שמע' דש' . אי' אכלוה קלי' ואפי' אשפירא דידא וסי'ק עד כמה יעלה לו וכל ויס' מותר להוציא עד כדי לעשות אשפה של עבר וזו כמו דבריהם מוזנין עד כות' דנכרתו ריש פ'ק ו' ועד כמה הם מזונין דפתיים

וקראים ממוק על סם מחקו לו רגבי נחל (איוב כא) : ב משפלות . קשות שמואלין בהם זבלים שכל משפל מחזיק לתך שהוא משאוי של מומר והלתך חזי כור ט"ו סאין : מוספין על המשפלות . טמן באשפה אחת משפלים כמו שהוא רוצה : ואין מוספין על האשפות . לעשות יותר משלש אשפות

ב עד כמה מובלין ה' עד שלש שלש אשפות לבית סאה ה' של עשר עשר משפלות ה' של לתך לתך ה' . מוספין על המשפלות ה' ואין מוספין על האשפות .

רבי שמעון אומר אף על האשפות ה' : ג עושה אדם את שדהו שלש שלש אשפות לבית סאה ה' . יתר מבאן ה' . יתר מבי' ר' דברי רבי שמעון . והכמים אוסרין

בבית סאה שלא יראה כמזבל את השדה : רבי שמעון אומר אף על האשפות . מוספין כיון שיש לצבור גדול במקום אחד לא מימיו כמזבל ואין הלכה כר' שמעון : [יתר מבאן . מג'] [אשפות] מותר והיינו דרבי שמעון דרישא והשתא אחא לאשמעין דשרי ר' שמעון אפי' אין ' משפלות ובלבד שלא יהיה בה פחות משלש דלף על פי שיש מעט (' בר' ק'פ' . זבל

מלאכה שלמה

לכענתא והרמב"ם ז"ל נראה לו שהוא מלשון פקועות שדה שהן לעולם מרים וכן פי' גמרו' : ב ואין מוספין על האשפות . מוסק בירושלמי דאפי' בכשעור אכרי ובגן ועלה הוא דקשרי ר"ש : ג עושה אדם את שדהו וכו' . ל"ל שהפירות של זו המענה הן על זה הדרך כי למעלה אמר לך עד כמה מוגלין וכו' וכן הוא שחזר לומר אותו הדין עמנו משום דבר א' שנתחדש בו דהיינו התיקון שנתלמדן הכמים את הדרך להוסיף על האשפות דהיינו שיעמיק שלשה וכו' והע"פ שהיה אפשר לקצר הדבר ולומר הנא להוסיף יעמיק שלשה וכו' ולא ה' נריך את המהולקת של ר"ש ורבנן וכ"ס ברישא חלה מאוס שריבו הקדוש לא ה' רשאי לגעת לשון רבותיו והוא למד בבנייתא א' לשון המענה הראשונה ובבנייתא אחרת למד לשון המענה הו' ולא היה רשאי לגעת בלשון הארזך לשתיהן ועל כן כתב את שתייהן כלשונם ממש . וד"ק . ונא לומר גם כן שכל אופן מותר ר"ש כמו שפי' המ"ס וכן הוא בירוש' . עכ"ל ה"ר יוסוף ז"ל : ויותר מבאן דברי ר"ש . גרסי' . ואית דגרסי ויותר מבאן מותר דברי ר"ש ומלת מלחב מוחקין אותה ומסר' קלרו ז"ל כתב בכסף משנה בפ' שני דה' שמיטה ויזבל ס' ב' ויותר מבאן מותר כו' . ופירוש יותר

חד' . ב עד כמה בירושלמי כל מענה א' עם סקונת וכו' ד"ס . עד שלש שלש אשפות כיוסלמי עד שלש אשפות . של לתך בירושלמי ושל לתך . ג לבית סאה בכערי' וכן גרסי' בית סאה . יתר מבאן מחציב כ"ס ז"ל ג' מלת מחיב וכ"ס ד"ס סכאן אסר' וכמה ה' ס' סאה פ"ס ז"ל מותר וכלי' עכ"ס שהנה נמי' . והכמים אוסרין בירושלמי והכמים אוסרים .

מבאן כלומר אפי' יותר משלש אשפות לבית סאה מותר לעשות ע"כ . ומתוך מה שכתב תדע כי יש טעות בדפוס בראש פי' ר"ע ז"ל וכן ז"ל יותר מבאן משלש אשפות לבית סאה וכו' . וכ' ה"ר שלמה שירילין ז"ל וה"ל בשלמא למאן דפירש לטיל בירוש' דר"ש דרישא שרי בפחות מן המשפלות משיעורא שמו הכמים בשלש אשפות וכ"ס כי אטלים שיעורא נהו דכ"ס דשרי להוסיף אשפה הכלל האשפוי' הך תמי' בעושה בכשעור דנע' שלש משפלות לכל אשפה ואשפה מהשלש דנבציר משלש משפלות נהו לא שרי ר' שמעון ללא תימא דשרי בפחות ואפי' משלש משפלות לכל אשפה ואשפה בקמייתא ולאשפוי' תמי' דדוקא בעושה כשעור דמקרי אשפה הוא דשרי ופחות דשרי כיון פוחה מעשר משפלות לאשפה ולט' דתני תנא עושה אדם את שדהו שלש אשפות ויותר מבאן דברי ר"ש דבעינן לכוהי כהו בשלש סמא לאשפות ובהכי הוא דשרי ר"ש להוסיף יותר מבאן אלא למאן דאסיק לטעם דרישא בעושה יותר מנכשעור כמותי מנריך להו' . וז"ל דמשום דבעי' לאשפוי' תקנתא דרבנן תני לדר"ס כהדייבו וכן כתב הר"ש ז"ל והאי דתני לה יומנא אחריתי משום דעני' למתני עלה מילתייהו דהכמים ע"כ . עכ"ל ה"ר שלמה שירילין ז"ל . ותיורן כה"ל

יבין תפארת ישראל יבין

הגותה כמ"א לכל מר כדאית ליה : ו' שלל אשפה של עשר וכו' : ז קופו' של זבל . טראב בל"א . משא"כ בפחות מהו נראה כמזבל שדה : ח' שלל משפל מחזיק לתך והוא ט"ו סאין והוא ג' שיעורי חלה : ט' ליתן באשפה יותר מ' משפלות : י' יותר מג' . דמחי' כמזבל : יא' דמל'טברין לא

משנה בשם החס' : ב מוספין על המשפלות . ולא אמרו עשר אלא שלל יפוחת ואין מוספין אשפות אבל לפחות ב"ש דש' . ומה שהאריך ומני ואין מוספין על האשפות דה"ל למיתני אבל על שלל המשפלות דקמ"ל דאפי' הוסיף על המשפלות לא יוסיף על האשפות וה"ל כהמוסיפין על המשפלות אין מוספין על האשפות . והשתא ר"ש דפליג איכא למימר דבמוסיף על המשפלות הוא דשרי להוסיף גם באשפות אבל כהאוי' מוסף על המשפלות לא להכי הדך מני לה במחגי' דלקמן כתי"ס הר"ס שם ופ"ו מ"ס הר"ב לקמן דר"ס מתייר אפי' בפחות מעשר משפלות אינו מוכרח מתענה יתירא ד"ל דרישא במוסיף על המשפלות פליגי וסופא בכשעור אבל בפחות מנכשעור לא שרי ר"ש דל"כ ה"ל פלוגתא רחוקה . אלא בירושלמי אמר התם דמני כן עולם דר"ס . ז"ל דהכי קים להו : ג יתר מבן

יבין תפארת ישראל יבין

מחי' כמזבל : יב' סיום מלתיה דר"ש היא דלר"ס שרי ג"כ ג' אשפות לב"ס מ"ז . מיהו לא יפוחת מג' משפלות לאשפה : יג' אם הוסיף על ג' אשפות קטנים : יד' ר"ל מניחן סמוכין בעיגול כרגלי חנוכה . והוא כלי בת רבבה רגלים אבל לא יניחם בצורה . דאו טפי נראה כמזבל שדה : שיעמיק

ראשונה מחזי' . כך הוא גרסת הספרים ומי"ט כתב דשפחה היא . ולעד"ל לקיים הירוסא למאי דכתב הר"ב דר"ס מחזיק להוסיף אשפות אפי' הם פחותות מעשר כיון שאינו מפזרן . וזכיר עכ"ס כיון שמתוך לו לעשות אשפות כמו שפירש' נהו דנכאנן ניכרות כל אחת לעמלה אבל בתחתיתן האשפות טופפות זו בזו כדך דבר הנלכד כהל' גזיר רבנן מלתגס וכל המעטלה עש"ל אינו עומד וכוון שבתחתיתן סמוכות זו לשני הכי ממש כל השדה והיינו דקתני יתר מבן מחזיב והוא מלשון חנוכה שהוא פסב שבו תיחס יהושע את הארץ שהולך ביושר ואין טופס ללדרין כתי"ס הר"ב פ"ק דלכא"ס מ"א . אף כן מחזיב ותומך האשפות מלמטה להפירדן שיהו עומדות ביושר ולא יהיו רחוקות ממנו ע"כ . דהשתא ה"ב מעלות היו וזמא א"ש פני לישנא דמחזיב אוסרים עד שיעמיק כו' כלומר דמחזיב נמי לא מחגי' עד שיעמיק : עד

ספ' . אלא ר"כ גבי אשפות מתפרס כתר גוונא וגבי משפלות כתר גוונא . (ב"ד) . א"ה ואפי' לדעת הר"ב במסג' דלך' דמותר להוציא מעט מעט מ"מ היינו דוקא באשפה א' אבל אכור לעשות אשפה שיהי' עד שבאשפה הראשונה יש כבר עשר משפלות . ונלמא' לא שייך שיעורא דעד כמה חתני משפלות באשפה א' כיון דאין להם גבול ואפי' הרבה שרי אם לא שפירש' בתיק' דהגבול הוא למעט דפחות מעשר אכור מ"ס הכ" . וזמא כרס כהנא הש"ל ע"ס : ואין מוספין על האשפות בירוש' א"י יומתה בפחות מן האשפות הא שמים מותר . ר' יוסי בני אב בפחות מן האשפות הא שמים אכור . אלא כי ק' קיימין בעושה ביותר מן כשעור כהדא דתני אין מוספין על המשפלות ולא על האשפות דר"מ . ומכא' מוספין על המשפלות ואין מוספין על האשפות . ומוסיפין על המשפלות לא בכשעור והכמות אין מוספין על האשפות אפי' בכשעור . ע"כ . ופי' בס' מיר דה"פ דר' ירמיה מ"ס דך' אין מוספין על המשפלות דמחר ת"ק ר"ל שאב רוצה לתקן הני שלשים לחטים זבל ליתיה משלש אשפות אכור . ור"ס מתיר גם בבב"א . ו' יוסי בני עלה דאם אחא דמיידי בפחות מ' המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' מנכשעור שברבנות אשפות שמוס' יש ארבעים להכי' ואפי' אכור . ומניח רחיק מהמדיינתא דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמתקן ל' להכי' ג' אשפות בלתי שיש ככ"א יותר מעשר לחטים פשיעא דש' דשפחה ג' מקומות שרי בפחות לא כ"ס כתי"ס הר"ב לק' ב"ה ר"מ . אלא ודאי מיידי במוסיף על שיעור ה' ארבעים גוסיף על המשפלות ואינו פוחת מהאשפות ודוסיף דהכי מיידי הא דאין מוספין על המשפלות מ"ס דלמחרת אין מוספין על המשפלות ומוסיפין על האשפות דמחרת דהיינו דר"מ דר"מ אבא להוסיף גם על המשפלות וזה פשוט דהא דלוחא' להרבות משפלות מיידי שמתיר יותר מ' להכי' דהיי' כמת

שביעית מאימתי פרק ג

עד שיעמיק שבע עשרה אדם.
 מ"ק ר: מ"ו. שם ה"ל: ה"ל.
 דבר טועם. י"ב טעם. פק
 אהו נה. מ"ו. שם: ראב"ע.
 שיעמיק פ"ק זמ"ק ה"ל:
 ד' הסודי. מ"ו. שם ה"ל:

חוספות חדשים

[ת"ם ד"ה] עד שיעמיק ג'
 כו'. נראה כשודר ע"ל. נחמס
 העמיק אהו כלן דה קטש
 אה"ל ג"ע דמ"ל אין עושין
 אמת המים בתחלה בשביעית
 משום דנראה כשודר אכל
 המים ע"ל עושין ולא חייב'
 לנראה כשודר ע"ל א"כ
 לדיניה ח"ל זה וע"ל נכ"ס:

הדושי מהר"ח

פ"ג [תו"ם ד"ה] היה לו
 דבר מעט לשון ה"ב ב'ו'
 ובירושלמי פריך וליירש
 בפני מראית העין ע"ל.
 והא דהביא כמשה א'
 מירוש' דלא חשי למראית
 העין היינו מפני עובדין
 ושבין אבל כאן אמרו
 בני ישרו ויחשדו אהו
 ביהא גיחא מה שבתבתי
 שם דבתי מביח עליו
 דנ"כ היינו לעבדין ושבין
 אבל בני ישרו הלא ראו
 שיתן שם תיבא זבל ר"ל:
 [בר"ב ד"ה] ר"מ אומר
 בירושלמי מביח דביתר
 מכשיער בלבד אומר ר'
 מאיר כו' ע"ל ר"ל. הפנים
 דכשומבל

תוס' אנשי שם

בר"ב ד"ה ר"מ כו' אכל
 כשיער כו' אכל ביתר
 כשיער ל"ק דהא ר"מ
 בלחמי ס"ל דלון מוסיפין על
 המעלות כמ"ל נמ"ד נכ"ס
 ה"כ: תו"ם ד"ה ד"ל
 כו' וקאמר כשהא ח"ק כו'.
 והל"ה

משנה ראשונה

עד שיעמיק ג'. ונראה
 דנמעמיק מותר אפי'
 בפחות מעשר משפלות
 ואפשר אפי' בפחות
 משלשה. ויש להספק אי
 כפי נמעמיק חוספס
 לבד היינו סימיה על
 שלש. אבל שלש מותר
 כדכין. או דלמא כיון
 שמוסיף נידן להעמיק
 טעם. וקתה לן דלוקט
 דלנין להעמיק טעם
 מדלג אתה הכא או מניה
 על הכתוב דלקלקל.
 משום דבעלמא און יניחם
 שאין נ"ך טעם פשוט לזריע'
 שיהא מלא טעמים. אבל

נראה ג"כ שהיא מותר: עד שיעמיק שלשה. כפ"ק דמ"ק דף ד
 ט"ב פריך והלא כמעמיק נראה כשודר ומשני ר' זירא ור' אבה בר
 ממל חד אמר כגון שהעמיק קודם לכן וחד אמר זבלו מוכיח עליו.
 וכמה החוספות דליכא למיחש שהא מלאן דמיו החפירה לא [ג"ע ש"ע
 ה"ל] מו ליה לזבל שבחפירה: [א"א עד
 שיגביה כו'. עיין לקמן בד"ה או עד
 שיתן כו'] היה לו דבר מועט. לטון
 הר"ב שאין לו להוליח בפעם א' כשיער.
 והוא פתרון שני דבירושלמי כשהיה לו
 דבר מועט בתוך ביתו ערב שבועית
 והוא מבקש להוליחו בתוך שדהו
 בשבועית הרי זה מוסיף עליו והולך
 משפסקו עובדי עבודה וטעמא דהכר
 דהא דקתני עד כמה מוזלין וכו' היינו
 דבעי להשמיען שיעור כמה חספות
 לבית סאה וכמה משפלות לחספה. אבל
 בתחלה כשמוציא הוא ודאי דאינו מוציא
 משפלות בפעם אחת אלא בזה
 אחר זה דהא כל משפל [ט"ז] בו משאוי
 חמור וקאמר שהא ח"ק דאפילו אין לו

שארית מקום משנה משאר השדה לא מוחיו כמובל וכן אם נתנו על
 הסלע שאינו ראוי לזריעה: ד' המדייר שדחו. לטון דיר של בהמיה
 שאין לו מקום פניו להעמיד בהמותיו אלא שם ואינו מתכוין לזבל שדחו
 בענין זה ודעמו ("להכניס הזבל לחספות אה"כ: סדר. כמו סחר היקף
 של מחילה כביב הלאין: עוקר ג' רוחות. כשנתמלאת הסחר זבל עוקר
 ד"ד לכו"ס.

ומגריפו מוכיחין עליו שהיא עושה חספה: או עד שיתן על הסלע. רבי
 כפ"ב ובדברי כסף משנה שם דבטותן על הסלע בעי שיגביה שלשה ונראה
 שהיא עושה חספה: או עד שיתן על הסלע. רבי

רבי אלעזר בן עזריה אמרה. והוא הדין לחכמים דלעיל וכן פסק הרמב"ם
 כפ"ב ובדברי כסף משנה שם דבטותן על הסלע בעי שיגביה שלשה ונראה

מלאכת

הרא"ש ז"ל הוא תירוצ' הר"ם ז"ל ג"כ: עד שיעמיק שלשה. כפ"ק דמ"ק
 דף ד' פריך והלא כמעמיק נראה כשודר ומשני כו' עד זבלו מוכיח עליו.
 וכ' תוס' ז"ל דליכא למיחש שהא מלאן דמיו לחפירה לא מו ליה לזבל שבחפירה
 ע"כ: עושה אדם את זבלו אוצר. שם כפ"ק מקשה דראב"ע אדראב"ע
 דהנין התם פ"ק. ראב"ע אומר אין עושין את האמת בתחלה במועד ובשבועית
 וטעמא דשבועית סו' משום דמחיו כשודר והלא שרי מדקאמר עד שיעמיק
 ושם בנאומה הארכנו ע"ל. והיה שייך דהתם מהני מן לר"מ דשרי
 הכל להעמיק אפי' כשודר כדכתיבנא אלא דהתם נקט ראב"ע אפי'
 דלחיה כפי'א דמתני' משום דאשכח דיד' אידיד' וזריע' נמי משני הכל כלו
 ומנרפו מוכיחין עליו שכוונתו לעשות חספה ע"כ מה"ר שמשון ז"ל: היה לו
 דבר מועט. הרמב"ם ז"ל נראה שפי' הפתרון שני דבירוש' דר"ל כשהיה לו

עד שיעמיק שלשה (ט). או עד שיגביה
 שלשה. עושה אדם את זבלו אוצר (טו).
 רבי מאיר אוסר עד שיעמיק שלשה
 או עד שיגביה שלשה (י). היה לו
 דבר מועט (י"ה) מוסיף עליו והולך (ט"ו). רבי
 אלעזר בן עזריה אוסר (ט) עד שיעמיק
 שלשה או עד שיגביה שלשה או עד
 שיתן על הסלע (כא): ד' המדייר את שדחוי' (ב)
 עושה סדר (ג) לבית סאתים (כ"ב) עוקר שלש
 רוחות (כ"ה) ומניח את האמצעית.
 נמצא

ח"ג. ר"מ אומר בנאומה ר"מ אומר. ר"א בן עזריה אומר בנאומה
 ר"א בן עזריה אומר. שיעמיק שלשה או כיוצא בשיעמיק
 או. ד' המדייר נל"ז הכוידר. סדר ג"מ סדר.

שארית מקום משנה משאר השדה לא מוחיו כמובל וכן אם נתנו על
 הסלע שאינו ראוי לזריעה: ד' המדייר שדחו. לטון דיר של בהמיה
 שאין לו מקום פניו להעמיד בהמותיו אלא שם ואינו מתכוין לזבל שדחו
 בענין זה ודעמו ("להכניס הזבל לחספות אה"כ: סדר. כמו סחר היקף
 של מחילה כביב הלאין: עוקר ג' רוחות. כשנתמלאת הסחר זבל עוקר
 ד"ד לכו"ס.

ומגריפו מוכיחין עליו שהיא עושה חספה: או עד שיתן על הסלע. רבי
 כפ"ב ובדברי כסף משנה שם דבטותן על הסלע בעי שיגביה שלשה ונראה

שלמה

בתוך שדחו בשביעית זבל מועט מותר לו להוסיף עליו מעט מעט עד שיעשה
 חספה בזמן שהיא מותר להוליח הזבלים לחספות: ראב"ע אומר וכו'.
 ירוש' תני הכל מודים שהם היה לו שם סיד או לריות או זבנים או נפסס
 מותר לשפוך שם הזבל דכל הני אינם ראויים לזריעה: או עד שיתן על
 הסלע. ז"ל במילתייהו דרזנן אי ס"ל דלא מהני כתיבה על הסלע וגם ז"ל
 אי רזנן ור"מ וראב"ע כולוה ס"ל דבר אחד זבל הני צבות או דילמא ז"ל
 לתקן וכן נמי ז"ל ע"י ר"ם ות"ק דר"מ ות"ק דראב"ע שוו לגמרי. ומלאח'
 בתי"מ שכתב או עד שיתן וכו' י"ע: ד' סדר של בית סאתים. היקף
 ששיעורו ע' אמה ושירים על ע' אמה ושירים. ואינו יודע למה נר"ך לומר
 סדר כמו סחר בתי"מ דהא אפי' כה"א הוי כמו בית הסדר לחנוכה אותם שלא
 יאחו אנה ואנה: עוקר שלש רוחות. פי' כי כשעוקר זה מלא ח"י אשפר
 לזריע

ישראל

יכין
 (ב) דשמה לא יודמן לו אח"כ ומחיו כמובל שדחו: (כא) שאינו ראוי לזריעה:
 (בב) שמעמיד דיר ללאנו בשדחו. ועי'ו הוא מודבלת. ואף דכפ"ד מ"ב
 אוסר לזריע בשביעית. הכל מיידי בצינו מהכוון לזבלה. רק שאין לו
 מקום אחר לזאט: (כג) ר"ל גדר סביב הלאין: (כד) ק' על כ' אמה:
 (כה) כשנתמלאת זבל עוקר ג' רוחות ומעמיק מלא אחר לחמלעית:
 סאתים

נראה ג"כ שהיא מותר: עד שיעמיק שלשה. כפ"ק דמ"ק דף ד
 ט"ב פריך והלא כמעמיק נראה כשודר ומשני ר' זירא ור' אבה בר
 ממל חד אמר כגון שהעמיק קודם לכן וחד אמר זבלו מוכיח עליו.
 וכמה החוספות דליכא למיחש שהא מלאן דמיו החפירה לא [ג"ע ש"ע
 ה"ל] מו ליה לזבל שבחפירה: [א"א עד
 שיגביה כו'. עיין לקמן בד"ה או עד
 שיתן כו'] היה לו דבר מועט. לטון
 הר"ב שאין לו להוליח בפעם א' כשיער.
 והוא פתרון שני דבירושלמי כשהיה לו
 דבר מועט בתוך ביתו ערב שבועית
 והוא מבקש להוליחו בתוך שדהו
 בשבועית הרי זה מוסיף עליו והולך
 משפסקו עובדי עבודה וטעמא דהכר
 דהא דקתני עד כמה מוזלין וכו' היינו
 דבעי להשמיען שיעור כמה חספות
 לבית סאה וכמה משפלות לחספה. אבל
 בתחלה כשמוציא הוא ודאי דאינו מוציא
 משפלות בפעם אחת אלא בזה
 אחר זה דהא כל משפל [ט"ז] בו משאוי
 חמור וקאמר שהא ח"ק דאפילו אין לו

שארית מקום משנה משאר השדה לא מוחיו כמובל וכן אם נתנו על
 הסלע שאינו ראוי לזריעה: ד' המדייר שדחו. לטון דיר של בהמיה
 שאין לו מקום פניו להעמיד בהמותיו אלא שם ואינו מתכוין לזבל שדחו
 בענין זה ודעמו ("להכניס הזבל לחספות אה"כ: סדר. כמו סחר היקף
 של מחילה כביב הלאין: עוקר ג' רוחות. כשנתמלאת הסחר זבל עוקר
 ד"ד לכו"ס.

ומגריפו מוכיחין עליו שהיא עושה חספה: או עד שיתן על הסלע. רבי
 כפ"ב ובדברי כסף משנה שם דבטותן על הסלע בעי שיגביה שלשה ונראה

יכין

יכין
 (ב) דשמה לא יודמן לו אח"כ ומחיו כמובל שדחו: (כא) שאינו ראוי לזריעה:
 (בב) שמעמיד דיר ללאנו בשדחו. ועי'ו הוא מודבלת. ואף דכפ"ד מ"ב
 אוסר לזריע בשביעית. הכל מיידי בצינו מהכוון לזבלה. רק שאין לו
 מקום אחר לזאט: (כג) ר"ל גדר סביב הלאין: (כד) ק' על כ' אמה:
 (כה) כשנתמלאת זבל עוקר ג' רוחות ומעמיק מלא אחר לחמלעית:
 סאתים

יכין

יכין
 (ב) דשמה לא יודמן לו אח"כ ומחיו כמובל שדחו: (כא) שאינו ראוי לזריעה:
 (בב) שמעמיד דיר ללאנו בשדחו. ועי'ו הוא מודבלת. ואף דכפ"ד מ"ב
 אוסר לזריע בשביעית. הכל מיידי בצינו מהכוון לזבלה. רק שאין לו
 מקום אחר לזאט: (כג) ר"ל גדר סביב הלאין: (כד) ק' על כ' אמה:
 (כה) כשנתמלאת זבל עוקר ג' רוחות ומעמיק מלא אחר לחמלעית:
 סאתים

כשנתמלאת זבל עוקר ג' רוחות ומעמיק מלא אחר לחמלעית:
 סאתים

שביעית מאומתי פרק ג

תוספת יום טוב קנב

צינוים

דיתה כל שדרו . שם פ"א :
 ומוציא מן הסדר . שם
 פ"ב : דה לא יפתח . שם פ"ג :
 ראשון לציון
 פ"ד (הוי"ט סדר"ה סדר
 לטון ה"כ טו' דומה דבית
 השלחן דממתי' ב' טו'
 ועי' עירובין פ"ב מ"ג פ"ט'
 ה"כ ונתי"ט :

חדושי מהרי"ח
 דכשמואל יותר מכשיעור
 אוי מתפסס הובל ברחוק
 על פני כל הבית אהה
 ונראה כמובל ופשיטא
 שחולק ר' מאיר על משנה
 ב' אף על ת"ק שאמר
 מוסיפין על האשפות
 והשתא במקום אחד
 אסור לר' מאיר ליתן יותר
 מכשיעור כ"ש בנ' מקומות
 דיותר מתפסס אם לא
 שתאמר שחמ"י מוסיפין
 על השפלות היינו מוסיפין
 אשפות פחות משלשה
 אבל דוחק אלא כמ"ש
 ה"ט נפר עי' הבא :

תוספות רע"ק
 משנה ה (אע"ה [ת'
 בהר"ע ד"ה עי' שיהא .
 שכל שורה מהם וכו')
 הריב"ם בתירוץ כתב
 ופצל טמנה שבנה תעשרה
 אבנים ברבעו ג' ע"ג ביום
 ג' כל אבן מהם אמה על
 אמה ביום אמה . סדר
 דפ"ט למשנתו דת'
 שירות יחד הם ג' אמה
 אורך על ג' אמות רוחב
 ועל רום ג' אמות . גם
 מלשון ופצל טמנה משמע
 דבעינן שפלי' מיהא אמה
 האל קודם שביעית וכו"ש
 הריב"ם בפירושו וכו"ש
 ה"ט וה"א"ש בשם :

תום' אנשי שם
 ונאמר מני לא פליג אלא
 כשאלו בניו שיעור כזה אבל
 כ"ל בניו . אל' כשהחיל
 להוציא מערב שביעית מודם
 דרשאי להוציא מעט מעט
 ונכח דכל ונפרטו ס"ל מני
 לראש . ועפ"י תמוה ל'
 ה"כ דה"ל נהא דה"ל
 עד שיהי לו עשר משלוח
 כלי' . ולהשתדן הראשון .
 כשאלו בניו לט"ו האור
 ול"פ אלא כשי' . בניו
 דליקנקמוהו להו' מעט מעט
 דכלו ונפרטו מוכיחן עליו
 ולראש' אביר על שיוצא כל
 כשיעור כב"ל דל"ל כלו
 ונפרטו מוכיחן ועי' כשי' :
 פ"ה הוי"ט ר"ה נב"א כו'
 דדוקא כב"א כו' . כה"ט
 כן שכן לפ"ו דל"ל למהני
 ומולו מן הסדר הא ב'
 איירי' ועוד מתי' הא דקטי'
 וניתן שר' אהר' אהר' דקטי'
 כבר הוא עומה שדה . ובי'
 האשפות אר' עושה ז'ל'
 במקום אחר כשהוא ז'ל'
 חלוץ מקום שהעמיד הסדר .
 והכי כול' למהני ועי' מן
 הסדר כדרך המובלין ע"ש :
 בא"ד ה"כ רשאי להוציא מן
 הסדר . דמה דקטי' :

מתחלק ששניהם ממונא הנרזן דומנא דבית השלחן דממתינתין ב
 פרק לטעיל : נמצא מדייר בית ארבעת סאין . מ"ש הר"ב בדבור
 עוקר וכו' ועושה אשפות כו' . היינו לאחר שדייר בית ארבע סאין
 דממתינתין ב' אשפות וכו' . וטעמא דעושה אשפות מפרש
 בה"ש דממתינתין ב' אשפות בירושלמי ("אמתי' ב'
 פרק ד' שדה שדיירה לא תורע במונאי
 שביעית ש"מ דלסוד לדייר . ומשני
 ("ממתינתין הרזלה להעמיד לזן בנותן
 שדה . ופי' הר"ש דלהעמדה בעלמא
 עושה הסדר . ולאחר כך מחפץ כל
 הזבל ועושה אשפות וכו' . ולפי' זה היינו
 סיפא דממתינתין ומונאי מן הסדר וכו' .
 דדוקא כב"א שריק לעשות סוד וכן
 פירש הראש"ד בהשגתו פרק ב' . אבל
 הרמב"ם מפרש דסיפא דמונאי לא קאי
 ארישא אלא ענין בפני עצמו לאשמעין
 דכמו שמונאי זבל מחלולו כדרך האובלין
 הכי נמי רשאי להוציא מן הסדר ובעושה סוד בנותן שדה רשאי
 להטות הזבל כן . ומפרש לדיירה דלקמן דהיינו מוצלה ממע זבל
 להטות הזבל כן . ועל פי הדברים האלו תבין דכריו שבפירוש המשנה : רבן
 אמר ר' יוחנן ב"ר ח' סאין שסודר דהא רש"א היינו הא דרבן שמעון בן גמליאל .
 ויהיה בית ח' סאין מן הסדר הראשון שסודר הא דרש"א
 ומוציא מן הסדר . פירשתי בדבור נמלא מדייר כו' : ד' שלש מורביות שהם על שלש

מדייר גדול מדייר . ששנת נבנה' ששנות . ה לתוך גדול
 בתוך . שיהיו בינונא שיהא זבל' ככ"ג .
 סגל עורה מהם שלש אמות
 הגמדה האן אלא דנקט לישנא דדייר האן כן נראה מדבריו בנחורו פרק א' . ועל פי הדברים האלו תבין דכריו שבפירוש המשנה : רבן
 אמר ר' יוחנן ב"ר ח' סאין . ועל פי זה כתב ורבן שמעון בן גמליאל שרי עד ח' סאין שסודר דהא רש"א היינו הא דרבן שמעון בן גמליאל .
 ויהיה בית ח' סאין מן הסדר הראשון שסודר הא דרש"א
 ומוציא מן הסדר . פירשתי בדבור נמלא מדייר כו' : ד' שלש מורביות שהם על שלש

מלאכת
 לבירות לעמוד שם . ה"ר יוסוף ז"ל . ירושל' חגי בכל עושין סהרים במחלואות
 ובקם ובאבנים ופי' שלם חתלים זה לעמלה מזה ובלבד שלא יהא בין סהר
 לסהר נמלא סהר אותו המקום חולץ בו וגו' ומוליך ומביא את האלף דרך
 עליו . ומוציא ובה לפתחו עתה בשביעית אכור לפתוח המצב אל"כ
 עבודה ולא אשפוט . ומונאי מן הסדר כתב ה"ר יוסוף ז"ל כ"ל דהא לא קאי
 אלא ארישא דהמדייר את שדהו ובה לומר שמוחר להוציאו ולא אמרי' שהוא
 אכור להוציאו משום דלא תהיה השדה שדיירה מוצלת אלא מותר ע"כ :
 ד' לא יפתח אדם מחצב בתחלה בנותן שדרו . כתב הר"ש סירילי' ז'
 ז"ל הנעין לפרש שהאור ממוסר בלחץ ואין ניכר על פני השדה עד שחופרין
 ומגלין אותו ומסירין העפר מעל גביו וכו' לזון פתחה וכלא התחיל לפתוח
 מערב שביעית ובה לפתחו עתה בשביעית אכור לפתוח המצב אל"כ
 יהא שיעור המחצב כ"כ גדול שיהא בו שלם מורביות ופי' בערוך דכבין
 דהיינו שורות כמו מורביות והע"י נבלעת והשיעור לשלם מורביות הן שלם
 על שלם דהיינו ט' על רום שלם אמות דשיעור השלם מורביות כ"ז אבנים נבהן

יכין
 ממוזר לא יחזוב משם אבנים לבנין אם היה המחצב מכוסה בעפר (ל"ב) ר"ל
 בלא נעל משם קודם שביעית : (לג) דסקול אכור כפ"ב מ"ג . דמחזו כמסנה
 השדה לריעה : (לד) ר"ל שיהיה קודם שביעית מגולה מאותה סלע כדי לעשות
 ממנו

ראשונה
 שדה קאי אלא כל מקום שיש לו די' מוסר להוציא הזבל לעשות אשפות . ונראה
 משום דסד"א דוקא מחזירו התיירו להוציא שיאמרו לנקי חלרו עושה ואיני נראה
 כמחצב אבל מן הדיר לא תיכיר קמ"ל . והא דלא ניחא ל' להרמב"ם לפרש דלדלעיל
 קאי כפי' ה"כ ז"ל לזון נומן לזון שדה משמע שדיר איש בנותן שדה :
 ד' לתוך שדה . שדהו דוקא דשדה חזירו מוסר הכל כמ"ש הר"ב ממתי'
 דלקמן : שדה' שלם על שלם . מפ' ה"ב משמע דמשע אבנים על כל מורביות
 ומתחתיו זו בלד זו ולכן מליך שחפה כל אבן רום שלם . אבל אם נפסע שמונחות
 זו ע"ג זו אין בכל אבן רק אמה על אמה ביום אמה וכו"ל הרמב"ם בחבורו .
 ולכאורה נראה שפי' הרמב"ם מוכרח דאי רום אבן ג' שפיעא שיש בה המיו יותר
 חמשי בנין אלא שיש ג' אבן בתחתיו דלקמן אה כי נה עשר של משוי שנים
 יעלו וכן וכן התחיל מערב שביעית יעלו והכא למה ל' כ"ז אבנים בבשר
 קני וכו"ל אם היו בה מערב שביעית . אבל אם האבן אינה אלא רום אמה אפשר
 שיון

שמונאי מן הסדר וכו' מקום שאין מקפדין לפנות הזבל בכל פעם כדרך שמתין מהחצר אל' נראה כמו שמונאי לזבל שדה קמ"ל דלפ"י שרי . אל' אשפא משום דלויא ד' קולא כהדר יוסר מחצב משום דהויא
 ל' המקום שהכנסתו שמתין שם ומחלולו זבל וה"ל דאף קודם האמן ששניו לעיל מותר קמ"ל דין הסדר כדון החצר . ה"ל : ד' בר"ב ד"ה ע"ד שיהא בו ג' שורות כו' . ל' הר"ש כו' וז"ע שלם

ן שזועותן המחרישה. ואפילו לא זעועתן אלא שעתידה לעועתן
 היא כאלו זעועתן: הרי אלו ינטלו. כולן אגב אוחס שמים: המסקל
 שדחו. שמסקל האבנים מן הקדה לטון סקלו מאכן (ישעיה סב):
 ומניח את התחתונות הנוגעות בארץ. דבכה"ג לא מחזי כמתקן
 קדה: גרגירי של צרות. גל של
 אבנים קטנות: אם יש תחתיהן סלע
 או קש. לא מחזי כמתקן כיון דלון
 המוקס
 הרי אלו ינטלו. המסקל את שדהו (סו). נוטל את העליונות. ומניח את הנוגעות
 בארץ (סו). וכן גרגר של צרות (סו). או גל של אבנים (סו). נוטל את העליונות.
 ומניח את הנוגעות בארץ. אם יש תחתיהן סלע או קש. הרי אלו ינטלו (ס):

כתב הר"ש והו"א לכו למימר מן הגדר: ׀ המסקל את שדהו. מפני
 שהוא לרין לאבנים. ל' הרמב"ם בחבורו פ"ג. [ירושלמי פירך
 בפ' דלעיל אדתן ההם במשנה ג מסקלין עד ר"ה כו'. תמן תנין
 המסקל נוטל את העליונות ומניח את הנוגעים בארץ וכו' את
 אמר הכין אמר ר' יונה כאן בתלום
 כאן במחומר. ומן הסימא בעיני
 שהרמב"ם בפ"ג שהעתיק למשנתו
 דהכא ופ"ג העתיק למשנה הפרק
 דלעיל ולא פירש דזו בתלום וזו
 במחומר: גרגר. מלשון קנים שלשה
 גרגרים בראש אמיר (ישעיה יז) הר"ש:
 לא

ז אבנים. סה ה"פ: המסקל
 פת"י מ"ק ו. פ"ה סה ה"פ:
 תוספות חדשים

משנה ז
 [תו"ס ד"ה] המסקל כו'
 וזו במחומר עכ"ל. ולפני"ד
 דלק"מ ולק"מ דקוק האבנים
 לכתוב מפני שארץ לאבנים
 וכוונתו דלי עשה בלמה כדי
 לפטור ליריעה אכור ח"ך
 שינה הנוגעות בארץ ולפ"ז
 לק"מ מפ"ב מ"ג דם מיירי
 שמסקל לפנות שדה ליריעה
 ועל כן חזו כח"י אלף עד
 ר"ה וגם שם מיירי שמסקל
 ח"י חזן הנוגעות בארץ
 ולכן חזו רש"י אלף עד ר"ה
 מש"כ כאן דמיירי בשביעית
 עממה ע"כ חזו רש"י אלף
 לערך אבנים ומ"מ מפני
 מראית עין לרין להניח
 הנוגעות בארץ וקופת היר'
 חזו יכול להניח כלל ולאפשר
 שזה כוונת הירושלמי בחירונו
 זו במחומר ו' שנוקט
 במחומר לארץ הדינו
 הנוגעות בארץ קפי מחומר.
 (ס"ה). וע"ז שם בהג"ה:
 הר"ב ד"ה אם וכו' כיון
 דלון המוקס וכו' עכ"ל.
 והר"ש כתב כיון דלון כל
 המוקס

אין
 ר' גרגר כו' ג"ל"ס ל"ב ז' ו' הגלגל עד הנוגעות בארץ. גרגר ירושלמי גרגיר וז"ל ג"ל"ס.
 מלאכת
 כלוחו ספר גרסי' לה לקמן ג"כ וחתמי לתמי ל"ע"כ: ׀ אם יש בהם שמים
 של משאוי וכו'. בברייתא בירושל' פליגא אמתני' ומרבה דכלל אחת ואחת
 צ"ה משוי של שנים קנים: גרגר של צרות. מפני קטנות קרי לכו הכי מלשון
 שנים שלשה גרגרים בראש אמיר: גל של אבנים. גדולות ואחת דגרסי:
 גרגש כשי"ן וכן הוא שם פרק שני*). ומחק הר"ר יוסוף ז"ל ממשנתו מלות
 *) א"ה בלחור סוגפו אהרמ"ט פ"ג מה' שמה שגלה בו מוקס לפני ז' ואחתו הסגסגו בתוך הדינים. אכל לשינוי סה ה"ג' בג"ל.

ראשון לציון

המסקל את שדהו. מפני
 שהוא לרין לאבנים. ל' הרמב"ם בחבורו פ"ג. [ירושלמי פירך
 בפ' דלעיל אדתן ההם במשנה ג מסקלין עד ר"ה כו'. תמן תנין
 המסקל נוטל את העליונות ומניח את הנוגעים בארץ וכו' את
 אמר הכין אמר ר' יונה כאן בתלום
 כאן במחומר. ומן הסימא בעיני
 שהרמב"ם בפ"ג שהעתיק למשנתו
 דהכא ופ"ג העתיק למשנה הפרק
 דלעיל ולא פירש דזו בתלום וזו
 במחומר: גרגר. מלשון קנים שלשה
 גרגרים בראש אמיר (ישעיה יז) הר"ש:
 לא

ירושלמי

או גל של אבנים וכתב ו"ס אחרים דגרסי ל' וקסה דהא היינו רישא המסקל
 את שדהו מנל של אבנים ע"כ. וכו' ה"ר שלמה שירילי"ו ז"ל דבירוש' מפני
 דהאי בבל לאו משום שביעית נקסה אלא אפי' בשאר ימות השנה אשנעו'
 לחסור ללקט לרדות מתוך שדה חצירו שבקטנה משום דרודה לקיימן דכי
 מנכס העשנים הרעים מן הרוע ויבז לכו עלייהו כדי שלא ימחו כ"כ מראה
 ח"י

הפארת

הפארת
 (מ) גדולות (ג) כולן. לדוממסקין דבר הרי יוכר שאינו מפנה ליריעה.
 נמצא שם בביקור ה' חלוץ דינים. ה) מחזב שמחומר מימי בראשית.
 מפוסק דיו במשנה ה'. (ב) גדר שהיה תלום וחצרו בעיני. מפוסק במשנה
 ו'. (ג) ארץ הלום שנתחבר במיליא. מפוסק ברישא למשנה ז'.
 ד) אבן כמולטל לגמרי מפוסק בסופא דמשנה ז'. ה) אבני בתף
 מפולטות

ראשונה

משה
 פשה הכא מוכחא מילתא פשי אכל במסקל דבסמוך דליכא הוכחה כלל דלכנין
 בעי ליה קה פסקו ויהי מיהא את הנוגעות בארץ אפילו יש בהן כמה של שנים
 שנים: המסקל את שדהו. בתו"ס מיירי ירושלמי דמני' מתני' דהכא אמתני'
 דלעיל פ"ג תמן תנין מערב מערב שביעית ע"כ וכו' אמר טעם את העליונות ומניח וכו'
 ומשני כאן בתלום וכו' במחומר ע"כ. ולכאורה ח"ן הדברים מובנים דמאי קשיא
 דהתם שארן מיהא הנוגעות בארץ כדכך כל המסקל ליריעה דהרי דשביעית אכור.
 וסבא לא פרי אלא במניח כדמפרש בהדיא דהארי לה מאי קארי לה. ואמאי דפי' דלעיל
 אבנים ע"כ שנים שנים עיכר טלורוך בנין שקיל. ופליגי בה איכא מ"ד בראשית סיכר
 אפי' הוא מתכוון לתקן פשוט ומחבר וכשאינו מתכוון לתקן לטובל ומתכוון מ"ד
 דוקא כאלו מתכוון לתקן שיעין ל' ע"י סיכר ובמתכוון לתקן לטובל אכור. ואמתני'
 נמי לעיל דשמתחיל מערב שביעית נמי איכא סיכר דלאו לתקן חזי דדמי כמאן
 דמפני מתוך של חצרו. והסבא פ"ג דמני' דמני' חזי משינתו אהדי קאי אליגא מאן
 דמחי' לקולא דלפילו מתכוון לתקן שני ע"י סיכר ובאלן מתכוון לטובל מותר וא"כ
 היכי חזי בפ"ג מסקלין עד ר"ה דהתם מערב שביעית קאי ולא פרי ליה אלא עד ר"ה
 ומני' אפי' אכור ואמאי הוא התחיל מערב שביעית ע"כ. וסבא דמני' דמני'
 אמתני' דהכא ולא רמי מתחני' דלעיל דהני בהדיא את התחיל מערב שביעית מיהא
 שהוא רוצה טעם דהתם מנין למימר משום דמני' רישא גומש עד טעם חני סופא
 היה שרוא כלומר דבפחות משפת נמי חזיב שיעור ומ"מ בלא שיעור לא סני וההיא
 דמסקלין עד ר"ה ה"ה מני' ואילן לא היינו בלא שיעור כלל. וסבא רמי לה
 מדהכא מני שביעית עממה מניח הנוגעות בארץ ומשום שיעור כל דמי ומכלל
 דהתחיל מערב שביעית לא לרין שיעור כלל ואפילו מ"ה ואילן מותר ואמאי חני
 היום עד ר"ה ורין לגמרי כאן בתלום וכו' וכל זה לפי קברת מ"ד אפי' מתכוון
 לתקן הקדה מותר מ"ה. היכר ותמילא בהתחיל מערב שביעית לא לרין היכר וקשיא
 ליה אחאי חני עד ר"ה היום וכו' לא. אכל למאן דסבא דלעיל דלעיל דוקא דמני'
 מתכוון לתקן מהני היכר אכל מתכוון לטובל אכור מעיקרא לא קשיא דהתחיל
 מערב שביעית נמי דלכונו מתכוון לתקן דמי מ"ה בלא היכר ודאי אכור
 ובפיו חני לעיל מסקלין עד ר"ה ומ"ה ואילן אכור דהתם בלא סיכר דהרי אכור.
 ופ"ג יפס פשה שהרמב"ם ששמי' שיעורי' דיוש' כאן בתלום וכו' שהיה הוא סובר
 כמ"ד למעלה שכתב כאן במסקל שהוא לרין לאבנים וסייעו שאינו מתכוון לתקן
 השדה ואפ"ה אכור אפי' מיהא הנוגעות בארץ דאפי' אינו מתכוון בלא היכר
 כד ר"ה כיון דליכא היכר מני' ואילן אכור כשאינו מיהא הנוגעות בארץ כדכך
 סה

תוס' אנשי שם

תוס' אנשי שם
 ליעול את כולו כשם צו
 פתחו מכו' אבנים ולא צו
 גדר ליעול את כולו כשם צו
 (ה"ה):

משינה

משינה
 אלא לרין להניח סתמיהא יהי' מדוקדק ל' הר"ש והר"ב סתמיהא מיהא מיהא
 טעם על אפ"ה וכו' דבר האהו טעול האבנים מתוך שלו מה"כ בלא מנינו. ושם
 [משניות ורע"ב] ל"ג. 39.

שביעית מאימתי פרק ג

ח אין בנות. מיה שם פ"ג
פי: ולא יסבור. שם פ"ג
היא: ח אבני בתק. שם
ה"ב:

תוספות חדשים

המקום וכו' וכו' דלא בעינן
סיבה הכלל או הקטנה
כלל לא כיון שהוא תחת
מקומו שרי דמכח דלא
לירעה מתיין כיון שאין כל
המקום שמקבל ראוי לירעה
וגל כן ראוי לירעה כלשון
ה"ב (ש"ג):

חדושי מהר"ח

קיום ונראה לו שדברי
ה' יונה דברי יחיד אבל
לירעה לא קשה כ"ל שער
ר"ה כומר ליקח הכל
ובשביעית פנוח את הנובע
בארץ או י"ל שלרמב"ם
הפ' של הירושלמי חמן
הניחן פ' שבכ"ב יש
הדבר אפילו בשביעית
עצמה

תום אנשי שם

במשנה אין טען.
הר"ם תנחומו פסק שאין
האיכור כזה טוב אלא
בזמן שנתמקק והוא הכורה
הענינה כח"ס שביעית וחס
התנה הכ"מ מוצא כ"ס ח"ס
כלל חלק הר"ם בין ערב
שביעית לשביעית. וזוהו
שלא היה היתרה דכביעית
משפסקו הגמיה. ועי' כ"ב
ש"ל התי' שם המשה לא
הולכה לכתוב היתרה
דביעית בשביעית לכוון
דאכרי' ע"פ חמני שמתקנה
לביעית חמילא משמע
דמורה בשביעית דמקנה
למו"ם. ולא הולכה אלא
לכיון לא יאכורא דולא
יבאוך בעפר ועי' בירושלמי
וכ"ס פה"ס. וזוהי:

ח לא יסבור בעפר. ג"ל יסבור. וכחז הר"ם אם זה להיות
סוכך מקום יליאת המים וכו' מלשון נאחו בסוכך בקרניו (בראשית כב):
חיי"ן. ירושלמי כדכתיב (יחזקאל י) והוא בונה חין: ח ורקבלן.
במה של הר"ב וכו' מביא מ"מ כתב הר"ם ואפי' פתוחות מאבני
כתף ואפי' וכו'. והרמב"ם בחבורו כתב
ואפי' אבנים גדולות. וכבר הביא עליו
הראב"ד ל' הירושלמי חפי' פתוח
מאבני כתף והכ"מ לא הזכיר השגה זו:

ח אין בונין מדרגות (א) על פי הגאונים (ב)
ערב שביעית. משפסקו הגשמים. מפני
שהוא מתקן לשביעית. אבל בונה הוא
בשביעית משפסקו גשמים. מפני שהוא יבול לפשוט את
יסמוך בעפר (ג). אבל עושה הוא חיי"ן (ד). כל אבן שהוא יבול לפשוט את
ידו וליטלה (ה). הרי זו תנשל (ו). ח אבני כתף (ז) באות מכל מקום (ח).
והקבלן (ט) מביא מכל מקום (ס). ואילו הם אבני כתף. כל שאינה יכולה
להנשל

ח. ה הגאונים ניתנו נאיות וכו' ג"ל. הגשמים שם גשמים. ולא יסבור ג"ל לא יסבור. עושה הוא ניתנו
עושה. כל אבן גשמים וכל אבן וכו' ג"ל. ח ורקבלן כ"ב ל' וי"ל ורקבלן. וירושלמי ורקבלן כביאין
וכה"ל ורקבלן כביאין וכל ורקבלן כ"ב ל' ג"ל כביאין. ואילו הם ניתנו ואילו חן וכו' סי'.

כאריכות מביא מ"מ ואפילו מלוחה שדה שהוא ארים זה אפילו אבנים קטנות (א) שאין (שדה זו תשובה כסלו. וי"מ ורקבלן שדרו לבנות בנינים
(*) ג"ל ש"ן כוונה' אלא לקבן י' אבנים ואפי' מביא כסלו וכו' וי"מ דברי המ"ם.

מלאכת

אבל אם הוצע בהרים ובנדרים מותר לטוב חשיב ל' שמפסקו המקום ע"כ
וכתנתי אמתני' דבסמוך ס' ח' בשם הראב"ד ז"ל: ח אין בונין מדרגות
וכו'. י"מ בונה גדר סביב המים שלא יקנה אדם כדי להסקות שדה: ולא
יסבור. ה"ר שמשון ז"ל גרים לא יסבור בניית פי' לתחום האזור שנין אבן
לאבן מלשון נאחו בסוכך. והראב"ד ז"ל הביא שתי הסבראות בהשגות. וכ'
הר"ם שיריליו ז"ל. ולא יסבור בעפר. מדברי הרמב"ם ז"ל נראה שפירשה
לא מלאכה הגא' עפר מפני שמתקן את הארץ. והראב"ד ז"ל דעל המדרגה
של שפת הגא' מיירי דכפושט אותה בשביעית לא יעשה בעפר מפני
שמכירה לירעה אלא עושה אותה חין אבן על אבן ע"כ. ובחזו שם בכסף
משה ונראה שהוא ז"ל מפרש דרישא חסיפא סמיך וכו' ככוננים מדרגות על
פי הגאיות לא יסבור בעפר כלומר לא יהיו עפר לגאיות ההם כדי שישו פיהם
ומ"מ יש לתמוה למה לא חלק רבינו בין ערב שביעית משפסקו גשמים. לשביעית
משפסקו גשמים כמו שחלקו במשנה וכו' ע"כ. ירוש' מרו חין חיי"ן ל' כמה
דחומר והוא בונה חין: וכל אבן שהוא יבול וכו'. פי' הרמב"ם ז"ל אבל
מה שאי אפשר לו לקחתה עד שירד בגא' אינו מותר לו לקחתה מפני שכברתה

אזוהו יורד או משלשל עלמנו לקחת אותה לאמר שהוא לתקן את שדהו מתכוון.
והראב"ד ז"ל פ' ע"פ הירוש' דמשום גזל נעשו כהו"ל כל אבן שכשעומד בה"ר
יכול לפשוט את עלמנו ולטובל מתוך שדה חצירו הנשל ואין כלל מאוס גזל וזוהו
זה אבן מתוך שדה חצירו פי' מלמנשה לא מפני שהוא רוצה בקיומן דמכש
והיו עשה עליהם עכ"ל ז"ל: בפ"י ר"ע ז"ל. לא יסבור בעפר אם זה
ליות כוכר מקום יליאת המים וכו'. כתב עליו ה"ר יוסף ז"ל פי' זה קשה דלא
לא מוכר כלל למעלה מענין סכירת מקום יליאת המים והו' לו לומר הבונה סכירת
מים לא יסבור בעפר והיאך שייך לומר כה"ל לא יסבור בעפר ויותר ה' נראה
לפרש דקלף חלשיל דקאמר חין בונין מדרגות ערב שביעית וכו' אבל בזמן
שביעית ועלה קאמר לא יסבור בעפר שהבונה אותן המדרגות לא יסכים בעפר
ועלה קאמר עוד כל אבן שהוא יבול לפשוט את ידו וליטלה שהוא בונה
המדרגות וכן נראה מדברי קת"מ הנפסקים ע"כ: ח אבני כתף באות
מ"מ. פי' ה"ר יוסף ז"ל כיון שבורר ומתפשט ואינו לוקח אלא האבנים
הגדולות לצד מיכר מה שא"כ בגדר לא במחיות שוטל גדולות וקטנות ע"כ:
והקובלן. פי' הר"ם ונס הר"ם שיריליו ז"ל דהיינו שקבל לעשות בנינים

י כ"ן	ישראל	תפארת	י כ"ן	י כ"ן	
החיי"ן (ג) אפי' קטן גדלו מוכיח דלאו מפני לירעה. וגם משדה חצירו טוטלן ואין כלל משום גזל: (ג) כבודו. דמוכח דלכיון מאכריזי (ג) אפילו משדה שלו: (ג) המפורסם לקבל לבנות בניינים. וי"ל שקבל שדה באריות ולריך להבנים לבנין: (ס) ואפילו קטנות. דלא הו"ל כדה שלו. והא	ראשונה	מטולגלות. מפורס דין במשנה ט': (א) סרעפפע: (ב) עמק שאובים משם מים להסקות הדרות: (ג) כפושט המדרגות או כוכר מקום יליאת המים. לא יתן עפר וטוטל בין האבנים אפילו בשביעית. דנראה עפי כאריך להסקות מיד: (ד) כוונה באבנים בלא עפר: (ה) בשטח שבוה משנה	כחם משקל ואם מניה וזלו מותר כדמתי הכה וכו' ע' מהם על הרמב"ם ולח"ס ניחא: ח אין בונין מדרגות. הבנים דין זה לכלן בין דין סיקול אבנים משום דכי הוי דבסיקול לא שריין ל' אלא דוקא ע"י היכר דלאבנים לריב וכלא היכר לא תלין להקב עלגורן אבנים עושה ה"ל בין מדרגות אפי' שים למחות לנודך הסקת היתר בונה לא תלין כמו שפירש: ע"פ הגאונים. פי' לקחת מים להסקות השדות דנראה כמתקן להסקות שדותיו בשביעית. וי"ל דהא הסקה עלמה מותרת בשביעית לשם הר"ב גרים מ"ק בין גבית הנשל בין גבית השלמות ו"ל הא דחומר בשביעית לנודך מולאי שביעית דוקא וכו' כ"ב גדולא לטיל ספ"ג משקין בערב שביעית כדי שילאו ירקות בשביעית ולא עוד אלא משקין בשביעית כדי שילאו למולאי שביעית. ופי' כ"ב בש"מ ח"ק דף ק' ו' אבן חין משקין בשביעית כדי שילאו בשביעית. וקמ"ל מתני' דבנין המדרגות אפי' דאיכה למיתא עלגורן הסקה בערב שביעית כדי שילאו בשביעית עושה זה מותר. לא תלין לקולא ופמא יסקה בשביעית כדי שילאו בשביעית עושה זה מותר. דקמי משפסקו הגשמים שהוא כבול אפי' שליחות ש' זמן שיגמרו בערב שביעית פי' הסקה מיד לא תלין לקולא אלא חיי"י שיבא להסקות שדה תבואה בממרה סה"ל בשביעית והיינו דקמי שהוא מתקן לשביעית. אבל בזמן בשביעית שמתקן מולאי שביעית דליכא נתיחא שמה יסקה ירקות שיגמרו בשביעית דהא בשביעית חין ונתקן ואין לו תבואה או ירקות שמתקן אלא ירקות שבה שבוין מחליין ולא כבימי ולא פנה משום הכי. וממילוי למדין לפ"י דמיכר האיכור	כחם משקל ואם מניה וזלו מותר כדמתי הכה וכו' ע' מהם על הרמב"ם ולח"ס ניחא: ח אין בונין מדרגות. הבנים דין זה לכלן בין דין סיקול אבנים משום דכי הוי דבסיקול לא שריין ל' אלא דוקא ע"י היכר דלאבנים לריב וכלא היכר לא תלין להקב עלגורן אבנים עושה ה"ל בין מדרגות אפי' שים למחות לנודך הסקת היתר בונה לא תלין כמו שפירש: ע"פ הגאונים. פי' לקחת מים להסקות השדות דנראה כמתקן להסקות שדותיו בשביעית. וי"ל דהא הסקה עלמה מותרת בשביעית לשם הר"ב גרים מ"ק בין גבית הנשל בין גבית השלמות ו"ל הא דחומר בשביעית לנודך מולאי שביעית דוקא וכו' כ"ב גדולא לטיל ספ"ג משקין בערב שביעית כדי שילאו ירקות בשביעית ולא עוד אלא משקין בשביעית כדי שילאו למולאי שביעית. ופי' כ"ב בש"מ ח"ק דף ק' ו' אבן חין משקין בשביעית כדי שילאו בשביעית. וקמ"ל מתני' דבנין המדרגות אפי' דאיכה למיתא עלגורן הסקה בערב שביעית כדי שילאו בשביעית עושה זה מותר. לא תלין לקולא ופמא יסקה בשביעית כדי שילאו בשביעית עושה זה מותר. דקמי משפסקו הגשמים שהוא כבול אפי' שליחות ש' זמן שיגמרו בערב שביעית פי' הסקה מיד לא תלין לקולא אלא חיי"י שיבא להסקות שדה תבואה בממרה סה"ל בשביעית והיינו דקמי שהוא מתקן לשביעית. אבל בזמן בשביעית שמתקן מולאי שביעית דליכא נתיחא שמה יסקה ירקות שיגמרו בשביעית דהא בשביעית חין ונתקן ואין לו תבואה או ירקות שמתקן אלא ירקות שבה שבוין מחליין ולא כבימי ולא פנה משום הכי. וממילוי למדין לפ"י דמיכר האיכור	כחם משקל ואם מניה וזלו מותר כדמתי הכה וכו' ע' מהם על הרמב"ם ולח"ס ניחא: ח אין בונין מדרגות. הבנים דין זה לכלן בין דין סיקול אבנים משום דכי הוי דבסיקול לא שריין ל' אלא דוקא ע"י היכר דלאבנים לריב וכלא היכר לא תלין להקב עלגורן אבנים עושה ה"ל בין מדרגות אפי' שים למחות לנודך הסקת היתר בונה לא תלין כמו שפירש: ע"פ הגאונים. פי' לקחת מים להסקות השדות דנראה כמתקן להסקות שדותיו בשביעית. וי"ל דהא הסקה עלמה מותרת בשביעית לשם הר"ב גרים מ"ק בין גבית הנשל בין גבית השלמות ו"ל הא דחומר בשביעית לנודך מולאי שביעית דוקא וכו' כ"ב גדולא לטיל ספ"ג משקין בערב שביעית כדי שילאו ירקות בשביעית ולא עוד אלא משקין בשביעית כדי שילאו למולאי שביעית. ופי' כ"ב בש"מ ח"ק דף ק' ו' אבן חין משקין בשביעית כדי שילאו בשביעית. וקמ"ל מתני' דבנין המדרגות אפי' דאיכה למיתא עלגורן הסקה בערב שביעית כדי שילאו בשביעית עושה זה מותר. לא תלין לקולא ופמא יסקה בשביעית כדי שילאו בשביעית עושה זה מותר. דקמי משפסקו הגשמים שהוא כבול אפי' שליחות ש' זמן שיגמרו בערב שביעית פי' הסקה מיד לא תלין לקולא אלא חיי"י שיבא להסקות שדה תבואה בממרה סה"ל בשביעית והיינו דקמי שהוא מתקן לשביעית. אבל בזמן בשביעית שמתקן מולאי שביעית דליכא נתיחא שמה יסקה ירקות שיגמרו בשביעית דהא בשביעית חין ונתקן ואין לו תבואה או ירקות שמתקן אלא ירקות שבה שבוין מחליין ולא כבימי ולא פנה משום הכי. וממילוי למדין לפ"י דמיכר האיכור

ערב שביעית כחם משום מלאכה בין שילאו כדי להסקות בשביעית עושה.
ובשביעית פנמה ליכא השא' שכיין אין שם בשדה תבואה וירוקה כדפי'. והא
דמלי לכו משפסקו הגשמים לאו דוקא דברישה חפי' קודם לכן אכור וכן כפיפה
כלל בזויה מותר אלא לורחא דמלחה שבוין המדרגות משפסקו הגשמים שאז
יש רוב חין בשמקום. אלא שרואי להרמב"ם בחבורו פ"ג דין י"ד כתב ובזמן
המקדש אין בונין מדרגות ע"פ הגאונים ערב שביעית משפסקו הגשמים מפני
שהוא מתקן לשביעית ע"כ והשמים הקיפא אכל בונין בשביעית כו'. זה חומה
דמדתי אכורא בזמן המקדש משמע דלאו משום מלאכה בין אחיין עשה דכל
משום מלאכה בין חין חילוק חף בזמן הזה חדה איה. אלא משמע דמאיוסן
מלאכה ממש ממוספת שביעית אחיין ע"כ ולא אכור אלא בזמן המקדש ובזמן
הזה נפלוה כתי' הר"ב ריש פ"ק ולפ"י כ"ס דבשביעית עמה אכור דכל שאכור
בהוספת משום עבודה כ"ס לאכור בשביעית ומתני' אמרה כהניו בשביעית
עמה בונין. וסיין דכריו פ"ג דין י"א בזה ובכ"ל שם וכו': ולא יסבור
בכפר. פי' הר"ב כשכוכר בעפר נראה ע"כ שמתכוין להסקות וכו'. ובכ"ל הר"ם
והוא מגומגם. אבל הרמב"ם והראב"ד מפרשים שלא יעשה המדרגות בעפר
שמתקן השדה ומכירה לירעה: ח ורקבלן מביא מכל מקום. אבל כל שאין
דרכו לקבל בקטנות לבנות בנינים אפי' הוא בונה תבואה מכל מקום
אלא מתקן קרוב כדי פשוטת ירוש' כדאמר במתני' לעיל: ואלו ח' אבני
כתף. משום דאתרי' לטיל גבי גדר אם יש שם אבנים של משוי שמים מותר
לעול

כחם משקל ואם מניה וזלו מותר כדמתי הכה וכו' ע' מהם על הרמב"ם ולח"ס
ניחא: ח אין בונין מדרגות. הבנים דין זה לכלן בין דין סיקול אבנים משום
דכי הוי דבסיקול לא שריין ל' אלא דוקא ע"י היכר דלאבנים לריב וכלא היכר
לא תלין להקב עלגורן אבנים עושה ה"ל בין מדרגות אפי' שים למחות לנודך
הסקת היתר בונה לא תלין כמו שפירש: ע"פ הגאונים. פי' לקחת מים
להסקות השדות דנראה כמתקן להסקות שדותיו בשביעית. וי"ל דהא הסקה
עלמה מותרת בשביעית לשם הר"ב גרים מ"ק בין גבית הנשל בין גבית השלמות
ו"ל הא דחומר בשביעית לנודך מולאי שביעית דוקא וכו' כ"ב גדולא לטיל
ספ"ג משקין בערב שביעית כדי שילאו ירקות בשביעית ולא עוד אלא משקין
בשביעית כדי שילאו למולאי שביעית. ופי' כ"ב בש"מ ח"ק דף ק' ו' אבן חין
משקין בשביעית כדי שילאו בשביעית. וקמ"ל מתני' דבנין המדרגות אפי' דאיכה
למיתא עלגורן הסקה בערב שביעית כדי שילאו בשביעית עושה זה מותר.
לא תלין לקולא ופמא יסקה בשביעית כדי שילאו בשביעית עושה זה מותר.
דקמי משפסקו הגשמים שהוא כבול אפי' שליחות ש' זמן שיגמרו בערב
שביעית פי' הסקה מיד לא תלין לקולא אלא חיי"י שיבא להסקות שדה תבואה
בממרה סה"ל בשביעית והיינו דקמי שהוא מתקן לשביעית. אבל בזמן בשביעית
שמתקן מולאי שביעית דליכא נתיחא שמה יסקה ירקות שיגמרו בשביעית דהא
בשביעית חין ונתקן ואין לו תבואה או ירקות שמתקן אלא ירקות שבה שבוין
מחליין ולא כבימי ולא פנה משום הכי. וממילוי למדין לפ"י דמיכר האיכור

כחם משקל ואם מניה וזלו מותר כדמתי הכה וכו' ע' מהם על הרמב"ם ולח"ס
ניחא: ח אין בונין מדרגות. הבנים דין זה לכלן בין דין סיקול אבנים משום
דכי הוי דבסיקול לא שריין ל' אלא דוקא ע"י היכר דלאבנים לריב וכלא היכר
לא תלין להקב עלגורן אבנים עושה ה"ל בין מדרגות אפי' שים למחות לנודך
הסקת היתר בונה לא תלין כמו שפירש: ע"פ הגאונים. פי' לקחת מים
להסקות השדות דנראה כמתקן להסקות שדותיו בשביעית. וי"ל דהא הסקה
עלמה מותרת בשביעית לשם הר"ב גרים מ"ק בין גבית הנשל בין גבית השלמות
ו"ל הא דחומר בשביעית לנודך מולאי שביעית דוקא וכו' כ"ב גדולא לטיל
ספ"ג משקין בערב שביעית כדי שילאו ירקות בשביעית ולא עוד אלא משקין
בשביעית כדי שילאו למולאי שביעית. ופי' כ"ב בש"מ ח"ק דף ק' ו' אבן חין
משקין בשביעית כדי שילאו בשביעית. וקמ"ל מתני' דבנין המדרגות אפי' דאיכה
למיתא עלגורן הסקה בערב שביעית כדי שילאו בשביעית עושה זה מותר.
לא תלין לקולא ופמא יסקה בשביעית כדי שילאו בשביעית עושה זה מותר.
דקמי משפסקו הגשמים שהוא כבול אפי' שליחות ש' זמן שיגמרו בערב
שביעית פי' הסקה מיד לא תלין לקולא אלא חיי"י שיבא להסקות שדה תבואה
בממרה סה"ל בשביעית והיינו דקמי שהוא מתקן לשביעית. אבל בזמן בשביעית
שמתקן מולאי שביעית דליכא נתיחא שמה יסקה ירקות שיגמרו בשביעית דהא
בשביעית חין ונתקן ואין לו תבואה או ירקות שמתקן אלא ירקות שבה שבוין
מחליין ולא כבימי ולא פנה משום הכי. וממילוי למדין לפ"י דמיכר האיכור

שביעית מאימתי פרק ג

תוספות יום טוב קנר

ציונים

שתיים שלש. עס : י חבונה
גדר : עס ח' : בתוך
שדחה : עס :

בקבולת שאין] כוונתו אלה לקבץ אבנים מביא [מ"מ ואפילו משה] :
סו : ר' יוסי אומר כו'. והלכה כר' יוסי : ר' לעזריאל עד השלע :
ולא חיישין דלמא ממלך וזרע ליה שאין דרך בני אדם לזרוע סמוך
לרה"ר אבל ציט לבין חבירו חיישין דלמא ממלך וזרע ליה ואסור :
צוברו ברה"ר. ואח"כ נוטלו משם

י מותר להעמיק עד הסלע. כהן הר"ב ולא חיישין דלמא ממלך
וזרע ליה וכו'. וכ"כ הר"ס. ונריך לפרש דלמא ממלך וחיינו מעמיק עד
הסלע וזרע ליה דלמא על הסלע אין רצונו לזרוע ומיהו ליטול דמחתי
משמע דרבותא דשדחתא הוא להעמיק כל כך עד הסלע. והר"ס

חדושי סוה"ר"ח

עצמא רק שנייה את הנוגע
בארץ וכאן את אמר הבין
עד ר"ה משמע שבשביעית
אין הותר כלל ופשוט א"ר
יונה כגון בתלש פ"י
שעשה לצורך הלוי
דחינו לצורך אבנים לכן
מותר אפילו בשביעית רק
שנייה את הנוגע לארץ
בכדי שלא יראה כמתקן
שדחי. וכאן בחומר פ"י
ב"פ דלמילי מיהו שבאמת
הוא מסקל לצורך מחובר
דחינו לתקן חקוק או
אין לו הותר רק עד ר"ה
זה נראה שרמז הרמב"ם
המסקל את שדחי לפני
שצריך לאבנים ב"פ
הרב הו"ס בחתול דיבור
כשם הרמב"ם ומנין היה
לו זה אלא שבו שבאמת
שזה תירצו של ר' יונה
בירושלמי כך נראה לומר:
משנה' (ח"ט ד"ה)
מותר להעמיק עד הסלע
כתב הר"ב כו' דאילו על
הסלע אין רצונו לזרוע כו'
ע"ל. וז"ל פשוט דעד
הסלע דחינו קרקע בתולה
שדחא קשה כסלע וכן
דרך טיב חומה וכו'
צריך לומר הכי דאל"כ
מאי מסקא דחופר עד
הסלע דיש שם סלע אלא
ע"כ הוא קרקע בתולה :

כהן עוד פ"י אחר דלא גזרי' אטו עוד
בשדה. ומלשון הרמב"ם בחבורו ספ"ב
נראה פ"י אחר שזה לשונו ומותר
להעמיק עד הסלע ומוליא את העפר
וטוברו בחיך שדכו וכו'. נראה דהא
קמ"ל דאע"פ שמוציא עפר הרבה
רשאי לזבורו וכו' : [מה יעשה בעפר
לזבורו ברה"ר כו' : עיין בפרק ג
ד"ב משנה ט] :

מה יעשה בעפר צוברו בתוך שדחו בדרך המובלין (סו). וכן החופר בור.
וישיה. ומערה (סו) :

חז"ל. שתיים שלש שנייה שלש או שתיים : י ובין גלים לבין. ומתקן גליו ומתקן וכו' ניוטלו. והתקן גליו
יתקן וכו' ניוטלו וכו' :

אליבא דר"ע : צוברו בתוך שדחו בדרך המובלין. ג' אשפות לבית סאה : וכן החופר
פליגי בה ר' יהושע ור"ע לר"י לזבורו ברה"ר ובלבד שיסלקנו אחר כך ויתקן רה"ר כמו שהיה ולר"ע
אע"פ שדעתו לתקן אסור אלא לזבורו ברה"ר וכו' כר"ע :

תוס' אנשי שם

אלה כוונתו לפרש פ"י אחר
בהא דקבולת שאינו ארים
משם שמי' הר"מ אלא שקבל
לעשות חיין ולפיכך לא
ימסרו הכ"מ על סבוה לא
י בר"ב ד"ה להעמיק כו'
לבין חבירו כו'. (לכאורה
דוקא להעמיק אסור. אבל
בין גלגל תפירה אפי' ציט
לגדה חבירו מותר. והר"מ
פסק סה"ט דניש לגדה חבירו
אסור לגנות וכו' מביחש'
שכחולו הר"ס : ד"ה וכן
החופר כו' בשאר ימות כו'.
ק' א' הר"ס וכו' בשאר
ש' שטע. והרמב"ם דבשלמא
בשביעית י"ל לזבורו ברה"ר
ולא בחוץ שדחו אלא יתשמישו
דנהגו עס לזרוע אבל
בשאר שנים שיוכל לזבורו
בחוץ שלו אומא לא יתשמישו
גרי"ם קמ"ל. ולפי' הרמב"ם
בחבורו ספ"ב דמש' בשביעית
קמ"ל רבותא לר"ע דבשלמא
גדר שהוא גבוה ויכיר
לכל פשוט דשכי' לזבורו וכן
שדחו גדרו מוכיח עליו
דחש' זה שקרקע לבניה
הגדר אבל בור דנעמק ולא
נראה כ"כ אומא לא קמ"ל
(ע"פ) :

להגמל באחת יד דברי ר"מ. רבי יוסי
אומר אבני בתוך בשמן. כל שהן גמולות
שתיים שלש על הכתף (סו) : י הבונה גדר
בינו ובין רשות הרבים. מותר להעמיק (סו)
עד הסלע (סו). מה יעשה בעפר (סו) צוברו
ברשות הרבים ומתקנו (סו). דברי רבי
יהושע. רבי עקיבא אומר בדרך שאין
מקלקלין ברשות הרבים כך לא יתקנו (סו).
מה יעשה בעפר צוברו בתוך שדחו בדרך המובלין (סו). וכן החופר בור.
וישיה. ומערה (סו) :

מלאכת שלמה
רואה וטול. י"מ קבלן שקבל טהרה צריכות ללא חשיב האי טהרה כשלו וטול
מנונו אפי' קטנות אע"פ שהוא ארים בה ע"כ. ח"ל ה"ר יוסף ז"ל על פי ר"ע
ז"ל. פ"י זה אינו נראה כלל דלא מנינו ארים שיקרא קבלן וזהו דהיאך שייך לומר
בו מביא מ"מ א"ל למיתני מביא משדחו דבשאר שדות אין הפרש ציט לבין
אחר על כן נראה דקבלן ר"ל שקבל עניו לבנות כיון שמוציא מכל מקום כלומר
ואפי' מתוך שדחו כן נראה מדברי ר"ע ז"ל ע"כ : באחת יד. אלא בשתי
ידים ור' יוסי מיקל ספי : י צוברו ברה"ר. פ"י ה"ר יוסף ז"ל. אבל אינו
לזבורו ברה"ר אלא יאמרו לזרוע עליו הוא סומנו עס ע"כ : כך לא יתקנו.
כתב ה"ר יוסף ז"ל על פי ר"ע ז"ל. פ"י זה אינו נראה כלל דבאיותו מקום
מוכר זה אלא ה"פ כך לא יתקנו כי אי אפשר לתקן הוא העפר ברשות הרבים
אם לא יקלקל חתלה ע"כ : צוברו בתוך שדחו בדרך המובלין. הכא נמי
בני בירות' אי ממתין לכסופסקו עובדי עבודה ולא אפשרת : וכן החופר
בור ושיח ומערה. פ"י ה"ר שלמה שיריני"ל ז"ל. דר"ל דגס החופר וכו'
זוכר העפר לתוך שדחו בדרך המובלין ולא יפור שמכשיר השדה לזרועה ע"כ :

בקבולת. מביא מכל מקום אפי' פחותות מאבני כסף שאין כוונתו אלה לקבץ
אבנים ואפי' משדותיו שרי ואין חוששין שהוא מתכוון לתקן שדחו דמידיע
ידעי דלכנין קבצי דחי חוששין אפי' אינו קובלן כדתיקן לעיל דמתוך של
חבירו מה שהוא רואה יטול ע"כ. ומתוך זה הביין להגיה העשות סגל בדפוסם
בסוף פ"י ר"ע ז"ל ש"ל ואפי' מביא משדה שלו אע"פ שבעיקר ש"י קבלן
פ"י כפי' הראשון שהוא ארים סמוך לו ז"ל על פי' שני דלה"ר שמשון ז"ל שכתב
בסוף פ"י ועל הרמב"ם ז"ל שכתב ג"כ שקבלן הוא שזוכר את הארץ
לעבוד אותה דינו כדיון מביא מתוך של חבירו שהוא מביא מכל מקום ואיזה
שיעור שידמין לו מן האבנים יביא ע"כ. וכן בחבורו כתב אפי' אבנים גדולות
ע"כ. ומ"מ לשון ר"ע ז"ל מובלג. והיך כל לשונו של ה"ר שמשון ז"ל. בזה
מ"מ אפי' מתוך שלו דמידיע ידעי דלכנין ציט ליה ולא לתקן את השדה. והקבלן.
מלשון מקבלי קבולת שדרכו לעשות בניינים בקבולת. מביא מ"מ. ואפי' פחותות
מאבני כסף דאין כוונתו אלה לקבץ אבנים ואפי' מביא משדות שלו שרי. דחי
משדות אחרים אפי' אינו קבלן שרי כדתיקן לעיל דמתוך של חבירו מה שהוא

תוס' אנשי שם

אלה כוונתו לפרש פ"י אחר
בהא דקבולת שאינו ארים
משם שמי' הר"מ אלא שקבל
לעשות חיין ולפיכך לא
ימסרו הכ"מ על סבוה לא
י בר"ב ד"ה להעמיק כו'
לבין חבירו כו'. (לכאורה
דוקא להעמיק אסור. אבל
בין גלגל תפירה אפי' ציט
לגדה חבירו מותר. והר"מ
פסק סה"ט דניש לגדה חבירו
אסור לגנות וכו' מביחש'
שכחולו הר"ס : ד"ה וכן
החופר כו' בשאר ימות כו'.
ק' א' הר"ס וכו' בשאר
ש' שטע. והרמב"ם דבשלמא
בשביעית י"ל לזבורו ברה"ר
ולא בחוץ שדחו אלא יתשמישו
דנהגו עס לזרוע אבל
בשאר שנים שיוכל לזבורו
בחוץ שלו אומא לא יתשמישו
גרי"ם קמ"ל. ולפי' הרמב"ם
בחבורו ספ"ב דמש' בשביעית
קמ"ל רבותא לר"ע דבשלמא
גדר שהוא גבוה ויכיר
לכל פשוט דשכי' לזבורו וכן
שדחו גדרו מוכיח עליו
דחש' זה שקרקע לבניה
הגדר אבל בור דנעמק ולא
נראה כ"כ אומא לא קמ"ל
(ע"פ) :

יבין תפארת ישראל

(א) והא דלמרו לעיל משנה ו' דנריך שיהיה כל אי משא צי' צנ"ל. היינו דלא
רשאי ללקט גם הקטנה כדמוכח דלכנין ציט ליה : (ב) לחפור : (ג) ולא
חיישין שומלך לזרעה. דלאו אורחא לזרוע סמוך לרה"ר. משא"כ ביט לחבירו
אסור (ד) : (ה) דלא מפנהו מיד לשדה ומחו כמכשירו לזרעה. או
כמזבלה (סו) לרה"ר. ר"ל מרה"ר מותר לפנותו לשדה. דרה"ר נוכיח דרך
לזלי ויוקן צנ"ל מוציאו לשדה : (ז) ר"ל כ"כ לא יקלקל ע"מ לתקן :
ולר"ב א מלת מתקנו ר"ל מניח העפר ברה"ר במקום שיש גומא ברה"ר. דבזה יהיה תקן לרה"ר
לחיכה דמ"ל בהגומא : (ח) ג' אשפות לב"ס : (ט) בשאר שנים לא יפירה לרה"ר ע"מ לפנותו אה"כ :

ראשונה משנה

יעול גם הקטנות פ"י אלו. ומשמע שאם הם פחותות ממשי שנים אין תמיכות
קטנות אכל תמיכות את עמון והפחתה הוא דאמרי' הכא אבני בתוך תמיכות
את עמון ק"ל לר"מ היינו אלא הם פחותות ממשי שנים אבל הם תמידי אדם אדם
שאינה יכולה ליטול בלתי יד ונריך ליעלה בכל כמו בשמי ידיו או על כפפו
אבל שמים אין יכול ליעול בשום דל. וזהו הנקרא אבני כסף שאלה מתן הוא
משי אדם. ור' יוסי מתייר אפי' יטול ליעול שמים ואלם שלא אמרו אכן הכסף
אלא אבני כסף דמשמע שמים ואלם : י צוברו ברה"ר. ונריך עס לר"י
כיון שאפשר לזבורו בחוץ שדחו למה יקלקל רה"ר אפי' לשפה. ונראה דבשביעית
אסור לזבורו בשדה שמתקן השדה לזרעה כדאמרי' לעיל מ"מ לא יקבון בעפר
ואע"פ שטעמו כיו' לזבורו במקום מיוחד אפי' ארמו המקום מכשיר לזרעה.
ור"ע ק"ל דנלטי גדול בדרך המובלין אין דרך לזרוע וכן נראה דהא דל"ר

בועז תפארת ישראל

(ב) כי רבינו הגאון אאמ"ר זוט"ל ח"ל ק"ל כיון דעד הסלע דוקא. דלא
מכר דאין כוונתו לזרוע עס כפ"ל דערלה מ"ג [ערו"ש]. א"כ הו"ל
דבפחות מה אסור [או חייב להעמיק עד הסלע]. וז"ל דמשום דנקא רה"ר.
נקט לשון מותר לדיקא. דדוקא ברה"ר מותר. אבל ברה"ר אפי' מעמיק
עד הסלע אפי' אסור. דעכ"פ בחתולת תפירה לא מנכר שעמיק אה"כ
[גם דלמא ממלך מקודם] :

דבזה יהיה תקן לרה"ר שיהיה המקום שיה"ו עליג רע"ק דאין מתקנן ברה"ר.
לחיכה דמ"ל בהגומא : (ח) ג' אשפות לב"ס : (ט) בשאר שנים לא יפירה לרה"ר ע"מ לפנותו אה"כ :

פקיבא בדרך המובלין לענין זריעה קאמר דכי היכי דנלטי לזבורו ליכא משום תזבל
ה"ל ליכא משום מתקן לזרעה דלמא מכל לא שייך בעפר. וכן משמע בירושלמי
דבמי ר' אליבא דל ע"ל פסקו עובדי עבודה מהו לזבורו בחוץ שדחו כדרך
המובלין ע"כ משמע דזה לאו תזבל הוא ומיביעי' ליה אי דמי לתזבל נמי כהא.
ופ"ו בשאר ימות השנה מותר ר' יהושע ע"ל יטור' ברה"ר אלא בחוץ שדחו.
אלא מדברי הר"ב בדרך שדחו וכן האומר בור ושיח פליגי בה ר"י ור"ע
בשאר ימות השנה כו' וכ"כ הר"ס משמע דס"ל דבשאר ימות השנה נמי פליגי
ר"י. ואינו יודע מל"ל לפרש כן והרמב"ם בחבורו ספ"ב כתב בהדיא וכן האומר
בור ושיח בשביעית כו' : בדרך המובלין. לכאורה נראה אם הגדר קבון ואין
לו עפר כשיעור אשפה אסור לו לחפור שאלא לזבורו בשדה ובר"ה נתי' אסור.
ומיהו י"ל דבהא אמרי' גדרו מוכיח עליו ומותר לזבורו בשדה כדאמרי' לעיל
מ"מ

ה"ה לפיכך מסקל אנכי כפונתו מ"ן כל אן שיכול ליפסוק את ידו ליעלה יעול ולא נראה כמתקן ערדו מוכיח עליו ה"ג גדרו מוכיח עליו כיון שאסור לגטר נכ"ל ע"כ לעבד כע"כ :

בללא דפרק ג משנה א אסור להוציא ובל לשרדו בשביעית כדי לפור משם בשביעית. עד שיחא הובל יבש ומקשר כרנבין : **משנה ב** וגם בה"ג אסור רק כשיעשה מחובל בשרדו ג' גלין. שיהיה כל על ובל ק"ן טאה (הוא כנולד כ"א אלק ותר' ביצים). וגם בה"ג אסור להוציא על ג' גלין כאלה על נע"ג אמה. או לחפחית מזה של כל גל וגל. דבמסיף בזה או פוחת מזה נראה כמובל שרדו :

משנה ג רק אם מניח הובל על סלע שאינה ראי לזריעה. או שהגביה הקרקע שתחת הובל ג' שם או העמיקו ג' שם. רשאי להמיע מרת הובל שבכל גל. וגם להרבות גלי הובל כמו שירצה. אין צריך להניח כל הק"ן טאה שבגל ביום א'. אלא רשאי להביא לשם מעט מעט. בשרעתו להשלים עליו לכשישר : **משנה ד** מותר להזמיר עדרו בשרדו. ולעשות גדר קנים סביבם. עד ק' על ג' אמה. אם לא מתכוון לבל השדה. וכשיתרבה המנוח במקום זה. מותר לו לעקר ג' רוחות מתגדר ולהעמיקו בצד האחר מגדר האמצעי שהיה. נמצא שעי"ז יהיה מובל *ר' על ר' אמה. ומשם מוציא הובל. וששה ממנו ג' גלין כלילי משנה א. ורק אם כל שרדו ורא רק *ר' על ר' אמה. או ישיר קצת מהעמיר שם עדרו. שלא יחשידוהו עשעה בן כדי לובל שרדו :

משנה ה אסור להחזיל בשביעית להצוב אבנים משרדו. שלא יחשידוהו שפונה השדה לזריעה. ורק אם כבר קודם שביעית חצב שם אבנים ג' על ג' בטובה ג'. שהם יחד כ"ז אבנים. שיהיה כל א' אמה על אמה ברום אמה. או שכל אחד מהם גדול יותר מזה. או מותר להצוב משם אבנים כל כמה שירצה : **משנה ו** היה בשרדו גדר אבנים יטן בטובה ר"ס או יותר. והוא נצרך להאבנים לבנין. או אם יש בהגדר אבנים או יותר. שכל אחד מהן הוא משא ב' בנ"א או יותר. או מותר ליטול משם כל האבנים שבגדר. אבל שבאין בהגדר טובה י"ס. או שאין בו אבנים גדולים כשישר הנ"ל. או גוממו ומצוה רק שפח שסמוך לקרקע. מיהו בתחילת קודם שביעית. לא גרע ממהצב. וגומר ליקח בולן *ק' על ק' :

בשביעית. וכ"כ ביהו הגדר בשרד חבירו. דלא יחשירוהו כהפסא ולא לו לתקן שדה חבירו לזריעה. מותר להחזיל בשביעית ליטול משם כל האבנים :

משנה ז אבנים שבשרדו שנתקנו שם קצת מנוצק. וכשגבר בצדן גלותו המהירשה. מודעוהו ממקום. או שהיו כפוסות בעפר ונתלו. דאילו לא נתלו היה אסור לחפור ולזרועין. והרי אלו הנך נוונא לא דמי לגרר דלעיל. דהכא שלא בכונה הנתנו שם. וגם לאבנים משולפלות לא דמי. דהרי מחוברין עריון קצת בקרקע. לפיכך כשצריך לתן לבנין מותר ליטול כולן. אם יש בהן ב' אבנים של משא ב' ב' בנ"א. אבל אבנים קטנים משולפלות שמתחין בשרדו וצריך להם. וכן כגל של אבנים שפונה שם. נוטל העליונים ומניח הנוגשת בארץ. ואפילו במנוחם שם גל צורות שכולן נספר ארץ הם וצריך להם. שרי במניח הצורות התחתונות. ונוטל העליונות. מיהו במנוחם האבנים או הצורות על חסלו או על הקש. מותר ליטול כולן :

משנה ח יש שחפור שטיח משביעית. דבשטיח אסור לבנות מדרגת כבבש חיורד לתוך המטק שנתכבש שם מי נשמים. דמחוי כמתקן להשקות שרדו בשביעית. אבל בשביעית מותר. דמתקן להשקות משם שרדו בשביעית. ואפי"כ לא יתן עפר בין האבנים. דמנראה כרובת להשקות מיר שרדו. רק יתח האבנים זה סדר זה כהחמת מדרגה. ומותר ליטול לת אפילו אבנים קטנים. כל **משנה ט** ואם אינו רוצה ליטול משרדו אבנים לבנין רק הגדולות. או כל שאני יכול ליטול רק ב' או ג' ביחד. רשאי ליטול אפילו משרדו. וכ"כ מי ששפירסם שרדו מקבל בתים לבנין מותר ליקח אפילו אבנים קטנים גם משרדו : **משנה י** הבנה כותל ביתו. מותר לחפור שם עד חסלו ולא מחוי בחפור שם לזרוע. והעפר שמצויא משם צוברו בשרדו כדין המובלין בריש פרק. וכן **חזרוהו** בור שח או מנחה בחצרו לכניס משם לשתיה או לכביסה. דמותר בשביעית. צובר העפר בשרדו כנ"ל :

תוספות יום טוב **שביעית בראשונה פרק ד** ר' עובדיה מברטנורה

ציונים

א בראשונה. מ"י פ"ה מה"י עמטה וזולג המ"ו פ"כ"ג לאוי"ו רפ"ו :

תוספות חדשים [משנה א] את הגם הגם. כ"י. פ"י דנ"ג מנ"ה ד"ז פ"ג :

תום אנשי שם פ"ד א ת"ח"ס ד"ה שלא בטובה כ"י. גרסא כמתקן כ"י. א"ה. משמע לס"ד ללקט בשל חבירו כשאין חבירו לוקט בשלו שרי כאלה ק"ק דקדק גם לאחר התקנה ולא נצרך הר"ב להוסיף

משנה ראשונה פ"ד א מלקט אדם פלים. כ"י. כולס תמני' כעציר לפנים ואכני' מידיין ואין כוונתו לתקן שדה דומיא דשדה חבירו דודאי לא לתקן מיתון והא דתבא כ"כ"ד דתלין לרדן לפנים הוא כלומר שלא חשבו כשהחבירו בשלו לתכאית פין שיאמרו ומחר לתקן שדה לא יאמרו קן דנבסקין לבד יאמרו לרדן לפנים הוא וכל חבירו פשיטא דאין עשו לתקן ומתקנו עובדי שבה התקינו לאכור בשל חבירו בטובה ולכן לא ילקטו רק האסון. ומשמע בשלו אסור לגמרי וכ"כ הרמב"ם

פרק ד א בתוך של חבירו. כתב הר"ב ללא עבד אינש לתקן שדה חבירו ומסיים הר"ם כדשריין בפרקין

לעיל משנה ו : **שלא בטובה.** לשון הר"ב שאין חבירו מחזיק לו טובה. עיין בפרק ד דע"ז משנה ג. ומה שכתבתי שם בס"ד. ומ"ס עוד דהשתא ודאי לא אחי למלקט

הדקים וכ"י. כ"כ הר"ם משמע דמשרבו עובדי עבירה התקינו שיהא זה מלקט מתוך של זה כ"י כ"ד כדן שה' מלקט מתוך שלו דהיינו דוקא גסין ועממא דתקנתא דלע"ג דמלקטין שלא בטובה אפ"ה הואיל וזה מלקט בשל זה וזה בשל זה אי מלקטין הדקין נראה כמתקן. ואולי דהייט דתנן במתני' כדרך שהוא מלקט מתוך של חבירו הגם הגם. משום לאחר התקנה תני. קן ומל' הרמב"ם נמיטרו

פרק ד א בראשונה. בדרך שהוא מלקט מחברו את הגם הגם. הכי מפרש' מהתניתין בירושלמי

בראשונה היו אומרים מלקט אדם בחוך שלו את הגם הגם כדרך שמלקט בשל חבירו בין גסין בין דקין וקו"ח ע"ג דע"ג ועשבי' כשמלקט' אופן מתוך שדה מתקן השדה לזריעה

כשמלקט הגם כלומר העצים והעשבים הגסים ומניח את הדקין תלין לרדן לעצים הוא ולא לתקן את הקרקע קעבד כדרך דתלין במלקט שדה חבירו בין דקין ובין גסין ללא עבד אינש לתקן שדה חבירו ומידע ידע דלע"ג הוא לרדן : משרבו עובדי עבירה. שהיו מלקטין בשדותיהן בין דקים בין גסין והן אומרים בגסים לקטט : שלא בטובה. שאין חבירו מחזק

פרק ד א בראשונה היו אומרים מלקט אדם עצים. ואבנים.

ועשבים. מתוך שלו. כדרך שהוא מלקט מתוך של חבירו. את הגם הגם (א). משרבו עובדי עבירה. התקינו שיהא זה מלקט מתוך של זה וזה מלקט מתוך של זה שלא בטובה

ואין ח"ו. א אבנים גדלי ג' וכ"ה גדלים. מתוך נמשגי' בתוך. את הגם גדלים ג' מנת ח'י. משרבו מיתעלו ומשרבו. וזה מלקט מתוך של זה גדלים ג' וכ"י ובין שמיטוס גדלים חלג כולל גדלים ג' גדלים ור"ק אפ"ה.

מלאכת שלמה

ללא חייס בתקן שדה חבירו וכלעיל בין דקין ובין גסין שרי כדתנן לעיל גבי אבנים ומש"ה מפרש בירוש' דהגם הגם דקתני חלט קאי ולא חלט חבירו ע"כ. ועיין ג"כ ברש"י ז"ל ברש"ק דגדה. וברמב"ם בחנורו משמע דהוא גרים ואבנים וכן ג"כ משמע מפיכחו ז"ל. וה"ל יוסוף ז"ל מתקן ומספרו מלת ואבנים וכתב וי"ס אחרים דגרסיקן ואבנים ז"ל דעטות הוא דלא לעיל אסר באבנים וכמה חילוקים יש בפרקין לעיל בעצבים ע"כ : שלא בטובה. בירוש' מסיים ע"ה

ללא חייס בתקן שדה חבירו וכלעיל בין דקין ובין גסין שרי כדתנן לעיל גבי אבנים ומש"ה מפרש בירוש' דהגם הגם דקתני חלט קאי ולא חלט חבירו ע"כ. ועיין ג"כ ברש"י ז"ל ברש"ק דגדה. וברמב"ם בחנורו משמע דהוא גרים ואבנים וכן ג"כ משמע מפיכחו ז"ל. וה"ל יוסוף ז"ל מתקן ומספרו מלת ואבנים וכתב וי"ס אחרים דגרסיקן ואבנים ז"ל דעטות הוא דלא לעיל אסר באבנים וכמה חילוקים יש בפרקין לעיל בעצבים ע"כ : שלא בטובה. בירוש' מסיים ע"ה

תפארת ישראל

י כ"י פ"ד א ה"ק מלקט אדם משרדו הגם. כשצריך לדבר הללקט כמו שמוחר ללקט משרד חבירו גם הרק כפ"ג מ"ו. דבחזרוייהו חד עממא דלא

י כ"י

מחוי כמתקן השדה : ב) שלקטו דקים ואמרו גסים לקטט : ג) דלקט. או שאר הבטוחות טובה כגון לקט בשלי ואלקט בשלך. דמולא יחזיק לו בשל השדה

בחנורו כדתיא שחברו ליעול משרדו אלא משרד חבירו ולפ"ה הא דתנן בפרקין דלפני מ"ו המסקל את שדהו נוטל את העליונות כ"י ומשמע שאחר התקנה נמי מותר בשלו שחרי פסקה הרמב"ם בחנורו ז"ל דכמתני' כל הנוגשות בארץ תמני' ומדיף טפי ממלקט הבסין כולס. ואפשר דהתקנה לא היתה לאכור כולס אלא כשיראו התמנים עטט מוכרי בטובה. והשתא הא דתני שיהא זה מלקט מתוך של זה שלא בטובה תרי מיני כינה חלח שלא ילקט משלו אלא מתוך של זה ומשל זה נמי דוקא שלא בטובה. והא דאורכינו לתקן שלא בטובה אפ"ה דמאס עובדי שבה קני בתקנה זו לבד שאסור בשלו. נראה דכשאיסר מותר בשלו לא הוי שכיח שילקט בשל חבירו בטובה ולא גזרו עליה. והשתא על כהן לזייבין לחבירו ונבליין בטובה כלבך גזרו עליה. וקטס האיסור בטובה להר"ב משום דחיישי' שאם יחזיק לו טובה אחי ללקט גם דקין. והרמב"ם הטובה משום כמו שכל המלאכה ז"ל כאלוהו לתקן לו עזרה בשביעית. ויחזיק בטובה כ"י הר"ב שאין חבירו מחזיק לו טובה והרמב"ם בחנורו כתב שלא יאמר כהן שלא בטובה עשהו עמך שנקיטין לך השדה. ז"ל דהא ג"כ מוחי כשעלו : דהרקיבו שיהא זה מלקט מתוך של זה שלא בטובה. קן הניכסא כספריים ז"ל. או מתוך של זה וכן הניכסא בשמנה שנתה' דה"כ זמנין זר לזה זה מתקן של זה זה מתקן של זה ואין לך בטובה גדולה על מלך וכוונתו לו שפר הוא. וז"ל הרמב"ם שמלקט בשל חבירו אף הדקין אלא אם ליקט זה בשל חבירו אסור לחבירו ללקט בשל זה : שלא בטובה. וירושלמי אמר נחשו הקי"ח